RADU CIOBANU

ULTIMA VACANŢĂ

Pentru Paula, ziua s-a sfârşit târziu, către două, deşi musafirii plecaseră pe la miezul nopţii. Abia după un timp avea să descopere că aceasta a fost seara în care s-a ivit întâia notă de gravitate în relaţiile de o spumoasă tandreţe dintre ea şi Patricia. O revelaţie prea puţin spectaculoasă, apărută în urma câtorva replici schimbate de faţă cu toţi ceilalţi, nişte replici destul de comune, poate chiar fireşti pentru cineva de afară, ale căror cuvinte s-au rostit însă mai sec, mai ritos, cu totul altfel decât se rosteau îndeobşte între de două. O chestiune de nuanţă care pe deasupra mai şi durase foarte puţin, câteva clipe doar, căci pe urmă discuţia generală înghiţi şi retopi totul. Poate de aceea Paula nici nu-i acordă momentan importanţă, aşezând impresia într-unul din sertarele memoriei cu intenţia de a o examina odată în linişte, eventual chiar cu concursul Patriciei. Până una, alta însă nici ea nu era convinsă că un episod atât de fulgurant, de oare nimeni în afara ei n-avea cunoştinţă, ar merita o atenţie aparte. După plecarea tuturor îl şi uită, întâmplarea alunecând discret în subconştient de unde reveni intermitent şi cu diverse intensităţi abia în zilele următoare.

La ceasul acela foarte incert dintre miezul nopţii şi crepusculul zorilor, Paula nu simţea decât o mare sfârşeală însoţită de mulţumirea că totul se terminase. De la un timp, seara începuse s-o obosească. Totul în jur era vraişte, emanând aerul deprimant al opulenţei consumate, cu masa parcă devastată, cu paharele de cristal goale, adunând lumina în câte o rămăşiţă aurie de vin, printre farfurii cu resturi, împrăştiate peste tot. O tristeţe coclită se insinua din toate, până şi din florile răspândite prin casă, fanate, cu corole aplecate şi petale boţite, învinse treptat de aburii alcoolului trezit, de fumul ţigărilor, de toate acele răsuflări ghiftuite. Deschise fereastra bucurându-se câteva clipe de mireasma de frunze care umplea noaptea. Distinse însă şi în acest parfum o vagă nuanţă de veşted întru totul

firească de altfel pentru sfârşitul lui septembrie. Se îndepărtă de fereastră, dar priveliştea încăperii răscolite îi sgravă oboseala şi nemulţumirea mocnită, fără motiv aparent, adăugându-i sentimentul subit că fusese abandonată. Patricia voise să facă împreună ordine, să strângă tot, să spele vasele şi acum îi părea rău că o refuzase pentru că asta i-ar fi umplut timpul scurtându-i insomnia pe care o simţea în preajmă. Şi apoi, a do-ua zi, când Patricia se va afla la facultate, îi va veni mult mai greu să le facă toate singură, căci la lumina neiertătoare a zilei totul va arăta şi mai dezolant, fărâmiturile uscate, resturile sleite, florile moarte, vinul şi mai trezit. Regretele erau însă inutile acum, Patricia se dusese în camera ei. Se gândi că ar putea să se înhame singură la treaba aceasta, dar în aceeaşi clipă ideea o sperie şi instinctiv căută un pretext pe care îl găsi prompt: toată văsăraia aceea izbită în chiuvetă în timp ce o spăla, în tăcerea mare a nopţii, ar fi deranjat vecinii. Motivul i, se păru rezonabil şi zâmbi aflându-i chiar nişte virtuţi umanitar-cetăţeneşti. Cu acest zâmbet o găsi Patricia când reveni să-i spună noapte bună. Îşi închipui că mama sa se găsea într-o stare de beatitudine şi de împăcare cu soarta şi puse totul pe seama aniversării abia încheiate la care participaseră toţi obişnuiţii anturajului Paulei. Se bucură de ceea ce presupunea a fi bucuria Pau’ei, o sărută şi îi puse o întrebare despre care doar mai târziu îşi dădu seama că fusese stupidă.

— Cum te simţi după ce ai trecut de patruzeci de ani?

Pe Paula întrebarea o amuză (în măsura în care o asemenea întrebare poate fi amuzantă) prin tonul cu care i-o pusese şi din care deduse că pentru Patricia patruzeci sau şaptezeci erau cam acelaşi lucru, ca două coline foarte îndepărtate cărora nu le distingi detaliile din cauza distanţei şi de aceea îţi apar la fel. Avu brusc revelaţia că ea nu-şi simţea vârsta decât când se uita în ofehii Patriciei – că nu începuse să-şi simtă vârsta decât în ultimii cinci ani, de când Patricia stătea cu ea – şi o amărăciune

efemeră – un amestec urât de gelozie şi invidie – îi undui scurt sufletul.

— Nu m-am gândit, spuse cu acelaşi zâmbet, e mult, e puţin?

— E puţin, tu nu eşti bătrână…

O ţinea încă îmbrăţişată, cu obrazul lipit de al ei, într-un gest în care Paula percepu o nemărturisită intenţie consolatoare. Se simţi datoare să protesteze, ceea ce de altfel regretă imediat.

— Dar nici n-am spus că aş fi.

— Mă bucur, râse Patricia, şi o sărută zgomotos pe amândoi obrajii.

„Mă sărută ca pe un copilaş care ar fi emis o precocitate”. O urmări în timp ce ieşea şi se surprinse admirându-i trupul elastic şi zvelt, indiscret vizibil prin pijamaua diafană, albastră, cu pantaloni pescăreşti. Se gândi să-i spună că s-ar cuveni să-şi ia un capot, dar renunţă: şi ei îi plăcea să-şi simtă trupul uşor, liber şi deplin, şi ea umbla astfel prin casă gustând voluptatea secretă a micilor curenţi de aer, ea nişte discrete şi tandre duhuri ale casei care o înfăşurau alintând-o. Umbla când? De când nu mai umblase? Deşi n-avea de cine să se ferească – presupunând că de Patricia n-avea de ce să se ferească – de când totuşi renunţase la asemenea libertinaj juvenil şi inocent? Uşa se închisese de mult în urma Patriciei, iar ea stătea mai departe nemişcată în mijlocul încăperii, uimită de propria-i sobrietate descoperită pe neaşteptate. Sobrietate sau pudoare, oricum, era o reacţie care se insinuase probabil odată cu începutul convieţuirii efective cu Patricia.

Se adaptaseră destul de greu una cu alta. Crescută optsprezece ani sub veghea pedantă şi uscată, de fată bătrână, a Voicăi, Patricia fusese o bună bucată de timp contrariată de felul în care mama ei îşi organiza viaţa, un amestec de boemă, de refuz al oricărei constrângeri şi de muncă aparent lipsită de orice deliberare. Patricia se lansa pe neaşteptate în evocarea spontană şi entuziastă a Voicăi

şi Paulei îi trebui un timp să descopere că întotdeauna asemenea efuziuni nostalgice erau declanşate de comparaţia mentală pe care o făcea Patricia între gospodăria maniac ordonată a Voicăi şi aceea lăsată de izbelişte a ei, a Paulei, pentru care, de pildă, ştersul prafului nu reprezenta o preocupare. Adevărul că Paula şi Voica erau cu toate astea surori continua să rămână pentru Patricia un capriciu al obscurului mecanism care decide ereditatea. Paula o surprinsese de multe ori cercetând-o pe furiş, iar uneori avea şi acum impresia că fiica ei o supunea unui examen sever şi tacit. Se iveau chiar clipe când i se părea straniu că ea şi nu Voica era adevărata mamă a Patriciei. Se întrebase deseori dacă nu cumva era o mamă denaturată, dar niciodată nu găsise timp sau curaj pentru a-şi lumina deplin această îndoială. În realitate, lipsa de timp era doar un pretext, ceea ce îi lipsea ei fiind curajul. De când se mutase Patricia la ea, odată cu intrarea la facultate, Paula îşi descoperise o zestre, până atunci latentă, de mici laşităţi: anumite zone din viaţa ei despre care evita să vorbească, subiecte pe care în prezenţa Patriciei le eluda. Un sentiment nu atât de vinovăţie, cât mai degrabă de jenă, penibil mai ales pentru că, paradoxal, în forurile ei intime, îl considera neîntemeiat. În general însă era fericită că se aflau, fie şi atât de târziu, împreună. Prezenţa Patriciei umpluse casă, un duh proaspăt se răspândise peste tot şi pentru Paula plăcerea de a-şi cunoaşte prin descoperiri succesive şi neaşteptate propriul copil, rămăsese mereu nouă.

Paula închise fereastra, stinse luminile şi trecu în dormitor. De când se despărţise de Emil se debarasase de patul dublu, înlocuindu-l cu unul ide alamă, simplu, ascetic, de pe care nu strângea aşternutul decât când trebuia să-l dea la spălat. Se dezbrăcă alene, eu gesturi obosite, lăsând veşmintele să-i cadă pe micul covor arab, adânc şi moale, de sub picioare. Se întinse în pat cu voluptate şi căută cu degetele butonul veiozei. Odată cu întunericul simţi insomnia alături, ca pe o fiinţă tăcută şi

familiară care s-ar fi ridicat de undeva de după dulap sau din spatele noptierei. O acceptă cu resemnare. Se aştepta la asta încă de dimineaţă, de când se sculase destul de prost dispusă, ca întotdeauna când începea o zi în care ştia dinainte că nu va putea lucra nimic. În ultimul timp se simţea în siguranţă doar când lucra, numai la masa ei cu vrafurile de cărţi şi de fişe avea sentimentul că se afla apărată şi totodată cu desăvârşire liberă. Se gândea că acesta putea fi într-adevăr un semn al vârstei. Făcea de aceea tot posibilul să rămână cât mai mult singură spre a-şi îndeplini ceea ce considera a fi rosturile ei, dar săvârşise până acum imprudenţa de a se comporta ca o fiinţă sociabilă, fapt care îi îngreuia de multe ori simţitor eforturile de izolare. Dacă ar fi fost după ea, ar fi trecut şi acum totul sub tăcere, dar prea mulţi cunoşteau această aniversare şi aşteptau să se întâlnească aici. Devenise o tradiţie. Mai fusese şi insistenţa Patriciei care ţinuse neapărat să dea zilei o alură festivă. Zelul ei plin de bune intenţii nu era străin de aceeaşi nuanţă de compătimire pe care Paula o sesizase eu puţin înainte. Sobrietatea Voicăi care-şi trecea întotdeauna aniversările sub tăcere, o obişnuise cu ideea că de la un anumit moment exhibarea vârstei declanşa nemărturisite, dar probabil dureroase nostalgii. Cum avusese timp să constate că la Paula aniversările ţineau de obiceiurile casei, devenind aşadar inevitabile, presupunea că musafirii şi toată agitaţia legată de primirea lor o vor ajuta să suporte mai uşor adevărul care se agrava de la an la an. Paula însă ar fi preferat liniştea şi momentul era pentru ea mai curând indiferent, în niciun caz nu dureros.

Singura emoţie reală o trăise înainte de amiază, pe la zece, când venise Emil. Pe lângă un buchet imens de garoafe roşii, avea braţele încărcate cu pachete. În timp ce Paula desfăcea ambalajele elegante retrăind bucuria darurilor din copilărie, el – ca şi cum nicio clipă nu s-ar fi despărţit de acele încăperi – răspândea garoafele prin toate vazele din casă. Într-o casetă de lemn exotic, vişiniu,

tapetată în interior cu atlaz verde, o vază translucidă de porţelan japonez. De unde Dumnezeu ai găsit-o? se rosti amuzată uluirea ei. Apoi o ediţie superbă a „Rime” lor lui Michelangelo. În sfârşit, o cutie enormă de fructe glasate. Toate depăşeau cu mult o simplă obligaţie convenţională şi prima reacţie a Paulei, spontană şi sinceră, fu una de înduioşare. Emil, isprăvind cu florile, se oprise în spatele ei. Se întoarse spre el temându-se de ridicolul lacrimilor pe care le simţea aproape. Emil îşi aşează mâinile pe umerii ei şi o sărută fratern pe amândoi obrajii. Echilibrul Paulei se restabili brusc pe acest teren al seninei camaraderii.

Cu Patricia, Emil se vedea cu oarecare regularitate, luau masa împreună, se duceau la spectacole, Paula însă nu-l mai văzuse exact de un an, când, ca şi de data aceasta, ţinuse să-i arate că nu a uitat aniversarea care altă dată era o sărbătoare pentru amândoi. De fapt Emil era cel ce aşezase această zi în ceea ce ea numea „un cadru cu, panglienţe roz” pe vremea când nici nu împliniseră încă un an de căsnicie. Ştia că acasă ziua ei se serba cu mari desfăşurări de forţe şi nu voia ca ea să simtă schimbarea. Locuiau pe atunci pe strada Ungureanu, într-o casă greoaie, cu ziduri groase, de pe timpul Mariei Tereza. Totul mirosea acolo a beciuri cu şobolani şi a tencuieli fărâmiţate de umezeală. N-aveau decât o singură cameră care le servea şi de bucătărie şi de baie, dar atât de mare încât părea un hangar în oare fuseseră uitate câteva lucruri. De încălzit nu se încălzea niciodată decât chiar în preajma sobei înalte de tuci care se şi răcea imediat, odată cu ultima flacără ce mai izbutea să pâlpâie din lemnele veşnic ude. Căldura o dădeau acolo vrafurile de cărţi pentru care n-aveau rafturi, şi ei, junǎ pereche, mistuită de un romantic amor.

Privindu-l tăcută pe Emil, încerca să depăşească această fugitivă evocare, cenzurându-şi sentimentalismul prin ironie. Teama de sentimentalism şi de ridicolul care ar fi putut decurge de aici era de asemenea ceva ce numai de un timp încoace se ivise. Fără îndoială toate acestea se

cuveneau puse pe seama anilor, ca şi plăcerea relativ recentă pentru cafeaua cu lapte băută fierbinte dimineaţa, gust pe care îl detestase până nu de mult. Sau ca şi voluptatea de a roade oase. Cel puţin despre asta ştia exact data; de când venise Patricia căreia îi dădea din pui picioarele şi pieptul, păstrându-şi pentru sine bucăţile osoase, pe care constatase că ani de zile le dispreţuise pe nedrept, de având o savoare secretă care nu ţi se releva decât de la o anumită vârstă. Emil stătuse aproape două ore, punând în pericol fără să ştie pregătirile pentru agapa de după amiază. Paula îl cunoştea suficient ca să-şi dea seama că se simţea bine. Conştiinţa aceasta îi crea şi ei un sentiment agreabil. Pregăti cafele şi regăsi cu satisfacţie ascunsă felul lui de a bea, cu înghiţituri mici, rare, savurându-i cât mai mult aroma, cu ochii pe jumătate închişi. Cafeaua – aşa cum o făcea Paula şi cum nu mai întâlnise nicăieri – îi declanşă şi lui anumite amintiri. Cu toate acestea evitară amândoi cu abilitate şi eleganţă să evoce epoca lor romantică. Vorbiră nimicuri, o bârfă benignă, tranchilizantă. Iovănaş – povestea Emil – Iovănaş pe care Paula îl socotea un ratat incapabil de gesturi decisive, se instalase eu căţel, cu purcel în nu ştiu ce sat de sub Muntele Mic ca să-şi scrie romanul vieţii. Făcuse o fixaţie: satul arhaic – fie că se depopula, fie că se urbaniza – era sortit morţii, dispariţiei. El voia să prindă pe viu tocmai acest moment al agoniei. Căţel şi purcel, în cazul lui, nu însemnau decât cărţile, căci copilul îi era la liceu iar nevasta ingineră, niciunul nu se putea lua după el mai ales că avea intenţia să stea acolo nici mai mult, nici mai puţin decât câţiva ani ca să pătrundă *în profunzime*, cum zicea chiar el, cu o expresie care îi era familiară Paulei pentru că Iovănaş o debita pe la toate şedinţele alături de alte câteva precum *miezul fierbinte* ori *ştacheta calităţii*. „La urma urmelor, omul e de admirat, îi spuse ea lui Emil. În felul lui încearcă să-şi afle rostul, să supravieţuiască…” „Să supravieţuiască pe dracu’, pufni Emil. Nu poate, nu se poate redresa, m-am convins că e unul dintre oamenii

aceia predestinaţi a se rata. Sunt şi din ăştia, tu n-ai întâlnit?” Paula ridică din umeri eu un fel de sfială. Vor fi fiind, gândi ea, dar avem noi oare dreptul să-i judecăm? Cunoşti tu, ca să-l judeci, motivele lui intime, dramele lui, neputinţele? Judeci după aparenţe şi asta duce întotdeauna alături de adevăr… Emil îi luă tăcerea drept aprobare şi continuă cu o sporită siguranţă de sine. „Nevastă-sa e fată bună, dar totalmente *terre-à-terre*, nu-i poate oferi echilibrul de care are nevoie. A recurs la soluţia asta aventuristă ca un jucător care-şi pune la bătaie ultima carte. A pierdut însă şi de data asta: cum era de aşteptat, rom a găsit şi acolo – ştii că el nu bea decât rom, aici se obişnuise cu Havana Club, dar acolo, mi-a spus el, se mulţumeşte cu orice poşircă numai să aibă aromă de rom, e ca drogaţii… Peste toate js-a încurcat şi cu educatoarea aşa că poţi să prevezi exact soarta romanului său. Bărbatul ăleia e plecat pe un şantier prin Moldova şi satul – aşa agonic cum îl crede el – e eon servator când e vorba de chestii din astea, are o etică a lui la care nu vrea să renunţe şi a început să-l privească cruciş. A devenit un fel de intrus acolo, un ins care sfidează rânduielile. Nu, el e iremediabil ratat şi experienţa asta care va sfârşi lamentabil are să-i dea lovitura de graţie. Îmi pare rău de nevastă-sa care e o femeie cumsecade şi dintr-o bucată, eu picioarele pe pământ…”

Ce ciudaţi suntem, medită Paula urmărindu-l de la un timp doar pe jumătate. Când se despărţise de ea, Emil nu-şi pusese asemenea probleme. Dar poate că ea nu făcea parte dintre femeile acelea „cumseoade, cu picioarele pe pământ”, a căror posibilă suferinţă să-ţi suscite regrete. Ironia reflecţiilor ei secrete îi făcu bine, dându-i un sentiment de superioritate, ca al medicului – care priveşte oamenii cu ochi de profesionist, chiar dacă nu-i sunt pacienţi. Distinse întâi o siguranţă uşor arogantă, un soi de mulţumire de sine în felul lui de a pronostica destinul lui Iovănaş. E o atitudine pe care încă nu i-am cunoscut-o, îşi zise, ceva nou, intervenit probabil odată cu primele

compromisuri pe care a început să le facă. Şi – ca o consecinţă imediată a acestui gând – trăi deodată revelaţia că n-aveau dreptul, niciunul din ei, să-l judece pe Iovănaş pentru simplul motiv că amândoi, şi ea şi Emil, nu erau în definitiv decât tot nişte rataţi. Ar fi vrut să-i comunice şi lui această concluzie, dar tăcu din laşitate. Vechea ei laşitate luată de toţi familiarii drept delicateţe, dar pe care ea o cunoştea prea bine ca să-şi facă iluzii. Era teama de a nu violenta, de a nu şooa, de a nu jigni, chiar şi atunci când împrejurările cereau o atitudine fermă, tranşantă, netă, fie şi cu riscul de a contraria sau jigni. De data aceasta era teama să nu-l enerveze grăbindu-i astfel plecarea. Pentru că – adevărul acesta era – recunoştea o bucurie suavă şi de mult uitată stând acolo cu el, privindu-l, ascultându-l, bându-şi cafelele în tihnă ca şi altă dată, pălăvrăgind fleacuri. În fond însă nimic nu mai era ca altă dată decât cel mult cafeaua, dar nici cafeaua pentru că pe atunci o – beau din nişte căniţe de lut pe care le adusese el de la un meşter olar de pe lângă Brad şi care acuma nu mai erau, se spărseseră pe rând după plecarea lui. Niciuna nu rămăsese măcar, să zacă ani în şir, prăfuită, uitată printr-un fund de bufet, cum zace în orice gospodărie câte o piesă desperecheată, ciobită, vestigiu al vreunui serviciu somptuos care nu rezistase trecerii hurducate peste pragul dintre două ere. Ca şi cum acele umile ulcele de pământ ars ar fi simbolizat vârsta de aur a cuplului – lor, ţinând să dispară până la una odată cu această vârstă. Nici chiar nimicurile nu mai erau nimicuri după cum dovedea această poveste a lui Iovănaş căreia altă dată i-ar fi zis bârfă, dar care apărea azi în adevărata ei lumină, de dramă capabilă să poarte în ea o nebănuită încărcătură detonantă cu efecte directe asupra ei. Stând acolo, avându-l în faţă, putând să-l atingă oricând ar fi vrut după ce un an de zile nu-l văzuse aievea, se întrebă cu francheţe dacă-l mai iubea. Fu ca şi când s-ar fi aflat pe neaşteptate la o răspântie din care toate drumurile ar fi plecat în direcţii deopotrivă de necunoscute: nu se simţi în stare să

răspundă de teamă să nu se mintă. Mai îmbătrânise Emil – desigur imperceptibil pentru cine îl vedea zilnic, dar nu şi pentru ea – părul îi albise aproape complet, un alb-argintiu de o desăvârşită puritate, creţurile mărunte din jurul ochilor apăreau mai indiscrete când râdea, iar când avea ceva de citit luase obiceiul de a-şi pune cu un gest degajat nişte ochelari impunători, masivi, pe care şi-i adusese probabil dintr-unul din ultimele voiajuri în străinătate. Îi veneau bine, îi împrumutau un aer de gravă maturitate, în spatele lor privirile lui primeau o expresie mai bărbătească, pentru că privirea – descoperi Paula – ochii erau singurii pe care trecerea timpului nu-i schimbase. Avea aceeaşi privire deschisă, inocentă, dar ea ştia acum că nu mai era decât o falsă inocenţă. Se sperie de cuvântul *fals*, i se păru sever, şi-l atenuă: privirea lui avea o expresie de inocenţă uitată, pe care adică timpul, grăbit, o uitase acolo ca pe un atribut de altă dată care însă azi nu mai avea niciun rost şi nicio putere.

De la istoria lui Iovănaş, Emil sări la propria lui carte, cum o începuse în sfârşit, cum scrisese vreo sută de pagini care însă nu-i plăceau şi de aceea avea de gând să le rupă şi să reia totul de la cap. Paula asculta distrată, cu aceeaşi atenţie distribuită pentru că îi era prea bine cunoscută epopeea acestei cărţi pe care i-o anunţa încă de pe când se plimbau serile, mână în mână, de-a lungul bulevardului Loga pe care şi-l simţeau complice prin tăcerea şi pustietatea lui. Îşi aminti cu un sentiment ciudat, mai mult penibil decât agreabil, de jenă amestecată cu nostalgie, de serile acelea grele de mireasma teilor, romanţioase până la leşin, în care-şi şopteau versuri şi se sărutau cu un fel de deznădejde de câte ori ajungeau într-o zonă cu umbră mai densă – iar bulevardul, dintr-un capăt în altul, oferea la tot pasul asemenea irezistibile refugii de întuneric în care înseşi sărutările, buzele, respiraţiile lor erau dulceag împovărate de aroma insinuantă şi sfâşietoare a teilor. Până toamna târziu, când începuseră ploile şi-l însoţise pentru întâia dată în camera lui mare şi rece, ca o sală de

aşteptare, de pe strada Ungur-eanu. În timp ce el se străduia să aprindă lemnele verzi din care mustea apa, ea se dezbrăcă cu o linişte stranie, ca şi cum de zeci de ori ar fi făcut asta acolo, apoi se strecură sub plapumă şi-l aşteptă zgribulită, cu ochii închişi şi dintâi strânşi. De alături, vecinul lui tenor la operă – făcea vocalize caraghioase, mereu aceleaşi, ca o placă de patefon prea uzată. Era ceva incredibil în toate, în faptul că se afla acolo, goală sub plapuma aceea, în vocalizele stupide, în paşii care răsunau în răstimpuri pe coridor, pe scândurile vechi, scârţâitoare. Pe urmă cineva bătu la uşă, de sub plapumă auzi voci înfundate, Emil deschise puţin, doar Cât să-i încapă mâna, luă nişte ziare şi. Apoi începu să se dezbrace. Când îl simţi alături, inima porni să-i bată dezlănţuită şi i se aruncă în braţe, exasperată de aşteptare, cutremurată de frică şi fericită în deznădejdea ei. Ce vremuri! Credeau pe atunci amândoi în eternitatea iubirii şi erau convinşi că toate cărţile vor fi scrise. Azi era sigură că el nu va scrie niciodată cartea aceea pentru că nu putea, era incapabil, organic incapabil de orice act major de voinţă şi concentrare. Şi mai ales de renunţare, căci a scrie o carte însemna în primul rând a renunţa la o mulţime de lucruri dintre care, cele mai multe nu erau de fapt decât nişte nimicuri agreabile, iar pe el tocmai acestea îl seduceau şi-l acaparau ca un viciu. Postul de redactor şef la marele hebdomadar unde ajunsese îl satisfăcea acum deplin, îi măgulea orgoliul şi-i îngăduia o motivaţie perfectă a plăcerii lui secrete de a apărea în public, de a se arăta la televiziune, elegant cu nonşalanţă, strălucitor, spiritual, fără a trage cu ochiul la nicio hârtiuţă dinainte pregătită, desfăşurându-şi jerba spumoasă a cozeriilor lui cuceritoare de pe urma cărora nu rămânea însă nimic palpabil, poate doar o amintire tot mai estompată cu timpul, ca parfumul ce stăruie încă o vreme după trecerea unei femei frumoase. În timp ce vorbea, învăluit în şuviţele albăstrui ale Pall-Mallului a cărui aromă era brutal compromisă de aceea a Carpaţilor ei fără filtru,

încerca să şi-l imagineze „dincolo11, la cealaltă casă care devenise a lui. Erau – câţi? – treisprezece ani de când plecase, de când afla despre el mai mult din presă şi televiziune, şi tot nu se obişnuise cu gândul că această plecare era definitivă şi tot nu putea accepta ideea că gesturile lui de tandreţe faţă de femeia aceea erau aceleaşi despre care avusese naivitatea să creadă că-i aparţinuseră în exclusivitate. „Cum o găseşti pe Patricia?” îl întrebă mai mult ca să-l împiedice să mai vorbească despre cartea lui care ajunsese s-o calce pe nervi. „Avem o fată uluitoare! exclamă el brusc întinerit. Sunt realmente sufocat de mândrie ori de câte ori ies eu ea. E un sentiment nemaipomenit de plăcut şi de reconfortant!”

Avem! spusese *avem* şi într-adevăr Patricia era singura realitate care îi mai lega în prezent îngăduindu-le să folosească acest plural când vorbeau despre ei. Redescoperiseră – sau pur şi simplu descoperiseră târziu – Amândoi deopotrivă – bucuria unică de a se regăsi în propriul lor copil. „Să ştii, îi spuse, că s-ar putea s-o pierdem într-un fel: cred că s-a îndrăgostit sau că e pe cale de a se…” Chipul lui primi subit o expresie de consternare: „Doar nu te-ai apucat s-o urmăreşti?!” Nu, nu se apucase s-o urmărească, nici nu era nevoie de aşa ceva pentru că o mamă simte când în viaţa copilului ei intervine un asemenea eveniment, e un fler aparte de care numai mamele beneficiază. „Admit existenţa acestui fler, cum zici tu, dar asta nu te îndreptăţeşte să abuzezi de el. Fă-mi plăcerea şi nu te amesteca.41 Paula zâmbi cu condescendenţa pe care o au uneori femeile faţă de naivitatea bărbaţilor. „N-am de gând să mă amestec, dar câte ceva, pentru a evita o surpriză dezagreabilă, cred că e de datoria mea să aflu…” Aplecându-se înspre ea, Emil se lansă într-o pledoarie aproape vehementă. Gesticula cu mâna în care ţinea ţigara şi fumul desena în spaţiul dintre ei volute sinuoase, albastre-argintii. „Nu! Lasă lucrurile să se desfăşoare de la sine. După câte înţeleg, ţie ţi-e teamă să nu fie vorba de un derbedeu sau de vreun imbecil. E

exclus: Patricia nu e o gâscă din alea oare colecţionează poze de actori şi leşină când îl aud pe Russos. O cunosc acum bine şi ar fi cazul s-o cunoşti şi tu. Dragostea e sfântă şi supremul omagiu pe care i-l putem aduce e a-i dăruim libertatea. Nu te amesteca, Paula. Te rog!" Îl ascultă cu acelaşi surâs îngăduitor şi amuzat şi, când termină, întrebă cu linişte: „Dar dacă ei cred doar că e dragoste?" „Şi ce-i cu asta? replică el cu aceeaşi ardoare. Lasă-i să creadă, tu, oricum, nu le-ai putea-o dovedi, ar ajunge să se ascundă de tine, nimeni nu le-ar putea-o dovedi. Şi dacă e dragoste? Cine îţi garantează că nu greşeşti tu? E un lucru de adevărul căruia nu se poate convinge nimeni decât singur, trăindu-l, şi poate nici atunci nu-i sigur de el. Parcă..." Aici se întrerupse brusc şi se ridică. „Dar n-are rost să-ţi demonstrez lucruri pe care şi tu le ştii la fel de bine. Lasă-i în pace şi gata. Îşi privi grăbit ceasul: Trebuie să plec la redacţie... Îl

Era adevărat: lucrurile acestea le ştia şi ea la fel de bine. Ştia chiar şi ce voise el să spună când nu-şi rostise gândul până la capăt: parcă noi doi am ştiut cum se numea ceea ce ne lega? Aşa era. N-au ştiut. Nu ştiau nici acum, cel puţin ea nu ştia. Îl lăsă să o sărute iar pe frunte, frăţeşte, şi inima îi bătu mai tare când se gândi că din nou n-avea să-l mai vadă vreme de vreun an. O clipă îi trecu prin cap să-l întrebe, punând şi o geană de maliţie în subtext – aşa dar ne mai vedem la anul... – dar mândria îi paralizează intenţia. Sunt ridicolă – se apostrofă – cum să scap de mine? Ar fi timpul să isprăvesc odată cu reacţiile astea de fetişcană.

Deci să nu se amestece. La încheierea aceasta ajungea abia acum, noaptea, când insomnia îi derula prin faţa ochilor deschişi asupra întunericului întreg filmul zilei. Totuşi lui încă nu i-a promis nimic, dându-i doar de înţeles că atitudinea ei depindea de modul în care va evolua idila.

Trebuia să accepte însă că într-un fel avea şi el dreptate. Părinţii ei se amestecaseră, se agitaseră, făcuseră scandal. Ea cu Emil ştiau însă pe atunci că se

iubeau şi cu certitudinea aceasta au găsit curajul să meargă până la capăt. Ceea ce regreta însă, rămânând un motiv permanent de nelinişte surdă, era faptul că tatăl ei făcuse stopul cardiac în urma intransigenţei lor. Cel puţin aceasta era versiunea oficială în familie şi convingerea cu care murise şi mama ei. Până şi Voica, pe care întotdeauna o simţise solidară cu ea, împărtăşise absurditatea aceasta. Să fie oare chiar o absurditate? se întrebă acum crispată, în liniştea nopţii. Niciodată nu îndrăznise să recunoască deschis că plecarea ei n-avea nicio legătură cu sfârşitul tatălui. Dar nici că ar avea. Identifica şi aici acea laşitate secretă, numai de ea ştiută, care în unele clipe, cum erau cele de acum, o scârbea cumplit de sine însăşi. Oricum însă, din tot ceea ce se petrecuse în afara conului de umbră proiectat de moartea bătrânului, nu regreta nimic. Era, cel puţin acesta, un lucru de care nu se îndoia.

Încuiată în cameră, surdă la rugăminţile mamei ca şi la insistenţele furibunde, dar şoptite, şuierate, ale tatălui care se temea ca scandalul din familia lui să nu ajungă la urechile vecinilor şi de acolo în gura lumii, a plâns două ceasuri azvârlită de-a curmezişul patului. A refuzat până şi să se arate la masă şi asta a pus capac la toate: a refuza să participi la prânzul familial era un sacrilegiu incalificabil, mai ales atunci, în anii aceia de declin, pentru că

— Deşi se consuma în bucătărie – rămăsese singurul ritual intact de pe vremea când aveau cinci camere şi „prânzitor”. În timp ce ei se aflau Xa masă, se hotărî brusc. Îşi umplu o sacoşă cu cărţi şi, doar cu rochia uşoară de stambă de pe ea, sări pervazul în grădina năpădită de bălării luxuriante. În amiaza toridă, tot cartierul acela de vile elegante odată, lăsate însă acum, într-o paragină solemnă şi enigmatică cu iarba crescută printre, dalele dislocate, cu iedera năpădind sălbăticită zidurile, cu uşi scârţâitoare, jaluzele stricate şi vopseaua lemnăriei, scorojită, dormita ca sub o vrajă grea în care singurul semn de viaţă rămânea uguitul guguştiucilor. După ce-şi luă biletul îi mai rămaseră bani de patru covrigi pe care-i

ronţăi în tren, încet, absentă, cu ochii pierduţi pe fereastră. Avea sentimentul acut că făcuse un pas decisiv asupra căruia – deşi ştia că i se vor întinde punţi – nu va mai reveni totuşi niciodată şi. Asta îi dădea o linişte stranie, ajutând-o să se simtă împăcată cu sine şi cu lumea. Când sosi îşi dădu seama. că ar fi trebuit să ia doar trei covrigi ca să-i rămână bani de tramvai. Era primul gând concret, legat de o necesitate practică, aparţinând de acum noii ei vieţi. Străbătu drumul de la gară pe jos, mutându-şi sacoşa dintr-o mână în alta şi ajunse obosită, încălzită şi flămândă, cu picioarele acoperite de praf în sandalele ieftine, cu talpă de carton presat. Emil nu era acasă şi ea se aşeză pe prima treaptă din capul scărilor întunecate şi urât mirositoare şi-l aşteptă acolo bucurându-se de răcoare, indiferentă la privirile întrebătoare ale vecinilor care-i treceau prin preajmă. Se înserase de-a binelea când îi recunoscu paşii pe scări şi atunci se ridică şi îi spuse simplu, cu aceeaşi linişte stranie care pusese stăpânire pe ea din clipa când plecase: „am venit la tine”. El înţelese că asta voia să spună „am venit definitiv11, o luă de mână fără să răspundă, descuie uşa, se dădu deoparte făcându-i loc să treacă, intră şi el, închise şi o cuprinse în braţe. Ea lăsă sacoşa oare căzu pe duşumeaua veche de scânduri cu un bufnet înfundat şi îşi ascunse faţa la pieptul lui, simţind cum o năpădeşte fericirea ca o apă. Fusese fericită. Era un cuvânt mare, cu toate acestea însă adevărat pentru că în toţi anii nu simţise niciodată nevoia să-l înlocuiască cu unul mai moderat. Dacă i-ar fi ascultat de ei, dacă n-ar fi cedat acelui superb şi nebun dor de ducă, n-ar fi cunoscut această fericire. Ar fi cunoscut poate alta, cuminte, domestică, aşa cum o concepeau ei, dar se îndoia că aceea ar fi putut să însemne tot atât. Ea cunoscuse o fericire a ei, care existase aievea, o respirase, o trăise. N-a durat? Fireşte, cine a văzut fericire care să dureze? Şi acum încă o ardeau cuvintele mamei pe care – după ce se despărţise de Emil – i le repeta eu orice ocazie, cu un sadism inconştient, „vezi, zicea, ce-ţi spuneam, dacă

ne ascultai pe noi…” O ardeau pentru că exprimau satisfacţia secretă a celui bătrân oare se socotea şi înţelept, izvorâtă din convingerea că i s-a adeverit dreptatea. Nu putuse niciodată să-i explice că totuşi n-avusese dreptate şi că

— În ceea ce o privea – nu regreta nimic. În felul acesta mama ei murise oarecum împăcată iar cuvintele acelea rămăseseră mai departe aici s-o ardă ori de câte ori îşi amintea de de Era într-un fel o răzbunare părintească… Şi acum? Să pretindă de la Patricia ceea ce ai ei pretinseseră de la ea? Ar fi poate într-adevăr o dovadă că îmbătrânise. Sfaturi? Nu ceruse niciodată sfaturi, avusese încredere în Capul ei. Nici n-ar şti să se erijeze în consilier. Era un rol care n-o prindea. Oricum, sfătuit sau nu, până la urmă fiecare rămâne singur răspunzător de faptele lui. Se crăpa de ziuă când îşi simţi în sfârşit pleoapele împovărate de somn şi atunci, obosită de toate gândurile, conveni că problematiza poate zadarnic un episod firesc şi inofensiv.

*

Se afla pe la mijlocul unui drum. De multe ori îşi surprindea câte o secretă tresărire interioară, înfiorată de perspectiva capătului său. Aproape că i se umezeau palmele în asemenea clipe. Cu. Câteva săptămâni în urmă i se năzări că tic-tac-ul pendulei care se auzea în toată casa când uşile dintre camere erau deschise semăna cu trapul lejer şi neobosit al unui cal pe un drum pietros. Acel cal măsura cu pasul lui egal însuşi drumul ei. Ideea aceasta absurdă o obsedă atât de tiranic încât într-o seară opri pendula. Când Patricia o întrebă ce se întâmplase îi spuse fără să ezite – căci prevăzuse întrebarea – că ceasul se stricase. A doua zi însă îi dădu drumul, jenată de asemenea slăbiciuni şi intimidată de liniştea care se lăsase deodată peste întreaga locuinţă ca şi cum într-adevăr ar fi murit cineva. De alte multe ori se oprea şi măsura depărtarea – mare de acum, zicea ea – care crescuse între Paula de azi şi cea de la începutul drumului. O făcea întotdeauna cu un sentiment de regret şi de uimire: cu Adevărat eu sunt cea

care a străbătut această distanţă? Zilele în care o bântuiau astfel de îndoieli rămâneau încă, totuşi, destul de rare. Îndeobşte se lăsa acaparată de munca ei şi atunci regăsea bucuria simplă şi nealterată de a fi. De a fi cine, la urma urmelor cine sunt şi ce însemn? Aceasta nu mai era o întrebare care revenea sporadic, ci una familiară prin periodicitatea ei ca şi cum răspunsul pe care încerca să-l dea de fiecare dată ar fi stat sub semnul îndoie-Iii, cerându-se verificat în răstimpuri. O întrebare pe care o găsea bizară şi uşor neliniştitoare, o nelinişte agreabilă totuşi, care-i transmitea o emoţie aparte, discret senzuală şi adolescentină, ea aceea pe care o trăia când – încă înainte de a-l cunoaşte pe Emil – îşi contempla în oglindă, cu un amestec de jenă, curiozitate şi încântare, imaginea trupului gol.

Avu o duminică bună. Începu să lucreze pe la zece şi o ţinu aşa până la amiază într-o continuitate şi linişte desăvârşite. Traduse în trei ore şi ceva cinci pagini, un record absolut cu atât mai mult cu cât paginile o şi mulţumeau, ceea ce nu i se întâmpla oricând. Patricia fusese invitată la masă la Emil. Paula mâncă în grabă ce găsi prin frigider şi se întoarse la treabă. Stilul suculent al lui Giono şi efortul de a-i afla echivalenţele la fel de pline, la fel de grele de rod năşteau o plăcere cu totul particulară, oarecum asemănătoare unui viciu din oare se înfrupta cu o voluptate străină de orice oprelişti. Pe la şase după-amiază însă, aşa din senin, chiar în mijlocul unei propoziţii chemată de cine ştie ce asociaţie obscură, întrebarea coborî şi i se aşeză de-a dreptul pe pagină, ca o pasăre ce revine mereu de unde a plecat: cine sunt eu?

Aşadar cine era? Nu mai era Paula Dona (cu toate că şi acum îi venea greu să creadă), ci – cu vechiul ei nume de acasă – devenise o fiinţă nouă oare a pierdut pe drum, fără să ştie exact în ce loc, câteva iluzii. Nu multe, dar preţioase. O fiinţă care după acest accident a rămas totuşi cu o seamă de certitudini: aceea a rădăcinilor, aceea a muncii şi aceea a iubirilor sale. De îi dădeau un sentiment

de securitate. O fiinţă care – poate dintr-o juvenilă inconştienţă – pierduse ocazia de a fi o bună mamă, dar se străduise să fie măcar o bună camaradă. O ratată, cum îşi zisese mai zilele trecute? Nu. Judecase prea sever atunci pentru că avusese înaintea ochilor imaginea reală a lui Emil. Se judecase prea sever pe ea, nu însă şi pe el. Pentru ea, Emil devenise un iremediabil ratat, în ciuda vieţii sale pline, briliante, spectaculoase, care reflecta aparent realizarea şi succesul social. Căci ce era un ratat? Un om care neputând fi ceea ce a vrut, se dă drept altul decât este. Definiţia o mulţumi: într-adevăr toată viaţa lui de azi nu era decât o continuă pozã. Ea ştia prea bine cum arăta Emil cel adevărat.

Spre seară Patricia se întoarse şi Paula bănui că nu stătuse în tot acest timp la Emil, dar se abţinu de la orice întrebare, decisă într-adevăr să nu se mai amestece. La cină, Patricia îi relată cu volubilitate „cum a fost”. Vizita ei decursese ca de obicei, nimic deosebit faţă de alte dăţi, dar ea povestea ca şi când ar fi fost ceva extraordinar. Paula o urmărea cu bunăvoinţă şi cu speranţa să nu-i simtă aparenta lipsă de interes. În realitate nu era vorba de lipsă de interes – şi ea o ştia foarte bine – ci de iritare, de un fel de agasare care creştea în ea ori de câte ori Patricia îi vorbea de Babs. O ranchiună cu atât mai veninoasă cu cât, în afara faptului de a i-l fi luat pe Emil, nu găsea nimic altceva să-i reproşeze acestei fetişcane proaspete şi ademenitoare pe care însă, în ciuda incontestabilei ei vocaţii de balerină, o bănuia proastă ca o cizmă. Adevărul era că pe Paula o interesa tot ce-i spunea Patricia, avea chiar un soi de curiozitate dubioasă pe care şi-o întreţinea punându-i fetei întrebări perfide, piezişe, a căror lipsă de loialitate o recunoştea temându-se în acelaşi timp de clipa în care se trezea în ea ura născută din conştiinţa că fusese înfrântă.

— Babs a fost foarte drăguţă, mamă, spuse Patricia, purta un kimono autentic, de la Ōsaka, mov, cu ape purpurii…

Paula o întrerupse brutal:

— Lasă kimonoul lui Babs şi spunerimi mai bine ce aţi mâncat.

Dincolo de surpriză, i se păru că distinge în ochii Patriciei şi o oarecare dezamăgire. O încântase Babs care se îmbrăca „ştiinţific”, studiind şi premeditând efectele fiecărui lucru pe care-l punea pe ea şi abia aşteptase să ajungă acasă pentru a-şi putea revărsa în faţa Paulei impresiile care o sufocau. Dar se supuse şi-i înşiră cu o conştiinciozitate puţin bosumflată ce le dăduse Babs la masă. Ce le dăduse Babs era un fel de a zice, pentru că în realitate Babs nu-şi vedea bucătăria cu zilele. Avea o femeie la gătit şi de două ori pe săptămână alta îi venea la curăţenie, semne ale unui mod de viaţă confortabil pe care

Paula îl invidia pentru că ea niciodată n-avusese parte de el, nici chiar pe când era Paula Dona: salariile lui Emil şi al ei, oricât ar fi fost de onorabile, nu le îngăduiau încă pe atunci asemenea înlesniri. Gătitul, spălatul vaselor, alergătura după cumpărături o urmăreau de ani de zile, pentru de zilnic, trebuia să-şi drămuiască pasiunea pentru adevărata profesiune, să se rupă de textele ei, să renunţe la un concert sau la câteva pagini dintr-o carte care echivalau cu o gură de oxigen. Era un motiv în plus de a o detesta pe Babs, pe care se jena să şi-l mărturisească chiar ei însăşi. Făcu un efort să nu se mai gândească la asta şi reveni la Patricia. Se văzu nevoită să accepte că fusese totuşi lipsită de tact pentru că între de coborâse o vagă stânjeneală, un foarte scurt răstimp de tăcere pe care nu ştia cum să-l umple, acum după ce-l descoperise. Patricia mai mânca, gândindu-se evident la ceva greu de priceput, Paula se ridicase şi începuse să strângă de pe masă ceea ce nu mai trebuia, când, pe neaşteptate, întrebarea:

— La urma urmelor, de ce v-aţi despărţit voi, mamă?

Paula se crispă şi, fără să vrea, îi evită privirea. Ştia că odată vor trebui să vorbească şi despre asta, dar nu-şi închipuise că o vor face atât de curând. Curând? Stăteau împreună de cinci ani, asta nu putea fi numit *curând*. Ba

mai degrabă s-ar putea zice că era chiar timpul…

— Voica nu ţi-a vorbit niciodată nimic despre noi?

— Nu, cu Voica nu vorbeam decât despre tine, niciodată despre Emil. Am întrebat-o totuşi odată exact acelaşi lucru şi mi-a răspuns că într-o zi ai să-mi spui chiar tu. Crezi că ai putea să-mi spui acum?

Vocea ei avea o anume fermitate ce putea fi luată şi drept neînduplecare. Nu lăsa să se întrevadă nicio predispoziţie înspre concesii. Putea refuza să discute acum, asta pe Patricia n-ar fi afectat-o, dar timbrul şi intonaţia glasului ei o avertizau că, oricum, odată tot va trebui s-o facă. O întrebase dacă Voica nu-i spusese ceva doar ea să câştige puţin timp; ştia că Voica era prea delicată pentru a da răspunsuri în numele altcuiva. Patricia continua s-o privească cu răbdare, părând hotărâtă să aştepte oricât. Paula se apucă să spele vasele şi, văzând că tăcerea se prelungeşte, se ridică şi Patricia şi începu să adune ce mai rămăsese. Tăcerea ei însă tot aşteptare însemna, „hai, zicea, ne vedem de treabă, dar între timp tu gândeşte-te la ce te-am întrebat.41 Paula se hotărî brusc:

— Ne-am despărţit, spuse, pentru că a intervenit Babs.

Patricia nu răspunse imediat, probabil o surprindea sau nu o satisfăcea o explicaţie atât de sumară. Paula în schimb se simţi imediat mai bine, ca şi cum s-ar fi eliberat de un secret incomod.

— Vrei să spui, întrebă Patricia în sfârşit, că el n-are nicio vină?

— Nu cred că are, vorbi Paula cu un fel de tristeţe, de ce ţii tu neapărat să stabileşti nişte vinovăţii? Dacă nouă nu ne-a dat prin cap s-o facem, de ce ai face-o tu?

Patricia ştiuse până acum cu certitudine că atunci când relaţiile dintre nişte oameni se deteriorează, măcar unul dintre ei trebuie să aibă o anumită vină pentru care era numit vinovat. Pentru ea, punctul de vedere pe care i-l oferea Paula era eu totul nou. Ceva o nemulţumea aici şi o nedumerea. Insistă cu un început de iritare:

— Cum, v-aţi despărţit fără să vă certaţi?

Paula o privi în treacăt şi în ochi îi sclipi o undă de umor.

— Eu cu Emil nu ne-am certat niciodată, spuse ea cu un glas în care nostalgia şi resemnarea formau un singur tot. De unde ai tu optioa asta neorealistă de-ţi închipui că momentele importante trebuie neapărat însoţite de gălăgie? E ceva dobândit, nu moştenit, căci în familia noastră mă îndoiesc că ai auzit vreodată un scandal.

În clipa următoare o surprinse ironia din replica promptă a Patriciei:

— Ştiu, deviza noastră e firma înainte de toate, să nu ne paradim firma!

Paula simţi urcând într-însa enervarea ca o maree vânătă, situaţie pe care n-o dorea şi pe care reuşi s-o tempereze în clipa în care îşi dădu seama că era provocată de fapt de adevărul rostit de Patricia.

— Aşa e, recunoscu ea şi o privi pe Patricia deschis, în ochi, încât fata se intimidă fără să ştie de ce şi îşi coborî privirile, ai perfectă dreptate şi mă bucur că în ciuda lipsei tale de experienţă, ai totuşi un spirit de observaţie exact şi cu – bătaie lungă. Aşa e, ai noştri au ţinut foarte mult la onorabilitatea lor, la firmă, cum zici tu într-un limbaj cam frust, şi la urma urmelor, nu văd nimic rău în asta. Am ţinut întotdeauna la o anumită estetică a prezenţei noastre sociale chiar când ceea ce era afară zugrăvit nu putea fi regăsit înăuntru viu şi natural.

— Asta nu s-ar putea numi şi ipocrizie? întrebă brusc Patricia cu aceeaşi ironie pe care nici nu ţinea s-o mascheze.

În schimb Paula se văzu obligată la un alt efort de a-şi înăbuşi noul val de enervare.

— Poţi s-o numeşti şi ipocrizie, spuse ea cu calm aparent, după cum poţi să-i zici şi sentiment al demnităţii, poţi s-o numeşti şi laşitate ori oroare de a te da în gura lumii. După cum vezi, sensul cuvintelor are un spectru larg, intervin aici şi nuanţele şi unghiul din care priveşti.

— Asta, râse Patricia, e deformaţia ta profesională, de filolog. În ceea ce mă priveşte, îmi place vorba ceea: ori e albă, ori e neagră.

Da, zâmbi Paula cu condescendenţă, e şi acesta un mod care însă în viaţă se dovedeşte incomod, inexact şi simplist. N-ai decât să încerci. Ai să vezi că e ca şi cum te-ai plimba prin centru, la ora celei mai mari animaţii, purtând pe umăr o prăjină de vreo trei metri. Şi asta pur şi simplu pentru că alături de albe ori negre mai există şi cele gri. Am să-ţi povestesc o istorie veche din care poate tu vei înţelege mai bine ce vreau să spun. Străbunicul meu, Septimiu, a fost memorandist, ştii asta. În timpul procesului, avocatul i-a adus la cunoştinţă că nevasta, străbunică-mea adică, s-a încurcat cu un istoric franţuz, poposit pe vreo câteva luni la noi în oraş pentru nu ştiu; ce studii de arhivă. Vuia târgul. Tu îţi dai seama ce însemna asta pe atunci? Străbunica Emilia reuşise să acapareze jumătate din atenţia pe care lumea o acorda afacerii Memorandului. La Casină, la Astra, în prăvălii, în librărie, la piaţă, în birourile băncilor Albina sau Aurora, în cancelariile avocaţilor şi notarilor, la consistoriu, în cabinetele medicilor, în saloane şi pe la reuniunile femeilor române nu se vorbea decât despre Memorand şi despre aventura ei. Însăşi poziţia socială a străbunicului, ca director al băncii Aurora şi al despărţământului Astrei, era pe cale de a fi compromisă. L-a salvat doar nimbul de martir al naţiei pe care i l-a conferit faptul de a fi fost implicat în acel proces de răsunet. Ea avea sânge italian, bunicii ei, pare-mi-se, fuseseră italieni curaţi, stabiliţi aici, la minele de la Roşia. Deci ceva din fondul nostru ereditar îi datorăm şi ei. Dar mă abat. Ceea ce vreau să-ţi spun e că, deşi ştia, Septimiu n-a vorbit niciodată despre asta cu nimeni. Decât poate cu ea, între patru ochi, după ce s-o fi întors acasă, dar asta numai Dumnezeu a ştiut. În scrisorile lui însă, în relaţiile lui cu ea când venea să-l vadă, în raporturile lui cu restul familiei, cu toată lumea aceea cu care venea în contact la proces, în toată

atitudinea lui de o demnitate exemplară din timpul procesului şi apoi a închisorii n-a răzbit absolut nimic din ceea ce îţi închipui că trebuie să acompanieze asemenea rupturi. Căci ruptura s-a produs totuşi, până la capăt. Revenit acasă, Septimiu i-a făcut bagajele şi a expediat-o la Viena de unde nu s-a mai întors niciodată. Versiunea oficială a fost aceea că s-a dus temporar să-şi trateze într-un sanatoriu o boală obscură. În realitate trăia confortabil într-un apartament şi nu ducea lipsă de nimic, graţie unui venit pe care el s-a îngrijit să i-l asigure. Având dese drumuri la Viena, e de presupus că se şi revedeau de fiecare dată. În schimb nu i-a mai îngăduit niciodată să-şi revadă copiii. O mare cruzime, zici tu probabil şi ai dreptate. Ca să vezi că dimensiunile dramelor nu se reduc sub aparenţele cu care le învăluim din pudoare, pentru a le feri de vulgaritatea bârfei. Asta e estetica ţinutei sociale de care-ţi vorbeam şi ea reprezintă o cucerire a civilizaţiei. În familia noastră, tu reprezinţi a cincea generaţie încălţată şi ar fi timpul să nu te mai miri când doi oameni îşi despart drumurile fără să se înjure de mamă.

Patricia o urmări tot timpul cu atenţie şi totodată surprinsă nu atât de ceea ce auzea, cât de debitul şi elanul Paulei. Era o fire calmă şi circumspectă: când afla un lucru important, nu replica, îl rumega întâi, uneori zile la rând şi abia apoi pornea mai departe. Nu răspunse nici de data aceasta. Se întoarseră înăuntru, Paula aprinse lumina şi se instală la biroul ei, gata să-şi reia lucrul iar Patricia se aşeză într-un fotoliu. Îşi deschise cartea ca şi cum s-ar fi pregătit să citească, dar abia acum spuse cu un glas neutru, în aparenţă fără nicio legătură cu ceea ce vorbiseră în bucătărie:

— Dar o vină Emil trebuie să aibă totuşi chiar dacă n-ar fi decât nerecunoştinţa pentru sacrificiul pe care l-ai făcut.

Paula îşi dădu seama că toate bunele ei intenţii de a-şi relua lucrul erau inutile şi exclamă cu un început de deznădejde:

— Dar eu n-am făcut niciun sacrificiu, de unde naiba o mai scoţi şi pe asta?!

— Atunci, continuă Patricia netulburată, plecarea ta, faptul că ai renunţat la tot ce aveai acasă ca să trăieşti cu el în mizerie, cum îl numeşti dacă nu sacrificiu?

Hotărât, fata aceasta avea o părere cu totul aiurea despre acele timpuri – cine ştie cine i-o fi vârât-o în cap, poate Voica – şi o părere mult prea generoasă despre mama ei. O descoperire care pe Paula o amuza şi o înduioşa. Socoti că ar face o faptă bună dacă i-ar spulbera, cu răbdare şi metodă, aceste iluzii. Nu suportase niciodată să se dea sau să fie luată alta decât era în realitate, nici mai rea, dar nici mai bună. Poate că aici zăcea de fapt şi deosebirea ei de Emil, cauza adâncă şi reală care, mai curând sau mai târziu, chiar şi fără apariţia lui Babs, i-ar fi dus în cele din urmă tot ia despărţire. Nenorocirea, gândi ea, stătea însă în faptul că pe unii din generaţia Patriciei pur şi simplu nu-i interesau cei de dinaintea lor. Li preocupa doar propria persoană şi contingenţa ei – un soi de filosofie de cârtiţă. Altora li se părea că ştiau tot despre ceea ce a fost înaintea lor şi, bineînţeles, acest tot, privit îndeaproape, se dovedea a fi suma unor nerozii. În această categorie o aşeza şi pe Patricia. Dar oare astea nu erau nişte prejudecăţi, nişte erezii? se întrebă Paula alarmată, cu sentimentul că pătrunsese într-un cerc vicios. Îmbătrânise într-adevăr în asemenea măsură încât să creadă că numai ea vedea limpede? Cine îi garanta că adevărul se afla de partea ei şi mai ales cine îi dădea dreptul de a tranşa o întreagă generaţie care venea din urmă în două categorii la fel de tembele?

— Draga mea, spuse resemnată şi puţin şovăitoare după toate aceste îndoieli, mă văd nevoită să te dezamăgesc: eu nu m-am sacrificat pentru nimeni niciodată. Nici chiar pentru tine. Dacă te creşteam eu, nu puteam să răzbat cu facultatea şi apoi, după cele ce au urmat, cu facultatea şi cu slujba. Ar fi trebuit să mă împac eu gândul de a rămâne o bună mamă şi o bună gospodină.

Dar ideea asta mă oripila, n-am vocaţie pentru un asemenea destin. Şi azi mi se face greaţă când îmi amintesc de mireasma aceea dospită de ceai de muşeţel şi scutece veşnic ude care ne îmbâcsea camera, ne pătrundea în haine şi în păr şi în viaţă. Şi, pe urmă, urletele tale de zi şi urletele tale de noapte – pentru că ai fost un copil îngrozitor de incomod – încât nu mai eram în stare să-mi aflu refugiul nici în braţele lui Emil. Şi pieptul care mă durea şi mâncarea pe care trebuia să ţi-o prepar din trei în trei ore şi spălatul rufelor care nu se mai terminau niciodată, încât nu-mi mai rămânea pur şi simplu nicio clipă pentru sufletul meu sau măcar pentru un gând. Simţeam cum mă tâmpesc şi uneori aveam sentimentul că se rupe ceva în mine, ca o coardă prea întinsă şi atunci îngenuncheam încet pe podeaua tocită de scânduri care fuseseră odată vopsite în maro, dar vopseaua se dusese de mult şi se vedeau fibrele lemnului, cenuşii, scămoşate şi îmi rezemam fruntea de marginea patului şi plângeam îndelung, tăcută, numai umerii mi se scuturau, până simţeam că mă eliberez. Atunci mă ridicam cu ochii umflaţi şi intram iar cu repulsie şi resemnare, da, cu riscul de a-mi atrage o condamnare din partea ta, trebuie să-ţi spun adevărul şi adevăratul sentiment cu care intram iar în rolul de gospodină şi de marnă era acela de repulsie. Repulsie nu pentru tine, să nu mă înţelegi greşit, ci pentru ceea ce trebuia să fac pentru tine. Pe tine te iubeam, o iubire moderată, e drept, dar sunt convinsă că dacă mi-ai fi lăsat mai mult răgaz, îmi descopeream resursele pentru a te adora. Nu m-am pl ins niciodată, nici măcar lui Emil care nu bănuia ce se petrece cu mine, deşi percepeam şi la el un început de inchietudine şi o discretă agasare de când am fost nevoiţi să renunţăm la ceasurile noastre de plimbare sau de lectur, adică la intimitatea care ne lega. În general însă el pleca de dimineaţa fără să-şi fi făcut deplin somnul şi se întorcea seara frânt, nu prea avea răgazul să-şi dea seama ce se petrecea cu mine. E şi el un egoist. Amândoi suntem nişte egoişti. De aceea am avut un enorm

sentiment de uşurare când a venit biata mama să te ia la ea. Era salvarea mea. Bineînţeles că nu i le-am spus ei toate astea, ba îmi amintesc că am şi protestat de formă, ipocrită, având însă grijă să-mi dozez rezistenţa ca nu cumva s-o descurajez şi să renunţe la bunele ei intenţii. Cred că accepţi şi tu că nimic din ce ţi-am spus până acum nu merită numele de sacrificiu. Mai degrabă Emil s-a sacrificat fiind nevoiţi să trăim numai din salariul lui pentru că de acasă nu mi-au mai trimis niciun ban. Şi un salariu de pe vremea aceea era derizoriu. Am scos-o totuşi la capăt pentru că lui i se plătea şi ceea ce scria. Asta e. Am dus-o greu, dar n-am trăit în mizerie, cum zici tu. Şi apoi să nu-ţi închipui că plecând de acasă, am renunţat la o situaţie confortabilă pentru una precară. Ajunsesem să stăm cu toţii într-o singură cameră. În jurul nostru, în toate încăperile, oameni străini, ostili sau doar indiferenţi, pe care-i simţeam aparţinând altei lumi. Pe tata îl ucidea lent spectacolul degradării treptate şi implacabile a casei. Fiecare uşă care se trântea, fiecare pas mai apăsat pe treptele de stejar însemnau pentru el lovituri în moalele capului. Atmosfera aceea de promiscuitate mă sufoca, devenisem cu toţii insuportabili, susceptibili, irascibili. Trăiam doar din salariul Voicăi şi mama realiza minuni de ingeniozitate ca să ne ajungă de la o chenzină la alta. Îşi scosese toate vechiturile din dulapuri şi de prin lăzile din pod şi veşnic avea câte ceva de recondiţionat ca să ne îmbrace pe noi. Tata suferea că ajunsese să fie întreţinut de Voica, dar, pe de altă parte, socotea sub demnitatea lui să se angajeze „în vreun post umil”, cum zicea el, singurul care i-ar fi fost accesibil. De altfel nici nu cred că rezista cu inima lui, avea doar vreo şaizeci de ani pe atunci, dar era prăpădit rău, arăta ca de optzeci. Singura lui contribuţie la veniturile familiei şi-o aducea vinerea când, iarnă, vară, pe orice vreme, se pornea cu două sacoşe la talcioc. Se întorcea în cazurile fericite cu vreun pol, doi şi acelea erau singurele zile în care avea o mână mai deschisă. Ciudat era că treaba asta n-o socotea sub

demnitatea lui, ba dimpotrivă, considera o chestiune de onoare să fie văzut acolo. Tu n-ai apucat talciocul, habar n-ai ce a însemnat el pentru epoca aceea. Cel de azi e o parodie, o mizerie, populat de tot soiul de declasaţi şi bişniţari, dar pe atunci era o adevărată instituţie, un club în aer liber al tuturor foştilor în care vânzarea mai că trecea pe planul al doilea, important pentru ei fiind să se poată vedea într-o zi anumită, să schimbe zvonuri şi ştiri aflate de la Europa liberă, de la Londra, de la Vocea, unii ascultau chiar Vaticanul sau Ankara, ori să se ţină la curent eu evoluţia stării civile în tabăra lor, cine s-a căsătorit, cine a mai divorţat, cine a mai fugit, cine a mai fost reţinut, cine a mai murit. Mai ales cine a fugit şi cine a murit. A fugi şi a muri erau cam acelaşi lucru, însemnau o despărţire definitivă, toţi ştiau că cel în cauză nu va mai fi văzut niciodată. A fi arestat nu impresiona atât. Cel arestat rămânea totuşi aici, de bine, de rău, legal sau clandestin, cu sau fără riscuri, se putea comunica cu el, aşadar exista, puteai fi tu însuţi reţinut şi atunci aveai toate şansele să-l întâlneşti ori putea fi el pus în libertate şi atunci îl revedeau toţi. Pe când cel fugit trecea un Styx şi itinerariul său era ireversibil. Fie că ajungea pe celălalt mai, fie că nu mai apuca să-l vadă, pentru cei ce rămăseseră aici el era definitiv înghiţit de ceaţa necunoscutului. De aceea, când se afla despre cineva că a fugit sau că a murit se lăsau câteva clipe lungi de tăcere în care îşi dădeau întâlnire o seamă de sentimente foarte amestecate pe care, de câte ori am avut ocazia, am încercat să le identific: citeam în ochii celor de faţă spaimă, în primul rând spaimă, pe urmă regret, nostalgie, durere şi, în sfârşit un fel de ciudată invidie traductibilă prin cuvintele „a scăpat de griji”, aceleaşi pentru fugiţi ori pentru morţi. Unii încercau s-o întoarcă într-un umor sinistru şi ziceau „a scăpat de cozi” ori, „a scăpat de puncte”, dar tot aia însemna. Mama plângea aproape zilnic, avea crize depresive, îşi storcea mintea ce şi cum să gătească şi ne făcea roahii noi din vechi rochii de bal. Voica, din ce era ea lungană şi

ciolănoasă, începuse să semene cu un cal de povară prost hrănit şi în gândurile mele necuviincioase o comparam cu Bator al Fefeleagăi. Se făcuse aspră, un fel de soldăţoi, şi aşa a rămas până azi, de atunci i se trage. Aşa că, vezi tu, situaţia de acasă nu era de loc roză. Emil mi-a apărut ca o salvare cu atât mai ispititoare cu cât ne iubeam, aşadar n-a fost niciun sacrificiu din partea mea. Mai mult încă. În anii aceia s-a născut în mine convingerea că lumea căreia îi aparţineam era iremediabil condamnată. Tu poate n-ai să înţelegi sentimentul acesta teribil de a aparţine unei lumi condamnate, n-ai cum să-l înţelegi pentru că tu nu mai aparţii acelei lumi şi la drept vorbind nici n-ai cunoscut-o. Eu însă îi citeam cu încrâncenare pe Marx, pe Engels şi pe Lenin, nu din obligaţie şcolară, ci din dorinţa obiectivă de a înţelege un mecanism care-mi părea inexorabil şi mă înfioram de spaimă, de admiraţie, de o stranie plăcere, descoperind limpezimea şi rezistenţa logicii lor. „Proletariatul e groparul capitalismului” era o propoziţie care prin simplitate şi forţa esenţializării mă entuziasma cu atât mai mult cu cât pentru mine nu mai avea nimic premonitoriu, ci devenise o realitate: vedeam pretutindeni în jurul meu, până şi la noi în casă, proletariatul marşând victorios şi auzeam aproape zilnic cum căbubuiau lopeţile lui de pământ peste sicriul capitalismului. Era ceva măreţ şi înspăimântător mai ales prin faptul că înhumarea începuse înainte de moartea clinică a capitalismului iar eu asistam la ultimele lui convulsii. Simţeam că dacă nu fac ceva, dacă nu mă smulg de acolo, oricum, cu orice preţ, voi fi şi eu îngropată împreună cu ceilalţi. Şi dorinţa aceasta de a supravieţui cu demnitatea neatinsă – o dorinţă aproape inumană prin intransigenţa ei – se născuse încă înainte de apariţia lui Emil. Ea aştepta doar prilejul pentru a se realiza. Sperasem că voi scăpa odată cu plecarea la facultate, dar am rămas dezamăgită şi exasperată când am constatat că, într-un simplu dosar te poate însoţi tot trecutul alor tăi. Un trecut ascunzând cotloane de care poate nici n-ai cunoştinţă. Nu m-am simţit nicio clipă

eliberată mai ales că în vacanţe, uneori şi la sfârşit de săptămână, reveneam acasă unde înregistram cu un soi de jalnic stoicism progresele declinului. Mă înţelegi tu oare ori poate mă condamni pentru efortul meu de a mă desolidariza şi de a-mi căuta un drum propriu?

Din fotoliul ei, Patricia o urmări concentrată, cu cartea uitată pe genunchi. Când Paula îşi încheie monologul prin care, pe măsură ce-l rostea, descoperea că încerca în fond să-şi explice iar nişte lucruri pe care le socotea de mult clasate, Patricia o privi câteva clipe tăcută, cu o expresie care mamei ei i se păru severă. Se simţea chiar uşor intimidată – situaţie pe care o găsea ridicolă – ca pe vremea când, fetiţă fiind, propria-i mamă o iscodea din ochi pentru a descoperi semnul vreunei proaspete mişelii copilăreşti.

— Nu te condamn, spuse în sfârşit Patricia, încerc într-adevăr să înţeleg ce-mi spui. Are să ţi se pară ciudat, dar cu Voica am vorbit foarte rar despre trecutul ăsta evocat de tine. Ea poate mi-ar fi vorbit uneori, dar cred că avea impresia, ca şi tine, că nu mă prea interesa. Impresia voastră este într-o oarecare măsură adevărată: lucrurile astea nu mă interesează cine ştie cât, eu cred că n-are rost să dezgropăm morţii, ce-a fost a fost, noi să ne vedem de ale noastre, nu crezi?

— Nu tocmai, răspunse gânditoare Paula. Sunt unele lucruri care nu pot fi uitate, altele care nu trebuie uitate. Aruncându-ţi trecutul peste bord, ajungi goală, săracă, şi meschină ca parveniţii ăştia care-şi pavează curţile cu marmură, dar nu-şi primesc mama în casă pentru că nu-i îmbrăcată domneşte.

— La cine te referi? întrebă Patricia brusc, cu o uşoară agresivitate care îi atrase atenţia Paulei nu însă până la a-i trezi bănuiala că între fiica ei şi vreunul dintre aceşti parveniţi ar putea exista o legătură oarecare.

— Nu mă refer la nimeni anume, îi răspunse ea, deşi aş putea să-ţi dau destule exemple, dar nu despre asta e vorbă acum. Ceea ce aş vrea să ştii este că n-aveţi dreptul

şi nu puteţi să ignoraţi trecutul pentru că trecutul fiecăruia se varsă în fluviul mare al trecutului întregului neam. Din trecutul ăsta fac parte şi străbunul Septimiu cu memorandiştii lui, dar şi obtuzitatea şi ostilitatea tatii pentru ziua de azi şi disperările mele din anii aceia, dar şi dragostea mea şi a lui Emil în tot ce a avut ea mai pur. De ce să uit sau cum aş putea să uit dragostea asta din care te-ai născut tu? Ea a existat, a fost unul dintre puţinele teritorii luminoase din viaţa mea, dar mă tem că astea sunt lucruri pe care le vei înţelege deplin abia după ce tu însăţi vei fi iubit cu adevărat.

Patricia îşi găsi mama de un retorism uşor demodat, dar, în acelaşi timp, nu se putu sustrage unui sentiment de vinovăţie, jenant deşi încă incipient. Îşi coborî ochii pe carte şi întoarse fără rost câteva foi ca şi când ar fi căutat un anume pasaj. Se întrebă dacă Paula ştia ceva şi dacă săgeata împotriva parveniţilor fusese o întâmplare sau o aluzie. Într-adevăr, bătrânul Rovinaru – „ce ciudat, lui îi zic bătrânul deşi e de o vârstă cu tata!” îşi pavase aleile din curte cu dale de marmură, obţinând efecte de un desăvârşit prost-gust, dar, mai mult decât atât, acum îşi amintea că odată, când Sergiu o dusese la ei, intraseră prin dos pentru că el îşi uitase cheia şi în bucătărie dăduseră peste un bătrân care şedea pe un scaun, părând că aşteaptă pe cineva, lângă masa goală pe care-şi pusese pălăria veche, neagră, pătată de ploi. „Să trăieşti, moşule”, îi strigase vesel Sergiu fără să se oprească şi ea de asemenea bâiguise ceva incert, între bună ziua şi sărumâna, pentru că nu ştia cine era bătrânul care le răspunsese cu melancolică bonomie „să fiţi sănătoşi, dragii mei”. Nu mai ştia dacă avusese sau nu intenţia să-l întrebe cine era moşul, dar îşi amintea precis că de cum intraseră, Sergiu se îndreptase direct spre casetofon, apăsase butonul şi lân încăpere se revărsase vocea patetică, de clapon sentimental, a acelui cântăreţ în vogă care-i dădea şi ei fiori stranii, obligând-o să-l asculte fascinată. Uitase de bătrân mai ales că Sergiu o cuprinsese şi se sărutaseră

îndelung, lipiţi unul de altul de la glezne până la umeri, tot timpul cât glasul acela deznădăjduit îşi luase rămas bun de la dragostea lui. Fusese ca şi cum ei înşişi s-ar fi sărutat pentru ultima oară. Apoi Sergiu smulsese din bibliotecă volumul care constituise pretextul venirii lor până aici şi ieşiseră prin faţă, prin holul cu lumini indirecte şi cu un mic havuz în mijloc, uitând de existenţa bătrânului. Totuşi nu fusese o uitare definitivă după cum constata acum când îşi amintea cu o precizie surprinzătoare şi cu o înduioşare jenantă aerul resemnat cu care părea că-şi cere iertare pentru prezenţa sa acolo, fiind totodată hotărât să aştepte oricât ceva ce nu numai el spera.

3 – Ultima vacanţă

— Ceea ce aş vrea să te întreb, spuse ea ca să-şi alunge sentimentul de jenă şi în acelaşi timp s-o îndepărteze pe Paula de la acest subiect, ceea ce aş vrea să te întreb ca să pot înţelege unele lucruri este dacă desolidarizarea aceea a ta de care vorbeai s-a născut dintr-o convingere politică. Dacă tu şi tata aveaţi o convingere politică limpede. Te întreb pentru că noi discutăm azi foarte mult peste tot despre conştiinţa asta politică şi sunt printre noi încă destui care n-o au şi nu ştiu nici ei precis ce vor, deşi ei vorbesc cel mai mult şi fără rost prin şedinţe, din cauza lor mai ţin şedinţele cu ceasurile, şi când se porneşte câte unul din ăştia, sedus de forţa iluzorie pe care i-o dă microfonul, noi zicem că-i dă cu liru-liru-crocodilu şi ce e ciudat, e că de cele mai multe ori tocmai despre conştiinţa asta politică pe care în fond n-o are zbiară el şi se bate cu pumnul în piept. De aceea te întreb dacă voi pe atunci, adică, acum vreo douăzeci de ani, când eraţi cam de vârsta noastră, voi aveaţi o asemenea conştiinţă, aţi acţionat determinaţi de ea?

De câteva zile, Patricia nu înceta s-o uimească, purtând-o din surpriză în surpriză şi asta nu însemna decât că în aceşti ani cât stătuseră împreună nu se pricepuse să şi-o apropie şi să-i câştige încrederea. În ipostaza matură şi gravă de acum Paula încă n-o cunoscuse şi se văzu

Obligată să admită că rămăsese binişor în urmă tratând-o ca pe un copil. Şi apoi de ce se crampona de ideea că pe ei nu-i interesa nimic în afara acelor chitarişti clamoroşi după care se dădeau în vânt? Era de-a dreptul intrigată

— Amuzată şi puţin, inutil, îngrijorată – de această nebănuită faţă a Patriciei.

— Dă-mi voie să te întreb întâi eu: tu ai conştiinţa politică de care te interesezi?

Patricia spuse da, prompt şi fără ezitare şi, după tonul ei, Paula deduse că nu era dispusă să intre în amănunte. Aştepta ca Paula să lămurească întrebarea ei: ea era cea care întreba şi Paula trebuia să răspundă, se înţelegea asta din toată ţinuta ei, din felul cum stătea dreaptă, cu mâinile prelungi nemişcate pe paginile desahise ale cărţii, din acea expresie severă a ochilor din care Paula trebuia să înţeleagă că singura ei datorie era să fie sinceră.

— Ei bine, se hotărî ea, adoptând un ton uşor amuzat, cel puţin până când l-am cunoscut pe Emil, deşi, cum ţi-am mai spus, începusem să mă introduc, mai mult pe dibuite, în marxism, nu pot să afirm că aş fi avut o conştiinţă politică. Ceea ce am gândit şi am făcut a fost determinat mai degrabă de instinctul de conservare care îi face pe pasagerii unei corăbii ce se scufundă să se omoare între ei ca să apuce un loc în barca de salvare. E ceva primitiv, elementar dacă vrei, în care politica n-are niciun amestec. De altfel însuşi acest cuvânt – politic – reprezenta pentru mine o noţiune destul de obscură, în orice caz neliniştitoare pentru că luasem contact cu ea întâi prin intermediul unor fişe şi chestionare terifiante prin insistenţa lor asupra unor amănunte ce n-avuseseră niciodată pentru mine vreo semnificaţie deosebită şi pe care le completam întotdeauna cu prudenţă şi cu conştiinţa unor urmări imprevizibile, părinţii, cine au fost, ce avere au avut înainte, dar după, din ce partid au făcut parte înainte, dar după, unchi, mătuşi, cumnaţi, cumnate, dracu', făcu şi aşa mai departe, voi n-aveţi habar ce

înseamnă un dosar de cadre, vă simţiţi teribil de uşor şi de aceea vă închipuiţi că lumea începe odată cu voi. Conştiinţa politică, fetiţo, aşa cum o concepem noi, astăzi, se conturează lent, în timp, şi din cauza asta n-aş putea să izolez un moment anume în care am dobândit-o. Nici tu n-ai putea, deşi în cazul generaţiei tale procesul acesta e mult mai firesc şi mai simplu.

— Mi se pare, spuse Patricia zâmbind pentru prima dată de când începuseră această discuţie, că foloseşti intenţionat numai culori care te dezavantajează. De ce?

Pe Paula o înduioşă această impresie. Aşadar Patricia credea în ea, îşi formase despre ea chiar o imagine la care nu era dispusă să renunţe în favoarea imaginii reale pe care Paula însăşi i-o punea la dispoziţie.

— Tu idealizezi, eu m-am înfăţişat aşa cum sunt, crede-mă, ţin foarte mult să cunoşti adevărul, să-ţi cunoşti familia aşa cum e. Un adevăr descoperit târziu poate fi mai dureros decât unul cunoscut la timp, cu luciditate. Ceea ce numeşti tu culori care mă dezavantajează sunt de fapt defectele întregului nostru clan. Atâta doar că eu le recunosc, le privesc în faţă şi mă zbat să le depăşesc, pe când ai noştri le socoteau virtuţi sau dacă nu le socoteau virtuţi făceau tot posibilul să le treacă sub tăcere. Divulgarea lor ori încercarea de a le exorciza era pentru ei ceva de neconceput, o autentică blasfemie. Tu eşti prima care ai avut marea şansă de a porni eliberată de toate tarele astea. O datorezi în mare parte educaţiei oficiale, dar şi mie, curajului meu de a pleca de acasă cu trei covrigi şi o duzină de cărţi. Dacă n-aveam acest curaj ai fi fost alta, după cum şi eu aş fi fost alta, ai fi avut alt tată, probabil pe gustul bunicilor tăi, şi ţi-aş fi transmis toată zestrea lor de prejudecăţi, de idiosincrazii, de laşităţi şi de meschinărie care ar fi contracarat serios educaţia pe care ai primit-o, punându-te astfel într-o dilemă cu consecinţe tragice între ceea ce învăţai la şcoală şi ce auzeai acasă. Ai fi ieşit – cum zic? – chircită, un fel de copil rahitic, strivită între ce ar fi vrut ai tăi să fie şi realitate. Aşa, slavă

Domnului, eşti un exemplar reuşit de om întreg care are şi marea calitate de a gândi cu propriul lui cap şi îmi place să cred că în asta, cât de cât, am şi eu un merit.

Se înfierbântase şi elanul vecin cu vehemenţa cu care rosti ultima tiradă sfârşi prin a o transpune pe Patricia într-un fel de stare de alarmă. Paula o luase de mână şi o dusese în spatele scenei pe care se desfăşura viaţa lor de familie şi aici se aflase deodată într-un labirint de culise pe care nici nu-l bănuise şi unde nu se simţea la îndemână, ca orice om adus din plină lumină într-un loc necunoscut şi prost luminat. O nedumerea în primul rând însăşi necesitatea acestor culise: adică de ce două feţe, de ce o viaţă în partidă dublă? Ce fusese atât de grav sau de ruşinos încât trebuia ascuns? întrebă cu o undă de îndoială:

— Au fost chiar atât de răi?

Nu, nu fuseseră răi, râse Paula, amuzată de subita ei îngrijorare. Patricia se rezemă mai bine de spătarul fotoliului şi inspiră adânc. Se simţea mai bine după această asigurare.

— La urma urmelor, ce înţelegi prin rău? N-au omorât, n-au furat la drumul mare, n-au furat nici la adăpostul legii, adică n-au exploatat vreau să zic, dar au aparţinut prin mii de fire de o lume ai cărei piloni erau individualismul, proprietatea, exploatarea şi asta nu putea să nu influenţeze tot sistemul lor de gândire. De fapt detaliile profesiunilor – căci toţi au fost avocaţi sau preoţi sau economiştidetaliile nici nu le cunosc. Dar cum aş putea să spun despre mama şi tata, care m-au iubit în felul lor şi pe care i-am iubit în felul meu, că au fost răi? Sau despre bunici, pe care i-am iubit cu toată dăruirea copilăriei, că au fost răi? Despre străbunicul Septimiu de a cărui aură de erou eram – şi încă sunt – mândră, despre străbunica Emilia a cărei amintire romantică şi puţin misterioasă, cu aromă *fin de siècle* îmi dă şi azi un fior discret voluptuos? Nu, n-au fost răi, au fost pur şi simplu oameni cu tot ce implică asta şi cu precizarea că au aparţinut unei lumi, au

rămas între limitele acestei lumi care, pe curba evoluţiei, se află de acum undeva dedesubtul nostru. Eu am fost prima care am rupt solidaritatea şi m-am desprins de lumea aceea.

Fu rândul Patriciei să zâmbească sesizând involuntara mândrie care vibrase în ultima frază a Paulei.

— Dar, în definitiv, cu tata ce au avut, de ce n-au fost de acord să te măriţi cu el?

— N-au fost de acord în primul rând pentru că nu-mi terminasem încă facultatea şi în privinţa aceasta ar fi avut în mare măsură dreptate. Adevăratul motiv însă a fost culoarea familiei Dona. Ai noştri, cum ţi-am spus, economişti, popi, fiscali, cu excepţia popilor, toţi doctori de Budapesta, universitate conservatoare care supravieţuia prin tradiţie, nu prin valorile pe care le-ar fi avut. Dona în schimb, bunicu-tău adică, cu doctoratele luate la Paris, savant de renume, membru în nu ştiu câte societăţi şi academii străine, creator de şcoală în cardiologie, decorat – cu tot ce ai văzut la înmormântarea lui purtat pe perniţele de catifea. Frate-său, Bogdan, scriitor, director al unei reviste de atitudine într-o epocă în care atitudinea era asimilată actelor subversive, deţinut într-un lagăr, pe urmă devenit preşedinte al filialei Uniunii şi prozator de prestigiu, deşi tu îl găseşti depăşit. Amândoi democraţi şi antifascişti notorii, amândoi membri de partid din 1945. În ceea ce-l priveşte pe Emil, el a fost comunist din capul locului, brigadier la Salva-Vişeu, pe urmă ziarist. Vine la noi în târg ca reporter într-un proces de răsunet pe atunci, în care erau implicaţi de-a valma sabotori şi speculanţi. Printre ăştia picase şi tanti Iulia, ai mai auzit tu probabil de ea prin casă. Bărbatul ei, lider naţional-ţărănist, fusese condamnat la un ştiu câţi ani şi ea rămăsese fără pensie, fără nimic. O slujbă ca femeie de serviciu sau muncitoare necalificată ar fi găsit, dar era într-adevăr prea bătrână şi slăbănoagă pentru aşa ceva. O soluţie ar fi fost să-şi vândă pe rând bijuterii, covoare, ce aveau prin casă, cum de altfel făceau şi ai noştri şi atâţia alţii. Tanti Iulia a preferat însă

să dea bani cu camătă. Zece la sută. Atât ne-a luat şi nouă, deşi era de ani de zile socotită o familiară. Las-o săraca, trebuie şi ea să trăiască şi la urma urmei ce ne făceam dacă nu ne ajuta ea, zicea mama care îi era recunoscătoare pentru jecmăneala asta, ba chiar măgulită pentru că auzise că unora le lua şi dobânzi de 25. Pe vremea aceea era obiceiul ea pe acuzaţi de soiul ăsta să-i scoată în văzul lumii, pe treptele din faţa teatrului, şi să-i ţină acolo câte o zi întreagă, fiecare cu o tablă atârnată de gât pe care scria tot ce făcuseră. Cât era ziua de lungă, o mulţime mereu primenită căsca gura la ei, comenta, le striga ocări şi poate că i-ar fi şi lapidat dacă n-ar fi fost păziţi de miliţieni. Ai noştri erau îngroziţi de posibilitatea ca tanti Iulia să apară acolo cu cartea de vizită atârnată de gât şi tata, cu toate că făcea tot posibilul să stea în umbră ca să nu atragă atenţia asupra sa, a ieşit din bârlog şi a încercat să stabilească nişte relaţii pentru a o salva nu de condamnarea care era iminentă, ci măcar de acea expunere în faţa oprobriului public. Din întâmplare a aflat de prezenţa lui Emil în oraş şi s-a hotărât să apeleze la el. O făcea în virtutea faptului că îl cunoştea oarecum pe doctorul Dona, fuseseră deputaţi în nu ştiu ce legislatură dinainte de război şi se pare că între ei se stabilise o anume simpatie, nu, nu simpatie, nu putea fi vorba de simpatie, mai curând o anumită stimă reciprocă, stima aceea pentru un om care gândeşte şi crede cu sinceritate în ceva, chiar dacă gândeşte şi crede altfel decât tine, ceva asemănător cu stima cavalerească sau sportivă, dacă vrei. Tata a apelat la Emil, fireşte, în disperare de cauză pentru că nimeni nu se arătase dispus să intervină în favoarea unei femei care era realmente proscrisă şi îşi merita soarta. Se mai făceau pe atunci şi abuzuri şi greşeli judiciare cărora le cădeau victime oameni într-adevăr nevinovaţi, dar cazul bunei noastre prietene de familie era limpede, oricum ai fi privit lucrurile nu puteai s-o consideri o victimă şi găsesc firesc că eforturile tatii n-au avut ecou într-o epocă aspră şi tranşantă până la simplism. Spun că a apelat la Emil în

disperare de cauză pentru că justiţia era pe atunci expeditivă şi timpul foarte scurt. Sunt sigură că a recurs la el cu un chinuitor sentiment de umilinţă: Emil îi putea fi copil. L-a căutat la tribunal şi l-a invitat la masă în numele vechilor lui aşa-zise relaţii cu doctorul Dona. Mă întreb şi azi ce l-a determinat pe Emil să accepte invitaţia asta ştiind bine că era riscant pentru situaţia lui să frecventeze familia unor duşmani de clasă. Erau nişte amănunte, nişte situaţii la care nici nu ne mai gândim azi, voi nici măcar nu le ştiţi, dar care pe atunci cântăreau enorm, puteau pur şi simplu să-ţi hotărască destinul. Îmi zic că a acceptat pentru că o fi fost mai puţin chibzuit sau mai puţin conformist – cum vrei s-o iei – decât azi sau fiindcă poseda încă acel grăunte de nebunie cu care de altfel cred că m-a cucerit şi pe mine. Atunci ne-am cunoscut şi ştiu că am rămas entuziasmaţi cu toţii, nu numai eu, de conversaţia lui, de spiritul lui, dar mai ales de modul destul de firesc în care a promis să intervină pentru tanti Iulia. A făcut-o cumva în treacăt, ca pe un lucru de la sine înţeles asupra căruia nici nu merita să insişti. După masă le-a cerut permisiunea să mă invite la un film. N-au fost prea încântaţi, nici tata, nici mama, cunoştinţa era prea recentă pentru exigenţele codului lor moral, dar pentru că îi erau îndatoraţi au acceptat. Eram sufocată de emoţie şi de mândrie şi poate de fericire. Cu colegi mai fusesem eu la cinema, dar cu un bărbat care mai era şi frumos şi avea o profesiune a lui, importantă, respectată şi temută, ieşeam atunci pentru întâia dată. Din film îmi mai amintesc de cavalcadele năprasnice ale unor cazaci şi de un cor de o nostalgie sfâşietoare acompaniat de balalaici. Mă copleşea, mă paraliza prezenţa lui Emil şi nu eram capabilă să râs pune decât monosilabic tuturor tentativelor sale de a închega o conversaţie. Ştiu precis că la sfârşitul filmului am oftat eliberată şi puţin dezamăgită că nu încercase, ca băieţii pe care-i cunoscusem, să-mi ia mâna prin întuneric. Pe tine te-a sărutat vreodată un băiat la cinema?

Patricia tresări readusă cu brutalitate în prezent, dar

în clipa următoare zâmbi echivoc:

— Lasă asta, acum nu despre mine e vorba.

— Ai dreptate, oftă Paula, văd că ai de gând să nu mă slăbeşti până la capătul capătului. Ei bine, fapt este că tanti Iulia n-a apărut pe treptele teatrului, dar recunoştinţa pe care ai mei se credeau datori să i-o păstreze lui Emil a durat foarte puţin, nici măcar două zile. Nenorocirea a fost că Emil a salvat-o – aşa credeau ei, aşa am crezut şi eu un timp, că el a salvat-o – dar n-a iertat-o. În seara încheierii procesului a trebuit să plece, iar a doua zi noi am putut citi cu toţii în ziar, cu groază, relatarea dezbaterilor semnată de el. Îşi pusese la bătaie toată verva pamfletară. Pe tanti Iulia eu n-o suferisem niciodată, îmi devenise chiar odioasă de când ai mei, neputându-i plăti dobânda aceea colosală care se tot adunase, i-au dat unul din ultimele covoare persane pe care le mai aveam în casă iar ea l-a luat fără nicio tresărire, continuându-şi apoi de trei ori pe săptămână obişnuitele partide de canastă în casa noastră ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Îmi era silă s-o şi văd şi cu toate astea, când am citit ce scria Emil despre ea, m-am cutremurat. Era de-a dreptul sinistru portretul pe care i-l făcuse şi pentru prima dată mi s-a făcut milă de ea. Asta l-a scos definitiv pe Emil din graţia, oricum fragilă, în care-l ţinuseră ai mei. Când a revenit pe urmă în oraş, de altfel foarte curând, şi ne-a vizitat, m-au pus pe mine să-i deschid – după ce se uitaseră întâi prin vizor, vezi de aici se trage ostilitatea mea pentru vizoare – şi să-i spun că tata era bolnav şi nu-l puteam primi. Cum n-aveam decât o cameră, refuzul părea plauzibil şi rezonabil. Mi-am dat însă seama imediat, cu un chiot secret de bucurie, că pe el prea puţin îl interesa dacă va fi sau nu primit. Cu vocea puţin mai coborâtă, mi-a spus „de fapt pentru tine am venit, n-ai vrea să ne întâlnim deseară?” Nicio secundă, nicio fracţiune de secundă n-am ezitat înainte de a-i spune „ba da”. A fost o şoaptă sugrumată de fericire care ne-a decis soarta. M-ai întrebat de ce nu l-au acceptat pe Emil şi eu ţi-am înşirat aici o istorie întreagă, dar odată şi-odată

tot trebuia s-o afli.

Încheia ca şi cum s-ar fi scuzat, speriată ea însăşi de proporţia pe care o luase un simplu răspuns. Patricia însă nu păru s-o ia în seamă.

— Tu doar îl iubeai, o întrebă, sau şi credeai în el?

— Credeam în el, fără îndoială credeam, credeam orbeşte chiar fără să ştiu în fond prea multe despre el şi asta a fost o imprudenţă din partea mea, dar fără asemenea credinţă mă îndoiesc că aş fi avut curajul să-i înfrunt pe ai mei până la capăt. Să nu mă întrebi însă de ce credeam, pe ce se baza această încredere că n-aş putea să-ţi spun. Un rol l-a avut poate şi episodul cu tanti Iulia după care am văzut în el duhul justiţiar al erei proletare. Dar şi fără asta tot aş fi crezut în el pentru că iubirea fără încredere e un nonsens…

Voise să continue, să-i spună că ea ştia, se convinsese că iubirea fără încredere era un nonsens, nu era imposibilă, dar era un nonsens: ea, de pildă, azi, îl iubea încă, dar nu mai credea în el, nu mai reprezenta pentru ea nicio garanţie şi nimic nu putea fi mai absurd şi mai fără ieşire decât o asemenea situaţie. Patricia însă n-o lăsă să-şi rotunjească gândul, nerăbdătoare să avanseze pe un drum al ei pe care singură şi-l deschisese.

— Aşadar, insistă ea, tu consideri că a crede într-un om justifică hotărârea de a-l urma în orice condiţii şi cu orice risc?

Paula însăşi se miră de spontaneitatea şi decizia cu care răspunse „da, asta e una dintre convingerile mele nestrămutate în ciuda a ceea ce s-a întâmplat ulterior între noi”. Abia mai târziu i se păru ciudată insistenţa ei, vădită mai ales prin această ultimă întrebare, agravându-i bănuiala că se îndrăgostise. Ca şi cum ar pregăti ceva, se gândi Paula a doua zi. Şi tocmai acum, cu câteva luni înaintea repartizărilor, amănuntele acestea deveneau semnificative. Se putea aştepta la o surpriză şi-i păru bine că-şi făcuse datoria avertizându-l şi pe Emil. Atunci însă nu sesiză pe loc nuanţele. Patricia se ridică din fotoliu cu un

aer mulţumit, ca şi cum Paula fără să-şi dea seama, i-ar fi confirmat o convingere şi de fapt aşa şi era. Spuse deodată că-i era somn, veni lângă Paula, se sărutară şi pe urmă se îndreptă spre uşă. În prag se mai opri încă o dată, obsedată parcă de un gând mai vechi.

— Şi când s-a clătinat prima oară credinţa ta în el?

— Văd că ţii într-adevăr să mergem până la capăt. În cazul ăsta ai să te culci azi mai săracă în iluzii. Credinţa mea s-a clătinat chiar în toamna aceea, după ce m-am întors la facultate şi după ce s-au pornit ploile, în a doua sau a treia seară după ce am început să vin la el, în strada Ungureanu. N-am fost virtuoasă, trebuie s-o ştii şi asta acum. În definitiv nu mai eşti copil şi pot să-ţi vorbesc deschis. Într-una din serile astea, pe când stăteam amândoi zgribuliţi sub plapomă pentru că ne plimbasem vreo două ceasuri şi ne murase ploaia şi ascultam cum ţiuiau lemnele ude care nu voiau să ardă, mi-a spus oarecum mândru îşi amuzat ca de o poznă inocentă că de fapt nu intervenise atunci pentru tanti Iulia.

— Cum adică?

— Exact întrebarea asta i-am pus-o şi eu, fericită că mă aflam în braţele lui, dar şi într-o totală perplexitate pentru că nu înţelegeam cum de tanti Iulia scăpase totuşi, de ce el minţise totuşi, de ce nu-mi spusese adevărul măcar mie şi toate astea se băteau cap în cap şi nu mai înţelegeam absolut nimic. În realitate totul a fost mult mai simplu, mi-a spus-o chiar el, tot simplu, ca şi cum ceea ce făcuse ar fi fost ceva firesc, la mintea cocoşului, un lucru pe care oamenii îl fac în mod curent. Exista o hotărâre – recentă de vreme ce tata nu aflase de ea – ca deţinuţii bolnavi sau femeile de la o anumită vârstă să fie absolviţi de acea expunere publică. El ştia de asta, dar a tăcut, l-a lăsat pe tata să se frământe, să argumenteze, să-l roage, ca apoi să promită că va face tot posibilul. Ţi-am spus că a acceptat imediat, firesc, aproape în treacăt. E adevărat, dar în acelaşi timp n-a omis să dea de înţeles, tot aşa în treacăt, râzând, că nu va fi de loc uşor, ba chiar că o

asemenea intervenţie reprezenta pentru el un risc. Şi

— Repet – toată comedia asta penibilă în timp ce el ştia precis că hotărârea luată în ajun oricum o scutea pe tanti Iulia. „De ce ai făcut asta?” l-am întrebat consternată. „Am făcut-o pentru tine”, mi-a spus râzând. De când a intrat în casă şi m-a văzut şi-a dat seama că trebuia să mă mai vadă, să rămână în preajma mea şi toate celelalte pe care de altfel le cred pentru că – m-am convins pe urmă – m-a iubit eu adevărat. Cererea tatii devenea astfel providenţială. „Dacă-i spuneam să nu-şi mai facă griji că doamna era absolvită prin hotărâre judecătorească, n-aş fi câştigat nimic, mi-a mărturisit el cu seninătate. Pe când aşa, l-am făcut pe tatăl tău să se simtă îndatorat faţă de mine, adică mi-am consolidat poziţia în preajma ta iar în ochii tăi am dobândit o aură de generozitate, de chevalier *sans peur et sans reproche*”. „Dar tu nu-ţi dai seama că e abject tot ce ai făcut?” am exclamat cu destulă lipsă de convingere însă şi cu destulă tandreţe pentru ca el să nu mă ia în serios. „Ba da, sunt convins că e abject, mi-a spus, dar am făcut-o pentru tine, mi s-a părut mijlocul cel mai sigur şi mai rapid de a rămâne cu tine”. Pentru el, zicea, eu reprezentam un ideal atât de înalt şi de irezistibil, încât mijloacele de a-l ajunge îşi pierdeau orice importanţă. Am acceptat scuza asta sau explicaţia asta, ce-o fi fost, m-am simţit chiar mândră, cu orgoliul satisfăcut. O uşurinţă pe care sunt tot mai înclinată s-o condamn, ceea ce nu înseamnă că n-o înţeleg şi azi tot atât de bine. Asta e ceea ce voiai să ştii de fapt: de atunci credinţa mea nestrămutată în el a rămas cu o foarte discretă fisură. De câte ori după aceea mi-a mai spus sau a făcut ceva cu adevărat important sau demn de admiraţie, îşi ivea căpşorul şi îndoiala, eram tentată să zgâriu cu unghia uşurel suprafaţa ca să văd ce apare dedesubt, mi se insinua acel perfid dar *dacă*… Şi acum du-te că e trecut de miezul nopţii. Mi-ai răscolit toate amintirile astea de mă tem că n-o să mă mai pot concentra şi am rămas în urmă cu vreo trei pagini pe ziua de azi…

P atricia părăsi policlinica într-o stare de perplexitate. Doctoriţa, femeie între două vârste, înaltă şi energică, dar binevoitoare şi cu simţul umorului, o însoţi până la uşa cabinetului şi înainte de a-i deschide o ameninţă ferm cu degetul: „Să nu-ţi dea cumva prin cap o prostie. Şi de câte ori simţi nevoia, caută-mă. Poţi să mă cauţi şi acasă”. Patricia surâse mecanic şi fără convingere. „Mulţumesc”, murmură dând să iasă, dar doctoriţa îi puse mâna pe braţ. Zâmbea pentru prima dată de la intrarea Patriciei. Un zâmbet amuzat pe care îl îmblânzise înduioşarea.

— Nu mai fă mutrica asta nenorocită că nu eşti nici prima, nici ultima.

— Asta e o consolare? întrebă Patricia cu un glas care se afla în pragul plânsului.

Doctoriţa reveni la tonul ei decis, de profesionist:

— Eu nu consolez, eu consult şi de altfel, în cazul dumitale, nici nu există consolare.

Nu eşti nici prima, nici ultima, nu eşti nici prima, nici ultima. Nu era nici măcar un gând, ci nişte cuvinte, singurele, puţine şi oarecum lipsite de noimă, care i se rosteau obsesiv în timp ce străbătu sala de aşteptare şi coridoarele printre bărbaţi şi femei ce păreau cu toţii aceiaşi, cenuşii, multiplicaţi la nesfârşit, cu expresii placide, resemnate, hotărâţi să aştepte oricât. Pereţii albi, vopsiţi în ulei, primiseră o nuanţă cenuşie de jeg de la miile de spinări care se rezemaseră de ei. Pe măsuţele rotunde, broşuri de propagandă sanitară soioase, cu colţurile îndoite. De la stomatologie se auzea bâzâitul penetrant al frezelor şi aerul îmbâcsit mirosea greu a dezinfectante şi a oameni mulţi şi de tot felul. „Ce loc urât, Doamne, parcă anume făcut să primeşti o veste ca asta!” Era primul gând care reuşise să se desprindă din repetarea automată a cuvintelor doctoriţei. În stradă, ziua de iunie o învălui într-o adiere tandră, cu miresme de tei. Avu sentimentul că se trezeşte dintr-un coşmar. Rămase o vreme la marginea trotuarului, inspirând adânc, fără să

ştie ce avea de făcut şi încotro s-o apuce. Şi totuşi ceea ce se petrecuse acum câteva minute acolo în cabinet fusese şi rămânea adevărat. „Trebuie să depăşesc clipa asta de spaimă, nu pot să stau aici ca bătută în cap. În definitiv nu înţeleg de ce m-am şi speriat, doar bănuiam, altfel n-aş fi venit. Bănuiam, dar speram să nu fie adevărat. Şi acum am aflat că e adevărat. Ei şi? încerc să-mi fac curaj, dar mi-e frică, mi-e groaznic de frică, din clipa când m-a pus să mă întind pe masa aceea, sub ochii ei, mi-e o frică stupidă, degeaba… Nu eşti nici prima, nici ultima, ce idioţie, filosofie de moaşă comunală, parcă ar avea vreo importanţă că te afli la mijloc! Şi când mori nu eşti nici prima, nici ultima, dar cum te poate ajuta asta să-ţi pese mai puţin?” îşi dădu seama că apucase instinctiv către strada Corăbierilor. Într-adevăr, lui, în primul rând lui trebuia să-i spună. „Poate ar fi bine să-i telefonez întâi, să nu dau peste maică-sa şi peste taică-su. Ei şi dacă dau ce-i, tot vor trebui s-o afle şi ei”. Îi veni să râdă de propria ei fanfaronadă, căci fanfaronadă era, o recunoscu în chiar clipa următoare: niciodată n-ar fi avut îndrăzneala sau lipsa de pudoare să vorbească despre asemenea lucruri de faţă cu părinţii lui. „Oare chiar n-aş putea?” se întrebă. De fapt nu ştia, nimic nu mai putea şti acum, propriile ei reacţii îi deveniseră imprevizibile. Strada frumoasă, cu vile cochete, îngrijite, urca în pantă uşoară, era spre amiază, cald şi pustiu căci lumea se afla la treburi iar gospodinele prin bucătării. Se simţi deodată nefiresc de obosită. Păşea încet în lumina fierbinte şi nedumeririle şi spaimele – obosite parcă şi de – se roteau tot mai lânced, devenind tot mai confuze şi mai amorfe. „Cine sunt eu acum sau cine *suntem noi* acum şi ce am să-i spun, nu lui pentru că lui ştiu ce am să-i spun, cu el ştiu să vorbesc, dar ce am să le spun lor?” Se temea de ei? Iată că, după toate aparenţele, se temea. Era decisă să-şi apere ceea ce socotea a fi viitorul ei, să pledeze pentru el, dar în acelaşi timp se temea de confruntarea hotărâtoare care trebuia să vină între ea şi Paula, între ea şi Emil mai apoi. De părinţii lui,

ciudat, nu se temea, era treaba lui să se descurce cu dânşii, pentru ea erau indiferenţi. Cel puţin aşa crezu până se opri în faţa porţii şi ridică degetul spre sonerie. Dar dacă erau şi ei acasă? Căldura deveni deodată insuportabilă. Îşi trecu dosul palmei peste frunte. „Ei şi, n-au decât să fie, am să mă descurc cumva, n-am încotro, înapoi nu mai pot da. Dar chiar dacă aş putea, aş mai vrea eu să dau înapoi?” Era o întrebare indiscretă şi primejdioasă pe care o strivi apăsând soneria duşmănos, cu toată palma. Urmări ţârâitul prelung care răsună stins undeva înăuntrul vilei tăcute, cu rulourile trase şi zidurile îmbrăcate în trandafiri agăţători, roşii, înfoiaţi, fierbinţi, pe urmă dispozitivul acela nevăzut care întotdeauna o intimida puţin bâzâi scurt şi portiţa metalică vopsită într-un verde strălucitor se deschise de la sine. Înaintă pe dalele hexagonale de marmură care traversau peluza verde, tunsă uniform ca o mochetă. Toate astea îi provocau de fiecare dată un zâmbet interior, amuzat-ironic, acum însă nici nu le mai văzu, trecu printre de absentă, parcă năucită, încercând să anticipeze cumva ceea ce va urma. „Dacă ar fi numai mama lui acasă ne-am mai descurca, cu ea am ajunge poate, să ne înţelegem44. În clipa aceea uşa vilei se deschise şi Sergiu se năpusti pe scări în întâmpinarea ei. Văzându-i chipul radiind de bucurie, sub avalanşa lui de întrebări şi de răspunsuri pe care şi le dădea singur, avu sentimentul că era salvată, că totul nu fusese decât o stranie halucinaţie. Nu se aşteptase s-o vadă până seara şi încă aici, pe domeniul bossului, cum zicea el, şi o cuprinse de mijloc sărutându-i părul şi ochii şi tâmpla transpirată, purtând-o aproape pe sus pe cele câteva trepte. Ştia că la ei zise practica obiceiul descălţării musafirilor în hol, ca la moschee, dar ea îl găsea penibil şi nu i se supusese niciodată. Acum însă, toate i se păreau grele, fierbinţi şi împovărătoare şi îşi lepădă papucii. Picioarele goale pe covoarele catifelate, răcoroase şi adânci îi transmiseră prima senzaţie concretă capabilă s-o calmeze întrucâtva. În camera lui se lăsă într-un fotoliu,

destinsă, cu un oftat de eliberare. El se aşeză pe covor, rezemându-şi obrazul de genunchiul ei rotund şi cald. O privea de acolo cu un fel de adoraţie, surâzând fericit, brusc intimidat, nemaiîndrăznind deodată să întrebe nimic. Nici nu mai aştepta nimic, fericit că o avea lângă el, uluit încă de o asemenea întâmplare neaşteptată. Patricia îşi trecu degetele răsfirate prin părul lui des, aspru, de un galben arămiu care îi amintea de nişte spice grele, pârguite, tot aşa aspre, tot aşa arămii, pe care îi plăcea să le simtă în palme odată, în timpul unei munci patriotice, înainte de ultima vacanţă când începuse totul între ei. Odată? Nu, era prematur să zică a fost odată căci totul se petrecuse acum un an. Un singur an, trecut ca o clipă, dar în care încăpuseră toate. Acum se afla aici, în faţa lui, cel care încă nu bănuia nimic. O va afla, i-o va spune peste câteva clipe, dar, laşă, căuta pretexte pentru a amâna căci se temea de reacţia lui, de prima reacţie, aceea de care depindea totul pentru că, producându-se sub efectul surprizei, era fără dubiu sinceră. Va fi un moment foarte scurt, dar decisiv, de care vor atârna toată dragostea şi speranţele lor. Va trebui să-i privească foarte atentă chipul, expresia feţei, a ochilor: lumină sau spaimă va coborî asupra lor? Lumina însemna salvare, cine ar fi crezut acum un an, în ziua aceea înaltă de vară, că vor ajunge aici, într-o asemenea cumpănă, şi mai ales că vor ajunge atât de curând? Nici chiar în dimineaţa aceea, când plecase la ştrand cu Corina şi cu Liliana, nu bănuise nimic. El le găsise în mulţimea întinsă pe nisip şi se aşezase lângă de întâi îşi ceruse voie. Avea un aer nesigur, ca şi cum s-ar fi temut că de nu-i vor îngădui. „Mă bucur că v-am găsit”. Se uitase la ea şi de aceea îi plăcuse şi îi plăcea şi azi să creadă că în fapt voise să spună „mă bucur că te-am găsit, Patricia”. Şi ea se bucura, dar nu i-o spuse. Pe urmă vorbise mai mult cu Corina şi cu Liliana. Din când în când doar li se întâlneau privirile şi atunci el îşi întorcea ochii parcă speriat, cu un fel de grabă. „E un timid”, îşi zise ea cu un început de nemulţumire sau de dezamăgire. I-ar fi

plăcut să fie mai intrepid, să-i ia, de pildă, mâna sub un pretext oarecare şi să i-o păstreze mai mult decât ar fi fost nevoie. L-ar fi socotit fără îndoială nepermis de îndrăzneţ, poate chiar obraznic, dar cel puţin ar fi ştiut că interesul lui nu era doar o părere a ei. Se temea să nu greşească, să nu-şi facă iluzii, fiindcă îşi dădea seama că singurul lucru de care putea fi deocamdată sigură era interesul pe care de un timp i-l purta ea însăşi. Atunci îi venise ideea experienţei pe care o făcuse şi fără de care dragostea lor nu s-ar fi împlinit sau poate s-ar fi împlinit, dar mult mai târziu şi totul ar fi fost poate altfel şi ea n-ar mai sta acum aici, în fotoliu, cu mâna în părul lui de culoarea mierii, făcându-şi curaj să-i spună lucrul acela foarte important şi frumos şi puţin înfricoşător. Prima dată intrară cu toţii în apă. Se bălăciră, pe urmă se întinseră iar pe nisip. Pălăvrăgeau nimicuri, nu-şi mai amintea ce vorbiseră în răstimpul acela. Ştia doar că din când în când răsfoia cartea – „Cartea de la San Michele” pe care o citea pentru a treia oară poate – străbătând rânduri la întâmplare şi că alături se afla un grup de băieţi şi de fete cu un tranzistor deschis la maximum care începea s-o obosească. A doua oară ea nu mai intră în apă. Înregistră cu secretă satisfacţie ezitarea lui: să meargă cu celelalte, să rămână cu ea? „Tu vrei să citeşti?” „Am să încerc”. Ar fi vrut să-i răspundă „nu, n-am chef de citit, prefer să stăm de vorbă”, dar nu i-o spuse pentru că era curioasă cum va reacţiona. Aşa cum se aşteptase – chiar scontase asta – el intră în apă şi se îndepărtă încet, fără entuziasm. Era limpede că o făcea doar de teama de a nu deveni inoportun, de a n-o incomoda cumva printr-o prezenţă prea insistentă. Se întrebase atunci până unde va merge discreţia lui în ipoteza că îl interesa cu adevărat. Câteva minute încă după ce rămase singură mai simulă că citise. După aceea îşi luă cartea, ocoli trupurile întinse la soare şi apucă în susul apei, înspre ieşirea din ştrand. Trecea astfel într-un domeniu pe care-i plăcea să-l considere al ei, un tărâm care graţie imaginaţiei ei devenise fabulos, aureolat de un

mister insesizabil pentru alţii. Fâşia de nisip se îngusta până devenea o cărare aproape sălbăticită, însoţită o vreme de o adevărată junglă de bălării şi ierburi hirsute, foşnitoare, ţepoase, unele cât statul de om. Printre de in stânga, râul se presimţea doar, mai mult după mi resmele pe care le purta cu sine, răspândindu-le departe pe ţărmuri. Din loc în loc i se zărea luciul străfulgerând în soare. Ea, în gândurile ei, îi spunea fluviul pentru că în locurile acelea era larg şi apele îi alunecau tăcute, cu o anume măreţie sau solemnitate. Avea o culoare verzuie întunecată, cu învârtejiri misterioase care piereau imediat spre a se ivi din nou în alte părţi. Totul aducea a pustietate, a pământuri încă nedescoperite, rumoarea ştrandului, derizorie şi deşartă, rămânea departe în jos, fâlfâitul neaşteptat al vreunei păsări stârnite de ivirea ei o făcea să tresară cu o înfiorare plăcută şi din acea clipă orice devenea posibil: se afla undeva pe o insulă din Oceania, domeniul ei exclusiv, încă nedescoperit de nimeni. Într-un golf umbros avea o plută, iar mai sus, dincolo de crângul de balsa în care se zbenguiau maimuţele, printre stâncăriile roşcate, îşi avea adăpostul, intim şi sigur, ca un fel de Casă de Granit a naufragiaţilor din „Insula Misterioasă14. Cărarea pătrundea pe urmă printre sălciile cu trunchiuri groase, cioturoase, incredibil contorsionate, care nu erau decât duhurile malefice ale locului condamnate de ea la încremenire după ce încercaseră s-o alunge. Totul devenea mai umed, verdele mai gras, foşnetele mai catifelate sub adieri. Trăia din plin voluptatea de a păşi desculţă pe nisipul mătăsos şi fierbinte ori prin ierburi răcoroase pe care încă mai stăruia roua şi trebuia să se împotrivească tentaţiei de a se dezbrăca de tot ca să se poată bucura deplin de vântul cald şi de răsuflarea proaspătă a frunzişurilor. Poate nu rezista ispitei dacă nu s-ar fi temut că oricând s-ar fi putut ivi cineva, nişte îndrăgostiţi, vreun pesfcar sau – în ziua aceea – însuşi Sergiu. Era sigură că va porni pe urmele ei. Numai gândul la această posibilitate îi dădea un fel de frică,

făcând-o să se simtă ca ucenicul vrăjitor, incapabilă să mai stăvilească desfăşurarea întâmplărilor care deveneau pe neaşteptate imprevizibile. Se întreba în acelaşi timp dacă nu mersese prea departe cu presupunerile şi se temea că se înşelase, că întâmplările nu se vor declanşa şi că, până la urmă, nimic nu se va petrece. Se petrecuse însă totul şi continua încă să se petreacă şi azi fără ca ea să mai poată interveni cu ceva, ca şi cum într-adevăr în acea ultimă vacanţă ar fi păşit într-un teritoriu magic. Era atât de sigură că Sergiu o va căuta, încât nu mai îndrăzni să se oprească în obişnuitul ei loc, prea tainic, pe care s-ar fi putut ca el să nici nu-l bănuiască. Apucase să se scalde, se uscase şi stătea întinsă în nisip, cu fruntea rezemată de braţe peste cartea deschisă. Nu-l simţi decât când se opri lângă ea. Înălţă capul şi, jenată de soarele puternic, neputându-l desluşi din prima clipă, o înţepă o spaimă scurtă: dar dacă nu-i el? Era însă el. Atunci înţelese pentru prima dată, deplin, ce înseamnă bucuria triumfului. Triumf fusese şi intrarea ei la facultate, cu câţiva ani în urmă, dar de data aceasta era cu totul altceva. O bucurie care se năştea cumva dinăuntrul ei, pe care o percepea cu tot trupul, o vibraţie în adâncuri, un chiot, un cântec. „Te-am urmărit. Te superi?” „Nu”. „Nu voiai să citeşti?” „Nu”. Voiam să ştiu dacă ai să mă cauţi”. Când se gândea şi azi ce curaj trebuise să-şi facă pentru a rosti aceste cuvinte, se întreba dacă într-adevăr le rostise. Rămase dezorientat. Era o mărturisire prea brutală pentru timiditatea lui. Se aşează încet pe nisip, lângă ea, fără să-i răspundă. Îi luă cartea şi o răsfoi o vreme gânditor. Pe urmă se opri la o pagină anume şi începu să citească. Era mai mult un murmur înfiorat de emoţie, încât ea trebui să facă un efort pentru a înţelege cuvintele în încercarea de a identifica pasajul:

Semăna cu o plantă necunoscută şi unduioasă, de o delicateţe stranie, cum stătea nemişcată, cu braţele înălţate, cu degetele împletite deasupra capului. Apa i se scurgea de-a (lungul trupului iscăpărând *în Soare pentru a*

fi apoi suptă de nisipul însetat de sub tălpi. În spatele ei râul curgea larg şi tăcut ca un fluviu, iar pe celălalt mai, deasupra sălciilor, se vedeau în zarea fierbinte crestele albastre ale munţilor. Se răsuci ide I *câteva ori cu inconştientă graţie, scăldată în lumină, pe urmă se întinse în nisipul cald şi părul i se răsfiră \ca o aureolă cu reflexe roşiatice. Mirosea a vară, a lăstărişuri şi mâl, iar trupul ei emana o mireasmă tulburătoare de prospeţime şi de ape zvântate.*

Cunoştea aproape pe de rost „Cartea de la San Michele", dar Sergiu mima atât de bine lectura, încât ei îi trebuiră câteva clipe ca să-şi dea seama că nu citea, ci povestea ceea ce văzuse.

„Nu m-ai urmărit, m-ai şi spionat. Pentru asta ar trebui să te pedepsesc: aici te afli pe tărâmul meu, cu totul altul decât cel de unde ai venit.

Singurătatea ta era atât de frumoasă, încât n-am găsit puterea să ţi-o tulbur. Simţeam, bănuiam că furişându-mă pe urmele tale, pătrund pe un alt tărâm, dar nu-mi închipuiam că e un tărâm interzis.

Te socoteam un timid şi cred că am greşit.

Poate că n-ai greşit. Altfel ţi-aş fi spus de-a dreptul şi încă de mult că mi-ar plăcea să te întâlnesc, să fim undeva numai noi.

Ai spus-o acum.

Da, dar mi-a trebuit înscenarea cu cititul, ca o introducere, ca să-mi fac curaj. E ultima noastră vacanţă. Peste un an vom fi cine ştie unde, tu într-o parte, eu în alta. Mă chinuia teama că te-ar putea descoperi până atunci altul. Mai puţin timid.

Ceea ce mi-ai spus seamănă cu o mărturisire. Aştepţi cumva un răspuns?

Cred că mi-ar prinde bine, de ce să te mint?

Pentru că ai fost sincer, am să fiu şi eu. Ţi-ai dobândit cinstit privilegiul, neîngăduit altora, de a mă însoţi în ţinutul cel mai tainic al imperiului meu. Se cheamă Golful Speranţei. Pe ţărmurile lui foşnesc arbori cu scoarţa

înmiresmată, pe cerul lui scapără şi ziua constelaţii fabuloase de care niciun muritor nu ştie, iar pe apele lui mă aşteaptă o plută pe a cărei pânză albastră e zugrăvită stema mea: cocorul auriu cu aripile întinse.

De ce cocor?

Pentru că în cocor văd semnul libertăţii. Stema ta ce înfăţişează?

O bufniţă albă.

De ce bufniţă?

Pentru că în făptura ei văd semnul înţelepciunii spre care năzuiesc.

O vom ajunge împreună, dar numai cu ajutorul cocorului auriu. Vom înălţa stema ta pe o flamură purpurie, prelungă, pe catarg.

Am învăţat că la înţelepciune ajung doar nemuritorii. Să înţeleg că suntem şi noi nemuritori?

Ne aflăm în ultima vacanţă. Înseamnă că suntem încă nemuritori. E timpul să mergem, ne aşteaptă Golful Speranţei. Ridică-te”.

El se supuse grav, cu o anume solemnitate de ceremonial în mişcări, îi luă mâna încet, ca pe o pasăre rănită şi-i sărută vârfurile degetelor abia atingându-le cu buzele. Ţinându-se de mână, porniră apoi tăcuţi şi fără grabă către Golful Speranţei. Nicio clipă nu fusese surprins, nicio clipă nu simţise nevoia să izbucnească în râs, să exclame jovial „hai, că-i bună, eşti nostimă14 sau să întrebe tembel „ce golf, ce cocor, care plută?!” Acceptase totul firesc, ca pe ceva de mult aşteptat, despre care ştia că într-o zi tot trebuia să vină şi păşise alături de ea în acea realitate insolită ca şi cum dintotdeauna ar fi fost acolo împreună.

Patricia îşi încleştă degetele în părul lui, se aplecă înspre el şi-i sărută buzele îndelung, cu ochii închişi, ca în ultimul act al unei despărţiri. Se lăsă pe urmă pe spate în fotoliu pentru a aşeza o distanţă între ei căci acum îi va spune şi pentru asta avea nevoie să-i vadă ochii, să-i vadă bine, fără niciun echivoc, lumina sau spaima care va coborî

în ei. El continua s-o privească de jos cu o expresie de bucurie uşor naivă peste care se insinua totuşi un început de nedumerire. Era ceva ciudat în toate şi în primul rând în venirea ei neanunţată, la o oră neobişnuită.

— Eşti singur?

— Da, era singur, *the boss* plecase de ieri la Bucureşti, iar mama avea oră la dentist. Dar de ce, ce se întâmplase? De fapt n-o mai interesa dacă era sau nu singur: pusese întrebarea doar pentru a mai ridica o ultimă, deznădăjduită barieră între ea şi clipa aceea apocaliptică.

— De ce, repetă el, ce-i cu tine, Patricia?

Începea să înţeleagă că se întâmplase într-adevăr ceva. Ea îi luă mâna, o cuprinse blând între palme, îl privi în ochi fără a mai clipi şi inspiră adânc. Pe urmă, în şoaptă, odată cu aerul expirat:

— O să avem un copil, Sergiu.

O clipă expresia lui rămase imobilă, neutră, apoi o cută discretă îi apăru între sprâncene ca un semn al străduniei de a înţelege. În sfârşit, o mare iluminare i se răsfrânse pe chip, venind dinăuntrul său. Se ridică de pe covor, se aşeză pe braţul fotoliului şi îi cuprinse capul la piept, acoperindu-i creştetul cu sărutări. Un nemaipomenit sentiment de eliberare o inundă, transformându-se imediat într-o plăcere aproape fizică. Închise ochii şi începu să pl lângă încet, tăcută.

— De ce plângi? murmură el, nu e nimic de plâns, ce-mi spui tu e o chestie formidabilă!

Ultimele lui cuvinte – „o chestie formidabilă” – o făcură să râdă printre lacrimi. Îşi ridică ochii uzi şi şopti surâzând:

— Mi-a fost îngrozitor de frică.

— De ce, când mă ai pe mine nu văd de ce ţi-a fost frică.

— De proastă. Pentru că nu te-am cunoscut destul, pentru că mă întrebam dacă nu te vei revolta, căpitane, abandonându-mă pe o insulă pustie.

— Nu, doamnă, nu s-a schimbat nimic, atâta doar că acum suntem trei în Golful Speranţei.

Avuseseră de câteva luni încoace o perioadă grea, cursuri, seminarii, şedinţe, ore lungi de bibliotecă, redactarea lucrării de diplomă, nopţi de toceală în timpul cărora aproape uitaseră că mai exista undeva un Golf al Speranţei. Îi surâse recunoscătoare.

— Îţi mulţumesc, căpitane, cred că am să te înalţ la rangul de amiral.

El îi mângâie părul râzând.

— O, nu, doamnă, sunt fiul bossului şi s-ar putea să mi se urce la cap cum i s-a urcat şi lui pe vremea când era ştab. Ţi-ar plăcea să pavez cu marmură cărările din Golful Speranţei?

— Nu! Te implor!

— Ei vezi? Mai bine lasă-mă să rămân şi mai departe credinciosul tău căpitan de cursă lungă. Îţi propun chiar ca în cinstea sărbătorii naţionale de azi să mai lăsăm naibii toceala şi să tragem o raită până în Golful Speranţei. Tu ştii că n-am mai fost acolo din toamnă?

Patricia clătină din cap cu tristeţe.

— Nu se poate, după-amiază trebuie să le spunem, de-acum nu mai putem amâna, nu mai are rost şi ar fi nedemn să ne ascundem.

— Ai dreptate, o să le spunem şi de data asta nu mă las până nu aflu de ce nu se pot suferi, e ridicol să ne mai complăcem în postură de Romeo şi Julieta.

— Nu ne-am complăcut nici până acum, spuse ea, ci pur şi simplu nu ne-au interesat adversităţile lor. Dar fii liniştit, au să ne spună totul despre ei în speranţa că ne vom despărţi, dacă vor cumva într-adevăr să ne despartă…

— Am înţeles, doamnă, dar sunt dator să te informez că după-amiază vom avea furtună.

— Presimt şi eu, căpitane, dar am încredere în pluta noastră.

Paula plânse îndelung cu coatele rezemate de birou şi cu pumnii apăsaţi pe ochi. Ghemuită în fotoliul ei,

Patricia o privea consternată, făcând eforturi de voinţă pentru a nu începe ea însăşi să plângă. Se aşteptase la orice reacţie din partea Paulei în afară de aceasta. Treptat i se consolidase convingerea că avea o mamă energică, băieţoasă, care şi atunci când suferea ştia să-şi disimuleze sentimentele sub aparenţe de răceală, uneori chiar de o anume asprime. Nimic n-o contrazisese până la această izbucnire neaşteptată, cu atât mai neliniştitoare cu cât o înduioşa, născând primejdia unor posibile compromisuri sau concesii din parte-i. Şi totuşi, nu vedea ce compromis sau ce concesie s-ar mai putea face într-o situaţie ca aceasta. Ceea ce încovoia era mila şi înduioşarea: îşi iubea mama şi nu suporta s-o vadă plângând. Nici n-o mai văzuse de fapt decât o singură dată, într-o seară, cu vreo doi ani în urmă, şi întâmplarea o răscolise. În ziua aceea fusese Emil pe la deşi Patricia făcuse legătura între plânsul Paulei şi această vizită în timpul căreia nu se petrecuse însă nimic deosebit. Acesta fusese primul simptom care-i relevase faptul că Paula suferea încă de pe urma despărţirii de Emil, deşi se aflau câţiva ani buni la mijloc. Încercase atunci s-o consoleze cum se pricepuse şi în cele din urmă Paula îi surâsese recunoscătoare printre lacrimi, fără să-i mărturisească însă motivul acelei crize. Acum era a doua oară când o vedea plângând şi de data aceasta motivul pornea de la ea însăşi ceea ce agrava întreaga situaţie, adăugându-i, pe lângă mila pentru durerea Paulei, şi un sentiment de remuşcare greu de suportat. O remuşcare aparte, pe care trebuia de acum s-o accepte cu resemnare pentru că n-avea de gând să se despartă de Sergiu. Ar fi fost de altfel tardiv şi inutil. Paula îşi dădu seama că se afla în faţa unui fapt împlinit, dar a unui fapt care în ochii ei era atât de nenorocit, încât nicio clipă nu-i trecu prin gând că ar putea să-l admită. Izbucnirea de plâns nu era astfel o expresie a slăbiciunii şi resemnării, ci un efect al surprizei, lucru pe care Patricia n-avea cum să-l ştie. Pe măsură ce se liniştea, în Paula se consolida hotărârea de a face totul pentru a o despărţi de fiul omului

al cărui spectru o urmărise toată viaţa şi de care nu se vedea scăpată nici acum. Era decisă să accepte orice preţ, mergând chiar până la soluţia extremă de a găsi un doctor dispus s-o descotorosească de copilul acestor copii. De fapt cu soluţia aceasta trebuia să şi înceapă, în asemenea situaţii soluţia salvatoare fiind întotdeauna cea mai radicală, indiferent de riscuri. Şi trebuia întreprins ceva cât mai urgent posibil. Totuşi cu tact. O va trata pe Patricia cu delicateţe, făcând-o să înţeleagă toată nenorocirea pe care acel individ o provocase familiei lor şi era imposibil ca ea să nu fie de acord până la urmă cu raţiunea acestei rupturi, chiar dacă o va resimţi ca pe un sacrificiu. Patricia era un copil inteligent şi cu bun simţ care moştenise şi solidaritatea lor de clan. Pe asta va miza în tot ce-i va spune, căci îi va spune totul, îi va mărturisi totul, chiar dacă va începe cu amănuntele cele mai puţin însemnate. Patriciei nu trebuia să-i impună, ci să-i ajute să înţeleagă, cu răbdare, pentru ca la urmă despărţirea de progenitura lui Rovinaru să-i apară de la sine ca unică soluţie firească şi să recurgă la ea din proprie iniţiativă.

Îşi înălţă faţa din pumni, îndepărtându-şi şuviţele răvăşite de pe frunte. Avea ochii încă uzi. Cu palmele împreunate pe masă o privi pe Patricia îndelung, clătinând încet din cap. Făcea eforturi să se calmeze şi reuşi chiar un început palid de surâs pe care şi-l reprimă însă imediat din teama exagerată ca nu cumva lucrurile să primească o turnură frivolă.

— Ciudat este, spuse ea, că ceea ce mi se pare consternant şi reprobabil din partea ta nu e atât faptul că aştepţi un copil, ci în primul rând faptul că te-ai ascuns de mine, că de atâta timp n-ai considerat necesar să mă informezi şi pe mine despre această „prietenie”, cum îi ziceţi voi dragostei când nu sunteţi siguri că e dragoste.

Erau cuvinte rostite calm, cu un ton trist, mai mult constatativ decât dojenitor, dar cu toată această curgere blândă atinseră un punct nevralgic. Patricia avu o tresărire interioară văzându-şi pusă la îndoială autenticitatea

dragostei, fie chiar şi la modul acela aluziv. Înduioşarea, mila şi remuşoarea scăzură brusc în intensitate şi în locul lor crescu sentimentul primejdiei şi conştiinţa că trebuia să se apere, să apere dragostea lor.

— Eu cu Sergiu, spuse ea cu un început de nervozitate, nu-i spunem prietenie pentru că nu ne-am îndoit niciodată că e dragoste.

Decizia şi promptitudinea răspunsului o îndemnară pe Paula spre prudenţă. N-avea rost să insinueze, s-o ironizeze, pentru că putea să strice totul: tinerele mame erau susceptibile şi puteau deveni feroce. Cel puţin aşa se zicea, pentru că ea fusese o mamă anormal de rece, nu cunoscuse niciodată sentimentul acesta de tigresă cu pui. Îşi aprinse eu gesturi obosite o ţigară şi continuă cu acelaşi calm:

— Foarte bine. Cu atât mai mult atunci, cu cât e vorba de o adevărată dragoste, mă întreb cu ce am greşit de n-ai găsit de cuviinţă să-mi spui şi mie ceva despre asta. Ştii că sunt o fiinţă discretă, că nu sunt o puritană, că nu cultiv false pudori, atunci de ce? Sunt mama ta care te iubeşte chiar dacă nu face caz de iubirea ei, am trăit amândouă în armonie, îmi plăcea să cred că suntem nişte bune camarade, atunci de ce? De ce să treci peste mine ca peste un gunoi şi să nu-mi spui un cuvânt acolo, simplu, firesc, ca între femei, mamă dragă, iubesc un băiat, dacă vrei am să ţi-l prezint. Spune tu, Patricia, de ce?

Patricia se lăsă sedusă de tonul acesta conciliant. Simţi iar remuşcarea şi surâse cu un aer încurcat şi vinovat.

— Iartă-mă, Paula, dacă asta e tot, poate că într-adevăr am greşit. Nu m-am hotărât să-ţi spun însă pentru că ştiam că n-ai să-l accepţi. De câte ori vine vorba de Ilovinaru, şi tu şi tata şi Voica explodaţi. Pe tata nu l-am auzit înjurând decât când a fost odată vorba despre Rovinaru…

— Bine a făcut, o întrerupse Paula scurt.

— Ei vezi? Cum îţi închipui că aveam îndrăzneala să-

ţi mai spun că eu îl iubesc pe băiatul lui Rovinaru?

— Era de datoria ta să-mi spui. O datorie ce vine de când lumea din codul nescris al raporturilor dintre copii şi părinţi. În definitiv tu n-aveai de unde să ştii ce a fost eu adevărat între noi şi canalia aceea. Ai auzit câte ceva în treacăt, putea fi un incident derizoriu, o idiosincrazie a noastră, în sfârşit, un fleac. Nu numai datoria de copil al meu, ei o elementară loialitate te obligau să-mi spui şi mie ceva.

— Vrei să zici că a fost mai mult decât un incident derizoriu? întrebă Patricia încercând să adopte un ton de neîncredere, dar fiind din ce în ce mai sigură în sinea ei că lucrurile fuseseră într-adevăr grave. Începea să se teamă, dar în acelaşi timp hotărârea de a-l apăra pe Sergiu şi toate bucuriile pe care le dobândiseră împreună rămânea neclintită. Atâta doar că acuma era sigură că bătălia nu va fi uşoară. „După-amiază vom avea furtună, doamnă”, îşi aminti ea şi se simţi deodată mai sigură pe sine ea şi cum l-ar fi avut şi pe el alături.

Paula trase din ţigară şi suflă un sul domol şi prelung de fum. Vorbi cu un fel de compătimire, ca în faţa unei imense naivităţi.

— În primul rând, n-a fost un simplu incident, draga mea, ci un şir de fapte cât se poate de concrete şi de abominabile. Observă, te rog, că am spus canalie şi nu lichea când am vorbit despre individul acela. Dacă ar fi fost o licheluţă oarecare, hai, treacă-meargă, mai închideam ochii şi eu şi Emil, pornind de la considerentul că nu e obligatoriu ca fiu-su să-i semene. Dar o canalie de talia ăstuia e imposibil să nu-i fi azvârlit o genă acolo şi odraslei.

Patricia se orispă în fotoliu, ochii i se umeziră şi buzele începură să-i tremure. Cuvintele îi răsunară înăbuşit.

— Mamă, te rog foarte mult pe Sergiu să nu-l amesteci în discuţia noastră.

Paula ar fi vrut să-şi pocnească palmele şi să ridice

ochii la cer: după ce-i făcuse un nepot, nici măcar să nu-l pomenească în discuţia lor! Era prea de tot! Se abţinu însă pentru că o simţi în pragul unei izbucniri şi ar fi putut să strice tot. Îşi dădu seama că făcuse o greşeală asemuindu-l în faţa ei pe Sergiu – fie şi numai ipotetic – cu imbecilul de Rovinaru. Cu o mişcare repezită strivi ţigara în scrumiera de cristal de pe birou. Dacă n-ar fi fost ea însăşi enervată, Patricia ar fi putut distinge în gestul Paulei primul semn de agasare.

— Patricia dragă, te rog să mă asculţi cu răbdare, tu eşti o fată echilibrată şi lucidă iar eu am să-ţi spun toată povestea ca să înţelegi că nici eu, nici Emil nu vom accepta vreodată să intri într-o asemenea familie sau ca individul ăla să intre în familia noastră.

— De ce vorbeşti şi în numele tatii?

Vorbea şi în numele lui Emil pentru că dacă se despărţiseră nu însemna că-l cunoştea mai puţin. Exista un fond spiritual comun, al ei şi al lui Emil, asupra căruia pipiţa aceea cu picioare frumoase n-avea nicio putere. Existau câteva probleme în lumea aceasta asupra cărora ea şi Emil vor judeca întotdeauna la fel. Patricia îşi coborî ochii resemnată. Simţea o admiraţie secretă, vecină cu invidia, pentru longevitatea stranie a solidarităţii părinţilor ei.

— Una dintre problemele astea se cheamă Rovinaru, urmă Paula, şi asupra ei, Emil şi cu mine vom fi întotdeauna de acord. În definitiv ce ştii tu despre individ?

— Ştiu ce mi-a spus Voica.

— Ce ţi-a putut spune Voica?

Ceea ce îi povestise Voica se petrecuse în anii când Rovinaru zburda în calitatea lui proaspătă de tovarăş de la raion. Voica încă nu ieşise la pensie, dar încă de pe atunci avea pronunţate manii de fată bătrână. Era destul de prost văzută din cauza complicaţiilor familiale, nu i se acorda nicio responsabilitate în afara celei care decurgea din practicarea strictă a meseriei şi în general se întreţinea în jurul ei o atmosferă de suspiciune. Voica îşi vedea de

treabă fără a părea din cale afară de afectată. De felul ei era scumpă la vorbă, severă şi lipsită de umor, dar onestă, corectă şi de o probitate profesională care îi intimida, creându-le complexe, îndeosebi pe cei mai tineri. Din cauza aceasta era mai mult stimată decât iubită. Dacă i s-ar fi făcut vreo nedreptate – cum i se şi făcuse de altfel – toţi i-ar fi declarat solidaritatea şi compasiunea lor, fiecare în parte, având grijă să nu fie auzit de alţii, dar nimeni nu i-ar fi luat apărarea în mod public. O realitate de care ea era conştientă, de aceea nu-şi făcea iluzii şi nu conta decât pe sine. Se obişnuise să suporte totul cu o demnitate tăcută, cu un aer uşor înţepat şi dispreţuitor când era vorba de propria ei persoană, dar reacţiona prompt şi fără menajamente dacă erau ameninţate nişte principii ce ţineau de etica profesională. Ştia în asemenea ocazii să uzeze prin surprindere de sarcasm, obţinând efecte remarcabile. Fusese numită odată – de fapt prima şi ultima dată – într-o comisie de examinare la secţia fără frecvenţă. Preşedinte era Mocoşan, un ins mărunt şi intrepid despre care toată lumea ştia că ajunsese în oraş graţie relaţiilor sale cu Rovinaru. Unii afirmau că Mocoşan i-ar lucra teza de doctorat, dar cum Rovinaru nu-şi luase doctoratul nici atunci, nici în anii următori, faptul rămânea în domeniul zvonurilor. Cert era că pe vremea când Mocoşan fusese directorul unei şcoli rurale, Rovinaru făcea într-acolo dese escapade în interes de serviciu, întorcându-se de fiecare dată cu maşina bine garnisită cu produse locale. Străin nu era Mocoşan nici de o anume cabană, aşezată într-un loc prielnic, pe o vale împădurită, departe de orice aşezare şi loc circulat, unde se petrecea crâncen cu proviant furnizat de părinţii care voiau să-şi vadă copiii intraţi într-una din şcolile cele mari din oraş al căror Dumnezeu era tovarăşul Rovinaru. Înainte de examen aşadar, Mocoşan o trase pe Voica deoparte şi dădu să-i insinueze obişnuita hârtie pe care de data aceasta se înşirau vreo optsprezece nume… Îmi pare rău, spusese Voica ridicând din umeri, dar îmi face impresia că mă confunzi: eu n-am intrat la niciun

examen cu fiţuici11. Voi să plece, dar preşedintele o apucă de braţ. Adoptă tonul hăzos al băiatului de viaţă: „Hai, Voica, nu face pe nebuna, tu eşti o fată de comitet, întotdeauna te-am considerat o camaradă. E vorba de un serviciu acolo, ce naiba!” Voica îi aruncă de sus privirea ei care îngheaţă: „Tu, dragul meu, confunzi camaraderia cu complicitatea.

Ştiai prea bine că nu obişnuiesc să fac servicii şi nu înţeleg de ce m-aţi numit în comisia asta nenorocită”. Mocoşan îşi împreună palmele: „Ştiam, Voichiţă mamă, tu eşti o fată a-ntâia, întotdeauna ai dreptate şi toţi îţi ştiu de frică, dar n-am avut încotro, Preda e bolnav şi Ioneasca în concediu prenatal, pe cine naiba ai fi vrut să numim, hai, Voica mamă, fii înţelegătoare şi fă asta pentru mine că altfel ne jugăneşte tovarăşul Rovinaru”. „Poate pe tine”, murmură Voica şi dădu iar să plece. Exasperat, Mocoşan trecu atunci brusc la tonul grav, cu ameninţări în subtext, apucând-o din nou de braţ: „Bine, te priveşte, eu mă spăl pe mâini şi am să-l informez că tu n-ai vrut. Dar ţin să te previn că prima pe lista asta e sora tovarăşului Rovinaru”. „Îi doresc succes”, răspunse ea retrăgându-şi braţul. Adevărul era că n-o interesau numele candidaţilor, dar nici nu intra în examen cu idei preconcepute despre ei. Conştiinţa ei arăta ca o foaie albă, neîncepută, pe care urmau să se imprime doar răspunsurile lor, criteriu unic şi incoruptibil. Dacă ar fi putut, nu le-ar fi privit nici chipurile. Nu numai la acest examen, ci şi în orele ei curente de clasă, cu elevii obişnuiţi, atitudinea ei avea aceeaşi indiferenţă, exercitată de la o distanţă glacială. Ea preda cunoştinţe şi aprecia apoi cu maximă obiectivitate răspunsurile. Atâta tot. Acelaşi chip etern impenetrabil, fără umbre şi fără zâmbet, fie că acorda un doi sau un zece. Niciun cuvânt în plus de dojană sau de apreciere. După ce, la început, le inspira teamă, elevii ei ajungeau în cele din urmă să aibă îner? dere şi să se bizuie pe ea fără murmur, dar nu ca pe o fiinţă, ei mai curând ca pe unul din acele aparate de încercare a puterii care nu părtinea pe

nimeni, apreciind implacabil şi exact forţa loviturii fiecăruia. Sora lui Rovinaru ar fi avut deci şanse neştirbite şi riguros egale cu ale celor neincluşi pe lista cu pricina. Atâta doar că ea – femeie masivă şi placidă, ca la patruzeci de ani, responsabilă a unui mare magazin alimentar – nu considerase niciodată aceste examene altfel decât nişte simple formalităţi prealabile obţinerii unei diplome aducătoare de avantaje la încadrări. Aşa fusese obişnuită din clipa în care importantul ei frate o îndemnase să-şi completeze studiile şi poate nu-şi imaginase nici măcar în treacăt că pentru asta se cuvenea să şi studieze. A promova examen după examen prin simpla prezentare în faţa unor examinatori amabili şi discreţi devenise un drept al ei firesc. Ca să rămână cu conştiinţa împăcată, iar ceilalţi cu bună părere despre manierele ei, nu neglija să dea telefoane utile celor în cauză, „tovarăşe profesor, mâine primim unt sau hârtie igienică sau carne de porc, am să reţin ceva pentru dumneavoastră, vă rog să poftiţi după ora închiderii, prin spate…” Voica însă avea o reputaţie atât de cumplită încât pur şi simplu nu îndrăzni să-i telefoneze. Totuşi, neputându-şi imagina că nu va promova, cu o nestrămutată încredere în puterea cuvântului fratelui ei şi temându-se ca Voica să nu rămână cu părerea falsă că a avut de-a face cu o nesimţită, îi trimise acasă un pachet frumos ambalat cu trei kilograme porc calitatea întâi fără os plus două sticle Cabernet de Murfatlar, calculând în aşa fel încât profesoara să primească pachetul după întoarcerea de la examen. În timp ce-şi începea analiza textului se şi gândea cu satisfacţia secretă a celui ce pune la cale o surpriză plăcută că fusese atât de generoasă încât Voica îi va păstra o amintire excelentă. În clipa aceea debită cu aplombul inconştienţei propoziţia fatală: „Malgăr: substantivu malgăr e ajectiv sau acuzativ”. „Mulţumesc”, rosti Voica imperturbabilă şi cu aceasta sora tovarăşului Rovinaru ieşi uluită, nevenindu-i să creadă, păşind nehotărâtă spre uşă în speranţa că va fi rechemată. Voica începuse însă

examinarea candidatului următor iar ea trebui să iasă în cele din urmă într-o stare totală de nedumerire, la mai puţin de un minut după ce-şi începuse cu voioşie răspunsul. „E ceva nemaipomenit, şuiera Mocoşan în urechea Voicăi, e inadmisibil, nici măcar n-ai examinat-o!” „În cazuri din astea nu examinez mai mult, îi răspunse ea cu glas tare, tu nu vezi că zice substantiv şi malgăr în loc de maldăr? Nu numai că nu ştie să citească, dar nu-şi cunoaşte nici măcar limba maternă! Ş-apoi enormitatea care a urmat… Ce ar mai fi aici de examinat? Poate relaţiile ei de familie, dar asta nu intră în atribuţiile mele şi nu mă interesează11. „Ssst, se alarmă Mocoşan, vorbeşte mai încet, ce dracu’!” Voica zâmbi diabo lic: „Nu-i frumos să şopteşti în public ş-apoi nici n-am nimic de ascuns11. Ajunsă acasă găsi într-adevăr pachetul. Fără să-l desfacă se duse ea însăşi la magazinul alimentar şi o căută pe tovarăşa responsabilă. „Vai, dar mă jigniţi, tovarăşă profesoară, nu e decât o mică atenţie44, încercă aceasta să rămână amabilă pentru orice eventualitate. „Dumneata mă jigneşti pe mine, răspunse Voica rece. Dacă ai cunoaşte limba română, ai şti că ceea ce dumneata numeşti atenţie se cheamă ciubuc, şperţ sau mită. La revedere44. Întâmplarea avu efectul unei mici furtuni care depăşi lumea şcolilor, făcând ocolul oraşului. „O să ceară reexaminare44, o anunţă Mocoşan a doua zi cu intenţia de a-i dovedi zădărnicia unei asemenea intransigenţe. Voica înălţă din umeri cu indiferenţă: „e dreptul ei”. „Bine, dar tot are să treacă, aşa tâmpită cum e, şi tu ce ai realizat? Ai îndreptat cu ceva lumea? Ţi l-ai ridicat doar în cap pe Rovinaru, atât44. „Moco dragă, îi surâse ea cu un fel de compătimire, grija pe care mi-o porţi mă înduioşează, dar tu ai o părere prea bună despre mine dacă-ţi închipui că aş vrea să îndrept lumea. Nu, iubitule, eu aspir înspre un ideal infinit mai simplu şi mai modest: să nu mănânc rahat. Atât, vorba ta, doar atât…44 În cei câţiva ani cât mai stătu Rovinaru în oraş, Voica avu de suportat represalii consecvente şi diverse care se manifestau oarecum ocult

pentru că niciodată nu avusese loc o confruntare directă între ei. Uneori doar se vedeau pe la câte o şedinţă fără să schimbe însă nicio vorbă. Se abătură asupra ei repetate inspecţii premeditat demolatoare, ale căror concluzii îi împovărară ireversibil dosarul, nu mai avu parte de nicio primă, la periodicele recensăminte ei i se repartizau zonele cele mai dificile, răzbunări meschine şi derizorii prin neputinţa lor de a o face să regrete ceva sau să-şi schimbe convingerile.

O săptămână dinspre sfârşitul ultimei vacanţe, înainte de a-şi începe cursurile, Patricia o petrecu împreună cu Voica. O însoţise şi Sergiu care se instală la bunici, într-un sat apropiat. Venea cu autobuzul în fiecare zi, de obicei după-amiaza, spre seară, şi se plimbau câteva ceasuri ţinându-se de mână iar când oboseau intrau la vreun film sau la cofetărie. Voicăi nu-i ascunsese că se întâlnea cu băiatul lui Rovinaru. I-o spusese tocmai în speranţa că va afla ceva. Mare lucru însă nu află. Când auzi noutatea, Voica nu răspunse nimic, aruncându-i doar privirea aceea a ei în stare să te îngheţe. Trebăluia în casă şi abia într-un târziu, în timp ce aşternea paturile, întrebă cu un ton neutru „tu ştii cine e tatăl lui?” „Nu, spuse Patricia cu o indiferenţă simulată, nici nu mă prea interesează44. „Hm, făcu Voica, nu te interesează pentru că nu ştii. Am să-ţi spun o mică istorie cu el şi concluziile – te priveşte – ai să le tragi singură44. Patricia se vârâse deja în pat, iar ea îi povesti mica istorie în timp ce se pregătea de culcare, umblând de colo-colo, înaltă şi osoasă, cu părul cărunt despletit, revărsat pe umeri, într-o cămaşă lungă de noapte din pânză de in şi în papuci cu pompon negru. Încheie în pat, trăgându-şi plapoma până la bărbie: „De fapt nu să mă facă să-mi schimb convingerile a urmărit, ci să-mi arate cine e el, să ţin eu minte cine e el şi să le facă o demonstraţie şi celorlalţi, să bage frica-n ei. Mesajul lui era: uitaţi-vă la profesoara Roşu ca să vă piară cheful să faceţi pe principialii cu mine. Asta-i genul, dragă, genul „ştii-tu-cine-sânt-eu” şi concluziile, cum ziceam, îţi

aparţin44. „Da, răspunse Patricia uşor descumpănită, întâmplarea e tristă, dar nu ştiu dacă pentru atâta e cazul să mă despart de Sergiu. El e altfel, nu-i seamănă44. Voica păru sceptică: „Să dea Dumnezeu să nu-i semene. Dar dacă istorioara mea ţi se pare prea puţin semnificativă, mai întreab-o şi pe Paula câte ceva. Ea şi cu Emil au avut cu Rovinaru nişte relaţii cu mult mai epice. Paula ştie ceva despre idila ta?" Nu, nu ştia. Voica emise un fel de nechezat: „Teribil ce are să se bucure!" Se întoarse pe o parte şi îşi trase plapoma până peste cap, noapte bună. Patricia rămase singură în întuneric, bântuită de îndoieli şi de nedumeriri. Într-un târziu şopti cu teamă: „Voica, dormi?" Nu dormea. „Ai de gând să-i spui mamei?" „Ţi-e teamă că am să-i spun? De ce ţi-e teamă? 44 „Nu mi-e teamă, dar aş prefera să afle de la mine44. „Fireşte, aşa se şi cade, dar, oricum, să ştii că n-aveam de gând să-i spun, eu nu sunt gaiţă44.

Avusese ocazia să se convingă că Voica se ţinuse de cuvânt ceea ce spori dragostea pe care i-o păstrase întotdeauna.

5 – Ultima vacanţă

— Da, spuse Paula, Voica a fost clementă faţă de tine, a urmărit să-ţi dea doar o idee, dar nu ţi-a povestit totul nici măcar despre ea. Punctul culminant al episodului ei cu Rovinaru s-a produs mai târziu, într-un consiliu pedagogic la care participa şi el pentru că era vorba de destituirea vechiului director şi de instalarea celui nou care nu era altul decât Mocoşan. Din şedinţa aceea i s-au tras de fapt Voicăi majoritatea ponoaselor de care ţi-a vorbit. Sau, mai exact zis, în şedinţa aceea i-a oferit Voica lui Rovinaru un fel de bază legală pentru a-i purta sâmbetele. După asta nu mai trebuia să se ascundă. Vechiul director era pe atunci fostul tău profesor de istorie, Socol. Îl ştii: nu e omul care să lingă, să se gudure sau să stea *haptac* când venea Rovinaru în şcoală. Tobă de carte, iubit de elevi, stimat de părinţi, era de paisprezece ani director fără ca nimeni să fi avut vreodată ceva împotriva lui. Chichiţa i-a găsit-o

Rovinaru când a considerat că a venit momentul să-l pună în loc pe Mocoşan care între timp îi devenise şi fin. În timpul verii, câţiva elevi au făcut un soi de gaşcă, aveau o colibă în fundul unei livezi unde se întâlneau, ţigări, băutură, discuri – pe atunci magnetofoanele nu erau la îndemâna oricui – jucau cărţi, găsiseră şi nişte fete şi în rest îţi poţi imagina şi singură. Pentru asta Rovinaru, întruchipând însăşi virtutea şi esenţa principiilor educaţiei, ceruse capul directorului şi-l obţinuse. Nimic nu e mai uşor decât să transformi un fapt divers într-un caz. În mod normal, derbedeii trebuiau exmatriculaţi sau transferaţi disciplinar. Nostimada e că n-au păţit nimic în afara scăderii notei la purtare ceea ce pentru ei era egal cu zero, mult le păsa lor de nota la purtare! în schimb a fost destituit directorul şcolii care evident n-avea nicio vină pentru că derbedei se pot ivi şi în şcoala unui pedagog de geniu, pentru că directorul nu poate să ştie ce-i face fiecare elev, mai ales în timpul vacanţei, şi pentru alte o mie de motive care ţin de bunul simţ comun. Dar, în sfârşit, nu asta are importanţă acum. Ceea ce vreau să ştii este că la acel consiliu pedagogic, după ce Rovinaru a anunţat numirea lui Mocoşan în locul lui Socol, Voica s-a ridicat, a cerut să se consemneze în procesul verbal tot ce va spune şi a declarat că ea refuză să acorde credit moral unui director care practică traficul de influenţă, vine în şcoală duhnind a băutură şi a fost văzut de elevi beat pe stradă. Era adevărat tot ce spunea ea şi îţi poţi închipui ce a urmat. După cum îţi poţi imagina că declaraţia ei n-a avut nicio urmare practică decât asupra ei însăşi. Asta e Voica, de când o ştiu se luptă cu morile de vânt şi umblă tot cu capul spart, ca Dreptatea. Dar ea e fericită că n-a mâncat niciodată ceea – ce-i spunea lui Mocoşan.

Patricia îşi căută o poziţie mai comodă în fotoliul ei. Începea să-şi piardă răbdarea.

— Mamă dragă, mi se pare că deviem.

— Nu deviem de loc. Noi nu discutăm aici fapte brute, luate în sine, ci fapte generate de anumite concepţii

şi aflate în corelaţie cu nişte principii. Asta complică lucrurile sensibil, nu crezi?

— Ba cred, spuse Patricia, dar la faptele pe care le cunosc până acum n-am alt răspuns decât cel pe care i l-am dat Voicăi: numai pentru atât nu cred că e necesar să renunţ la Sergiu. În definitiv e vorba de nişte potlogării.

— Da, conveni Paula, pentru cât ştii, se poate spune şi potlogării, deşi este eufemistic spus. Şi potlogăriile astea nu-ţi ajung ca să te lămureşti cine e Gheorghe Rovinaru?

— Ba-mi ajung, m-am şi lămurit, gata, doar că eu nu mă mărit cu Gheorghe Rovinaru, ci cu Sergiu. Şi nu numai eu sunt lămurită, ci şi Sergiu. Şi el îşi detestă propriul tată, poftim, dacă asta te mulţumeşte!

Paula înălţă mirată sprâncenele. Era într-adevăr un aspect la care nu se aşteptase. Ca să câştige timp, îşi aprinse tăcută, cu gesturi încete, o nouă ţigară.

— Asta, spuse ea apoi gânditoare, ar putea înclina puţin balanţa în favoarea ta. Dar de unde ştii, ţi-a spus el?

Da, îi spusese chiar el, în timpul uneia dintre primele lor întâlniri. Era spre seară şi lui îi venise ideea de a intra într-un bar. Ea acceptă în speranţa că vor asculta muzică bună. Muzica ar fi fost într-adevăr bună, dar tonomatul dereglat urla atât de cumplit încât rămase decepţionată de cum păşiră înăuntru. Sergiu cumpără un pachet de Kent şi comandă Martini. Niciunul dintre ei nu fuma decât cu totul întâmplător, dar aici ţigara făcea parte din atmosfera şi ritualul locului şi amândoi ţinură să se conformeze. Aprinseră conştienţi de stângăcia lor, încercând să-şi ascundă lipsa de deprindere prin gesturi care se voiau degajate. Ea observă că din clipa când se aşezaseră pe taburetele incomode, la măsuţa joasă, Sergiu se schimbase subit, era mai crispat, cu ceva nou şi nefiresc în toată ţinuta şi avu deodată revelaţia că el încerca inconştient să imite, cum şi majoritatea celor ce se mai aflau acolo, abia întrezăriţi în obscuritate, încercau să imite ceva ce văzuseră cine ştie unde. „Suntem teribil de provinciali”, gândi ea şi-i zâmbi stingherită simţindu-se vinovată: el

voise să-i facă o plăcere aducând-o aici, iar luciditatea ei era pe cale de a compromite bunele lui intenţii. „Parcă nu te simţi tocmai în apele tale”, spuse Sergiu. „Nu ştiu ce-i cu mine azi, recunoscu ea, am senzaţia stupidă că sunt o intrusă. Poate e de vină muzica asta zgomotoasă sau impresia că o mulţime de ochi ne privesc din întuneric. Nimeni nu ne bagă în seamă, ştiu, dar iubesc lumina şi acum îi simt lipsa”. „Iubesc lumina, repetă el, asta sună ca o profesiune de credinţă”. „Să nu exagerăm, protestă Patricia, a fost doar o remarcă întâmplătoare”. „Nu cred: dacă iubeşti lumina, să ieşim la lumină. Nimeni nu ne obligă să rămânem aici. Suntem cetăţeni liberi ai Golfului Speranţei şi putem pleca oricând, oriunde, ai uitat asta? De pildă ce ai vrea în clipa asta, încotro să îndrept pluta, doamnă?” „Mă tem că ai să mă găseşti demodată, căpitane, dar în clipa asta aş vrea să mănânc o indiană cu frişcă la Garofiţa, pe una din mesele alea lipicioase de mâinile copiilor”. „Perfect! Dar dacă nu vom găsi indiană?” „Atunci, căpitane, ne vom resemna să mâncăm una din prăjiturile acelea oribile îmbrăcate în cremă roz cu gust de lac de unghii”. Sergiu se ridică râzând şi o luă de mână silind-o să-l urmeze. „Păcat de bani”, spuse ea afară, cu gândul la paharele de Martini de care abia apucaseră să se atingă. „*The boss*, răspunse el amuzat, ar fi fost încântat să vadă cum i-am risipit, mai ales că am făcut-o public, toţi cei ce se aflau acolo au putut s-o vadă. Dacă nu vedea nimeni, m-ar fi certat, ar fi fost atunci cu adevărat o risipă. El a putut multe şi acum nu mai poate, dar bani are şi de aceea ţine să se vadă că are şi să se creadă că mai poate. Asta e obsesia şi orgoliul”. Era prima dată că-i vorbea despre tatăl său şi ea rămase surprinsă de tonul pe care-l folosea. „După cum vorbeşti despre el, spuse, mi se pare că nu vă înţelegeţi”. „Nu că nu ne înţelegem, dar n-avem niciun gând comun. Suntem ca două linii paralele”. „Totuşi, când primeşti banii, înseamnă că vă întâlniţi undeva”, observă ea fără să-şi ascundă maliţia. El însă nu păru să observe: „Ne întâlnim doar în aparenţă, prin pura

noastră prezenţă fizică. În realitate însă e ca şi cum mi i-ar trimite cu poşta. Nu-mi amintesc să fi stat vreodată de vorbă mai mult de cinci minute, iar de banii lui, nu ştiu cum să-ţi explic, dar parcă mi-e scârbă". „O, asta-i grav, atunci de ce-i iei?" „M-am întrebat şi eu mereu de ce-i iau şi m-am hotărât de nenumărate ori să nu-i mai iau şi totuşi i-am luat. Ai dreptate să-mi reproşezi şi mă tem că tu, Patricia, faci parte dintre fiinţele care au întotdeauna dreptate şi asta mi se pare puţin înfricoşător". „Nicio grijă, râse ea, am dreptate doar din an în paşti şi nu ţi-am reproşat nimic. Am vrut doar să înţeleg". „Da, spuse el posomorât, şi eu mă străduiesc să înţeleg. M-am gândit că n-am destulă voinţă să-l refuz. Aş putea să lucrez peste vară, aş putea să meditez nişte elevi în timpul anului, în sfârşit, aş putea să mă descurc şi totuşi n-am făcut-o poate şi pentru că sunt prea comod. Şi pe urmă mai e ceva: a-l refuza ar însemna explicaţii, scandal – el e un tip gălăgios, violent şi plin de sine – iar eu am oroare de scene". „În definitiv, întrebă ea, ce-i reproşezi?" „Multe. Lângă el m-am simţit dintotdeauna intimidat şi umilit. E neconsolat că nu-i semăn, îi face impresia că nu sunt destul de bărbat. De câteva ori, când ne aflam împreună în societate, cu el şi cu mama, după câteva pahare a ţinut să se confeseze în felul lui. Fiu-miu e un fătălău, zicea, nu ştiu cu cine l-o fi făcut mă-sa că mie nu-mi seamănă. Asta e unul din spiritele lui preferate după care el e primul care râde până se în vineţeşte. Unde mai pui că e în fond un semidoct care vrea probabil să spună că sunt prea delicat, că am o fire de fată, după optica lui, dar fără să cunoască sensul cuvântului, zice fătălău, agravând vulgaritatea spiritului cu o notă ambiguă, penibilă. Presupun că-mi dă bani, mulţi şi fără să-i cer, fiind convins că a avea bani înseamnă a avea curaj, sperând că mă vor ajuta să devin mai bărbat, cum zice el. La un moment dat voia să-mi ia maşină – deşi avem una, voia să-mi ia una numai mie, să ai şi tu acolo zicea, un năvod pentru fufe, să-ţi faci rost de prospătură. Iartă-mă, dar ăsta e stilul lui, e bine să fii avertizată în eventualitatea

că-l vei cunoaşte. Maşina n-a luat-o pentru că n-am vrut să fac şcoala de şoferi. Am refuzat nu pentru că nu mi-ar plăcea să am o maşină – aş fi un ipocrit dacă aş susţine aşa ceva – ci pentru că acceptând un asemenea dar aş fi devenit un fel de vasal al lui, mi-ar fi amintit toată viaţa că el mi-a luat până şi o Dacie iar eu tot bleg am rămas. Mai e apoi trecutul lui, ascensiunea, cariera lui de personaj important şi prăbuşirea lui. E ceva suspect aici, îmi face impresia că s-a dedat la abuzuri, la matrapazlâcuri, că a făcut mult rău. Îmi întăreşte impresia asta şi casa pe care o avem – şi pe care nu o putea face aşa cum e numai din salariile lui şi ale mamei – şi pe urmă felul în care s-a prăbuşit: un articol în „Scânteia”, o anchetă şi gata, în mai puţin de o săptămână tovarăşul Gheorghe Rovinaru care răgea ca leul a devenit muritor de rând, profesor la şcoala generală numărul paişpe, scăpat ca prin urechile acului de un proces penal şi fericit că i-a rămas casa prin împrejurări care mie mi se par încă totuşi dubioase.»

Paula, care tot timpul o urmărise cu interes crescând, îi spuse acum cu o satisfacţie pe care nu încercă să şi-o ascundă:

— Cunosc articolul acela din „Scânteia” pentru că Emil l-a scris. E într-adevăr unul dintre articolele lui remarcabile. Individul a scăpat de urmărirea penală numai pentru că a fost abil şi s-a priceput să nu lase urme. Dar, pentru uzul tău, eu pot să-ţi ofer, cum ţi-am promis, nişte dovezi pe care nu le vei putea neglija în concluziile tale.

Patricia rămase interzisă, fără să mai găsească un răspuns. Se simţea ca un boxer azvârlit în corzi de o lovitură neaşteptată. Aşadar Emil era cel ce pusese capăt ascensiunii intempestive a bossului, iar ea nu ştiuse nimic şi Sergiu nu bănuia nici acum. Întrebarea care o preocupa era dacă tatăl ei procedase astfel dintr-o curentă îndatorire profesională sau interveniseră şi imperativele unei răfuieli personale ori de familie. Chiar aşa stând lucrurile, Emil nu făcuse nimic rău, executase doar un act de salubritate socială pentru care nimeni n-avea motiv să-l

condamne, dimpotrivă. Nu asta e problema, îşi zise Patricia. Problema era de a descoperi dacă fusese vorba într-adevăr de o răfuială şi ce motive o generaseră. Tonul satisfăcut cu care Paula o anunţase că Emil scrisese articolul cu pricina o făcea să presupună că tatăl ei avusese şi nişte motive mai intime, dincolo de motivele de principiu şi că de nu puteau să pornească doar de la şicanele cu care Rovinaru o urmărise pe Voica. Trebuia să se fi petrecut ceva şi mai grav, poate chiar între ei doi. Patricia intuia exact, căci, promiţându-i dovezi pentru uz propriu, Paula tocmai despre aceste motive intime se pregătea să-i vorbească. Se apropiau deci implacabil de miezul lucrurilor, deşi o făceau încet căci Paula o conducea metodic, pas cu pas, pornind de la episoade aparent nesemnificative şi fără a neglija niciun amănunt.

— Am să-ţi povestesc întâi, spuse ea, prima mea ciocnire cu creatura asta, deşi ciocnire nu e cuvântul potrivit. De ştiut ne ştiam mai de mult pentru că veneam din acelaşi oraş şi apoi îmi era asistent, pe atunci era universitar, ce mai, şi merita să-l vezi cum făcea pe cocoşul printre studente. Poţi să deduci de aici că are cu vreo cinci ani mai mult decât mine, e cam de o vârstă cu Emil. Totul a pornit de la un seminar oarecare, nici măcar de la seminarul lui, ci al altui asistent, Mateianu, un băiat fără personalitate, timorat de rolul lui şi obsedat în permanenţă de groaza de a nu face ceea ce se cheamă greşeli politice. Evoluţia celor ce s-au petrecut seamănă cu rostogolirea unui bulgăre de zăpadă care creşte mereu devenind enorm, capabil să provoace catastrofe. Aveam un coleg, unul Jănău, al cărui tip ţi-e probabil familiar şi ţie: e studentul silitor, „interesat de probleme11, care se agită, culege folclor nou şi publică prin presa locală articolaşe despre câte o şezătoare ţinută cine ştie când în urbea lui cu participarea vreunui scriitor important – Rebreanu, să zicem – fiind pătruns de convingerea că în felul ăsta face istorie literară. La seminarul de care-ţi spuneam, Jănău al nostru îşi anunţă cu un aer radios o idee pe care sunt

sigură că o socotea epocală: un referat – el îi zicea studiu, „meditez asupra unui studiu, tovarăşe asistent” – intitulat „Motivul vântului în poezia lui Coşbuc”. Vezi, cât eşti de necăjită îţi vine să râzi, aşa că-ţi poţi închipui cât ne amuzam noi, dar asta era maniera lui. Când a auzit asemenea titlu insolit, bietul Mateianu a părut şi el consternat, dar din alte motive decât ale noastre, aveam să ne convingem imediat. După o secundă de reflecţie sau mai curând de repliere după efectul surprizei, îi răspunse lui Jănău cu o blândeţe pătrunsă de gravitate „nu cred, zice, tovarăşe Jănău, că e ideea cea mai fericită. Subiectul, dacă pare interesant în sine, rămâne totuşi apolitic şi ar putea fi considerat chiar evazionist”. Se lăsă o tăcere de plumb. Însuşi Jănău văzu în sfârşit prăpastia pe marginea căreia fusese providenţial oprit şi rămase fără glas, privindu-l pe Mateianu cu un aer de idiot. Mateianu era conştient de efectul pe care-l produsese şi deveni mândru de prezenţa sa de spirit care în asemenea ocazii se numea vigilenţă. De aceea continuă eu o sporită siguranţă de sine: „eu aş zice să rămânem la prima idee şi anume să încerce cineva să desprindă accentele de critică a orânduirii burghezo-moşiereşti din poezia sa de până la 1900. Să nu uităm că aici intră şi „Noi vrem pământ”. Fireşte, toată lumea fu de acord şi în sală se simţi un fel de destindere. Dacă mai avea cineva vreo propunere? Da, mai aveam eu. Dracu’ m-a pus, dar de asta doar mai târziu mi-am dat seama. „N-ar fi bine, am întrebat cu o inconştienţă senină, să încercăm cu un prilej să izolăm şi particularităţile artistice, adică ceea ce-l individualizează? M-aş putea ocupa chiar eu de asta…” Atunci a sunat şi Mateianu s-a ridicat cu o grabă care nu-i stătea în obicei. Dar şi de amănuntul acesta abia retrospectiv mi-am dat seama. „Da, a spus el parcă descumpănit puţin, pe neaşteptate, tocmai acum după ce izbutise să-l lămurească pe Jănău, interesant, să vedem, să ne mai gândim, dar să meditezi totuşi şi asupra altui subiect, tovarăşă Dona”. Graba lui de a ieşi, intonaţia, ezitarea, rezerva circumspectă ar fi fost

destule amănunte care să-mi dea de bănuit, dar uite că n-am bănuit nimic şi m-am grăbit şi eu să plec, m-am îmbrăcat din mers, paltonul mi l-am încheiat pe scări, ştiind că odaia noastră ca o şură era îngheţată, că trebuia să fac focul, să fie cald pe când se întorcea Emil de pe teren ud şi plin de noroi, să mai învăţ şi la dialectologie. Mi le amintesc atât de bine toate, până în cele mai mici detalii, pentru că era ziua mea. Presupuneam că Emil uitase, iar eu n-aveam de gând să-i amintesc. După cum ai văzut, mă grăbeam să ajung acasă din motive foarte prozaice, fără nicio legătură cu aniversarea mea. Se înserase şi cernea mărunt. Când era ud, lodenul meu de culoarea şoarecelui mirosea a c'ăine plouat. Era un miros care mă deprima. Am mai întârziat un sfert de ceas şi la coadă la pâine. Am ajuns sus gâfâind pentru că întotdeauna îmi era frică în bezna de pe scări. Mă gândeam că iar mă voi chinui cine ştie cât ca să dau foc lemnelor ude, când am văzut lumină pe sub uşă. A fost surpriza zilei. Se ascunsese, şi în prima clipă am rămas paralizată de uimire văzând masa aşternută festiv, încărcată de incredibile bunătăţi. A ieşit tiptil şi m-a îmbrăţişat. Se bărbierise – seara! – şi îşi luase cămaşă albă, curată. Lemnele sfârâiau mustind de apă, dar era cald. Mi-a scos lodenul ud şi m-a îmbrăţişat din nou. Şi tu iubeşti, ai cunoscut fericirea asta, dar voi iubiţi azi în condiţii normale, confortabile chiar, nu duceţi lipsă de nimic, vă vedeţi când vreţi şi asta mă tem că vă face să treceţi uneori pe lângă frumuseţea vieţii fără s-o preţuiţi îndeajuns, privind-o ca pe ceva firesc, ce vi s-ar cuveni. Cred că noi ştiam să ne bucurăm mai deplin şi profitam de fiecare răgaz ca s-o facem. Eram săraci, n-aveam nici de unele, eram certată cu ai mei, aveam încă peste trei ani de tras mâţa de coadă cu şcoala, dar ne iubeam. Emil însemna pentru mine totul şi dacă eram împreună nu-mi trebuia nimic. Astea nu erau nişte euforii de moment, ci sentimente profunde pe care mizeriile de tot soiul cărora trebuia să le facem faţă le-au consolidat. Nu-i adevărat că

sărăcia şi greutăţile omoară dragostea. Cel puţin în ceea ce ne priveşte pe noi n-a fost adevărat şi de aceea am rămas cu convingerea că sentimentul care sucombă când e încolţit de greutăţi nu e dragoste. Noi ne-am îndepărtat, adică Emil s-a îndepărtat, tocmai când scăpasem de perioada cea mai grea şi începea să ne meargă bine. Iar mă abat, nu-i aşa? şi tu zici probabil că îţi fac filosofie. Asta însă nu-i filosofie, ci nişte simple concluzii la care m-a dus experienţa şi ţi le împărtăşesc chiar cu riscul de a lungi povestea şi a te plictisi pentru că aş vrea să te fac să meditezi şi asupra ipostazelor pe care le poate lua fericirea. Pe Emil îl ştiam pe teren pentru un reportaj despre aniversarea unei colective care împlinea cinci ani. Acolo însă, din vorbă în vorbă, oamenii aflaseră că şi el avea în familie o aniversare, l-au încărcat cu daruri şi i-au înţeles până şi dorinţa de a pleca mai devreme, deşi asta însemna să nu participe decât la începutul mesei festive pe care o puseseră ei la cale. Ceea ce m-a mirat a fost că a primit toate acele bunătăţi pe care – fiindcă îndeobşte mâncam puţin şi prost – parcă le văd şi acum, elrnaţi de casă, caltaboşi, o brânză ca untul, o sticlă de ţuică aspră, aurie şi înmiresmată şi o pâine albă, pufoasă – el îi zicea pâine artizanală – care, alături de cărămida cenuşie ce o cumpărasem eu arăta ca un veritabil cozonac. Ţi-am povestit odată când a apărut întâia fisură a încrederii mele în el. Ei bine, seara aceea a fost una din împrejurările în care îndoiala şi-a ivit iar căpşorul. Aveam sentimentul că toate acele bunătăţi reprezentau un preţ cu care fusese cumpărat. El e sentimental şi cum le vorbise despre ziua neveste-sii, mă temeam să nu-l fi luat pe coarda aceasta, să nu-l fi îmbrobodit cumva făcându-l să scrie despre ei cine ştie ce le convenea lor. I-am şi spus-o de altfel, mai în glumă, mai în serios, „te ştiam incoruptibil, i-am spus, şi toate astea pot părea suspecte”. S-a supărat – avea dreptate bietul de el – şi era cât p-aci să ratăm seara aceea care se anunţa atât de promiţătoare. Dar nu, până la urmă mi-a dovedit că era vorba pur şi simplu de nişte oameni

primitori cărora le mergea realmente bine, în orice caz mai bine decât multor alte colective care încă se luptau cu încăpăţânările, cu sabotajele, cu neprevăzutul. În sfârşit, era reconfortant şi încurajator să aflu că oamenii începeau să-şi regăsească linia de plutire după toate convulsiile prin care trecuseră în acei ani. Convingerea că reporterul meu frenetic n-a fost deturnat cu nişte elrnaţi să scrie ceva împotriva conştiinţei lui mi-a dat un sentiment de eliberare care mi-a îngăduit să fiu toată seara la înălţimea surprizei care mi s-a făcut. În paranteză fie zis, unul dintre meritele inalterabile ale lui Emil, pentru care am să-l stimez întotdeauna, e acela de a nu fi scris niciodată decât ceea ce credea şi-i dicta lui conştiinţa. În camera aceea a noastră care semăna cu o sală de aşteptare, am petrecut multe seri pe care le port în suflet. Făceam planuri, visam şi într-adevăr aşteptam un tren spre zile mai bune. Trenul a venit, ne-am urcat amândoi, dar el a coborât pe neaşteptate undeva pe drum. Mi-e greu să-mi explic de ce. Mi-e greu să-l condamn, mi-e imposibil să-l scuz. Singurul lucru de care sunt sigură e că de atunci am fost foarte singură. Toţi aiuriţii pe care-i vezi venind pe aici şi care-mi sunt dragi şi foarte obositori îmi oferă un fel de refugiu, mă fac să mă gândesc şi la necazurile, la preocupările, la bucuriile ori la nebuniile lor şi mai puţin la mine. După ce ai venit tu, m-am simţit mult mai bine, de atunci am sentimentul că mi-am aflat rostul. Te simţeam afectuoasă şi solidară, deşi la început mă temeam că n-ai să te adaptezi cu maniera mea de a-mi duce zilele. Totul s-a luminat odată cu venirea ta, golurile, spaimele, îndoielile care-mi dădeau târcoale au dispărut, mă apucasem chiar, ca o proastă, să croiesc planuri. Voiam să-ţi fac o surpriză nu mai departe decât în vara asta, cu banii pe care-i am de primit să facem împreună o excursie în Grecia. Ai fost tot timpul o studentă eminentă, ai muncit enorm, mult am muncit şi eu şi-mi ziceam că meritărm să ne bucurăm împreună de lumina Mediteranei. Pentru că adevărata bucurie e doar aceea pe care o trăieşti împreună cu

cineva, ea se realizează deplin doar prin comuniune. Şi tocmai acum, când mă obişnuisem iar cu binele şi când în unele clipe aveam remuşcări socotindu-mă o răsfăţată a sorţii, tocmai acum tu mă pui în faţa unui fapt împlinit. Un fapt atât de categoric, încât mă întoarce ireversibil în singurătatea mea. Ai să-ţi zici probabil că sunt o egoistă. N-ar fi o judecată prea severă pentru că aşa e, toate mamele sunt egoiste. Fac oarecum excepţie cele cu mai multe fete pe care abia aşteaptă să le vadă măritate şi aşezate la casele lor. Eu nu te am însă decât pe tine, abia te-am descoperit, abia am cunoscut iar fericirea de a avea către cine să-ţi aşterni dragostea şi iată-mă din nou în faţa perspectivei de a rămâne singură, de data asta definitiv. Îmi va fi enorm de greu să mă obişnuiesc cu realitatea asta şi tot sper încă să nu fie adevărat să găsim împreună o soluţie, să-ţi dai seama că eşti pe cale de a face o eroare. Să nu crezi că recurg la un şantaj sentimental, nu vreau să te înduioşez şi cu atât mai puţin să-ţi suscit mila. Poate că în aproape cinci ani te-ai convins că n-am nevarie de mila nimănui. Datoria mea nu e de a-ţi inspira mila lamentându-mă, ci de a-ţi deschide ochii. De aceea va fi poate mai bine să-ţi vorbesc mai puţin de sentimentele mele şi mai mult de ale tale, singurele care interesează acum. Poate ai să-ţi dai seama până la urmă de deosebirea esenţială dintre dragostea mea pentru Emil şi dragostea ta pentru băiatul ăsta.

Patricia o întrerupse amărâtă. O asculta de mult timp, aflase o seamă de lucruri pe care nu le bănuise şi care o puseseră pe gânduri, înclina să înţeleagă şi punctul de vedere al Paulei şi iată că acum ea îi punea din nou la îndoială adevărul dragostei.

— Mamă, îi spuse, corect din partea mea e să-ţi mărturisesc că minimalizându-mi mereu dragostea nu vei putea să mă convingi de nimic. E bine să pornim toată discuţia asta de la adevărul că eu şi Sergiu ne iubim exact la fel cum v-aţi iubit voi şi toţi oamenii tineri şi normali de când e lumea lume. Şi adică de ce dragostea noastră s-ar

deosebi atât de esenţial de a voastră? Ai putea să-mi spui?

— Sigur că pot, răspunse Paula. Era decisă să meargă până la capăt, să folosească orice mijloace, la nevoie chiar şi şantajul sentimental în ciuda celor afirmate puţin mai înainte. Eu când m-am decis să nu mă mai despart de

Emil, urmă ea, şi când mi-am părăsit familia pentru el, am făcut implicit o opţiune politică, poate intuitiv am făcut-o, dar dictată de conştiinţa şi de aspiraţiile mele secrete, înţelegi?

— Dar dacă te îndrăgosteai de Emil, insistă Patricia, iar el făcea parte dintr-o familie asemănătoare cu a ta şi avea un fel de a gândi identic cu al familiilor voastre?

— Dar dacă, dar dacă! exclamă Paula exasperată, dar uite că n-a fost aşa şi nici nu putea să fie aşa pentru că el m-a cucerit tocmai prin faptul că era şi voia să fie un exponent, prin vizionarismul şi curajul său, prin puterea pe care i-o dădeau convingerile sale. Cobora dintr-o familie de luptători şi asta pentru mine reprezenta o garanţie a sincerităţii şi corectitudinii lui.

— Şi totuşi, spuse Patricia, până la urmă te-ai înşelat.

Îi era greu să i-o amintească din nou, s-o pună iar în faţa acelei dureri care se dovedea mereu vie, dar n-avea încotro, se vedea nevoită să se apere.

— M-am înşelat, recunoscu Paula, dar asta s-a întâmplat târziu şi în alte condiţii şi nu schimbă esenţa faptelor. Pe când tu pentru ce ai optat? Să judecăm lucid şi calm. Pentru un băiat de bani gata. Un timp am crezut că această categorie socială a dispărut la noi, dar nu, ea proliferează iar de când a început să ne meargă bine. Băiatul tău are idei generoase, dar îi lipseşte curajul să le pună în aplicare. Zici că-i e scârbă de banii bătrânului, dar de primit îi primeşte. De ce nu-l părăseşte dacă îi e atât de odios, de ce nu-şi câştigă singur existenţa continuându-şi în acelaşi timp studiile, cum fac atâţia alţii? Găseşti un răspuns la asta? Dacă l-aş fi ştiut singur şi renegat de ai săi, muncind pe brânci şi mâncând pe apucate, îţi jur că eu

aş fi fost cea care ţi-ar fi spus du-te, ăsta e băiatul care te merită. A refuzat maşina pe care a vrut să i-o dea babacu'! Mare scofală de vreme ce în familie există o maşină de care se poate folosi oricând. Bărbatul pentru care mi-am părăsit eu părinţii şi pentru care poate mi-am ucis tatăl nici nu-şi putea imagina o maşină proprie. Nici redacţia n-avea maşină. Bătea ţara-n lung şi-n lat în trenuri străvechi şi jegoase, în camioane Molotov ori Csepel, în vreun GAZ când avea noroc, în vreo căruţă când se îndura careva să-l ia şi când nu se ivea nimic din toate astea, pe jos. Venea acasă murdar de noroi până peste ochi şi numai eu ştiu cât, şi de câte ori am frecat la pantaloni ca să scot hlisa de pe ei. Dar eram fericită pentru că ştiam de ce le fac, mă puteam bizui pe el şi l-aş fi însoţit până la capătul lumii, el era omul meu, unicul, puternic şi drept, pricepi tu, nu un ţâşti-bâşti crescut în vilă cu piscină şi care face pe fronderul de salon. Stai, nu protesta, ştiu că ţi-e greu, dar te rog să mai suporţi puţin, în orice caz mult mai puţin decât am suportat eu când ai binevoit să mă informezi că eşti gravidă. Mai trebuie să-ţi spun că eu, părăsindu-i pe ai mei, am urcat, căci e o cinste să intri în familia Dona, pe când tu te vei coborî intrând în clanul acestei canalii, a acestui impostor mazilit care abia a scăpat de puşcărie, a cărui soră nici nu ştie citi ca lumea şi care, pentru că nu mai poate să intimideze pe nimeni cu puterea lui se mulţumeşte să sfideze cu o opulenţă de prost-gust. Iartă-mi diatriba, dar trebuie odată să înţelegi şi să vezi diferenţa dintre dragostea mea şi a ta.

— Mamă dragă, m-am străduit să nu te întrerup, deşi de câteva ori abia m-am abţinut să n-o fac. Mă mâhneşti pentru că devii pătimaşă şi vorbind de Sergiu foloseşti cuvinte grele fără să-l cunoşti. Tu îl opui pe tata lui Sergiu, dar nu văd rostul. Eu n-am avut şansa să iubesc un erou, ce să fac? Sergiu e un băiat de vârsta mea, gândim la fel, simţim la fel, avem aceleaşi gusturi şi antipatii. Dacă n-are de suferit greutăţi materiale cum aţi avut voi, nu înseamnă că nu munceşte. Datoria lui acum e să înveţe şi el şi-o

îndeplineşte fără ca nimeni să-i poată reproşa ceva. Dar timpul afirmării lui abia de acum începe. N-aş putea să-ţi spun de ce-l iubesc şi în general nu cred Ea o iubire, oricare ar fi ea, necesită o expunere de motive. Pur şi simplu îl iubesc. Are o anumită sensibilitate care-mi place, o anume delicateţe, poate chiar timiditate…

— Da, o întrerupse Paula fără a-şi putea stăpâni maliţia, din timiditate ţi-a făcut şi un copil!

Patricia îşi muşcă buzele, dar peste o clipă continuă cu acelaşi calm.

— L-am făcut împreună. Fără voia mea nu-l putea face şi tu, care preţuieşti loialitatea, vei accepta că nu e loial să faci abstracţie de participarea mea în această întâmplare. Dar ceea ce am reţinut eu până acum, dincolo de toate resentimentele tale e faptul încurajator pentru mine că tu, în fond, nu cu Sergiu ai ce ai, ci eu tatăl lui. M-aş bucura să recunoşti că aşa e.

Pentru prima dată de când începuseră acest lung colocviu, Paula zâmbi.

— Să zicem că ar fi aşa, conveni ea, dar asta nu schimbă nimic.

— Nu schimbă, stărui Patricia, pentru că încă nu m-ai făcut să înţeleg ce aţi avut voi cu Rovinaru sau el cu voi, ce a putut fi atât de cumplit, încât să se transforme într-o vendetă transmisă generaţiei noastre.

— Da, am să-ţi spun, dar să ştii de pe acum că folosind cuvântul cumplit, ai rostit exact ceea ce trebuia. Rămăsesem la seminarul lui Mateianu şi urma să-ţi povestesc consecinţele, dar amintindu-mi de seara aceea în care mi-am serbat ziua m-am luat iar cu vorba, nu? Ei bine, a doua zi am fost cam adormită. În pauza mare am ieşit cu Nada pe coridor când a trecut pe acolo Rovinaru. Din ce e el scund şi îndesat, de când ajunsese în comitetul U.T.M. Al universităţii mai luase şi obiceiul de a călca apăsat, cu bărbia repezită înainte şi cu o mână veşnic gravă, pătrunsă de importanţa destinului lui. Trecuse de noi cu vreo trei paşi când s-a întors brusc ca şi cum şi-ar fi

amintit deodată ceva. Sunt sigură însă că totul a fost premeditat căci mă văzuse doar de departe, cel puţin de la zece metri. „Paula, zice, nu ştiam că te preocupă autonomia esteticului”. Familiaritatea asta nu era o noutate, nu m-a surprins şi nu trebuie să te mire nici pe tine. Cu mine şi-o îngăduia pe considerentul că eram veniţi din acelaşi târg, eu însă îi spuneam dumneavoastră şi tovarăşe, ceea ce nu-l deranja, dimpotrivă, o accepta ca pe un omagiu ce i se cuvenea de drept. De altfel întotdeauna, şi mai târziu, când era inspec tor şef, se adresa profesoarelor cu măi *fată*, iar de trebuiau să fie mândre de asemenea cinste. În prima clipă n-am înţeles ce voia, la ce se referă. Mă privea în aşteptare cu o expresie severă şi în acelaşi timp uşor protectoare, de dascăl nevoit să dojenească un elev bun care şi-a dat totuşi în petec. Am ridicat din umeri sincer nedumerită. El a zâmbit în sfârşit dezvelindu-şi dintâi solizi, pătraţi, mai curând un soi de rânjet de vechil satisfăcut. „Nu înţelegi, ce? nu ştii despre ce e vorba…” Şi cum eu continuam să tac zgulită, cu capul strâns între umeri, a urmat cu ton profetic: „e bine să ştii, fetiţo, ca pe urmă să nu fie prea târziu, mai gândeşte-te, ţi-o spun din prietenie, doar suntem consăteni, vorba aia”. Pe urmă, brusc, ca şi cum ar fi sărit la altă idee, în realitate însă el tot pe loc rămăsese: „şi bărbăţelul ce face, are un post bunicel, călduţ, ce?” Abia acum mi-am regăsit graiul. „E toată ziua pe teren, zic, prin toate hârtoapele, nu-i tocmai călduţ”. „Ei, teren, teren, face el, dar asta dovedeşte că se bucură de încredere care încredere se şi poate pierde uşor ca şi cum nici n-ar fi fost şi ar fi păcat pentru că e talentat şi mulţi ar vrea să aibă încrederea asta, ce?” Între timp s-a apropiat şi Timotei de noi. Pe atunci încă nu se căsătorise cu Nada, dar toată facultatea ştia că acolo vor ajunge. Rovinaru a schimbat imediat subiectul făcând unul din spiritele lui: „uite-l şi pe Timotei, vă ţineţi pe lângă Paula să vă dea consultaţii în materie de relaţii conjugale, ce?” Şi cu asta a plecat cu un aer nemaipomenit de satisfăcut, cu pasul lui important şi grav.

Timotei a comentat mucalit, cum e el: „prostul dacă nu-i şi fudul, n-are haz”. Asta m-a mai răcorit, dar tot nedumerită eram, stupefiată chiar, nu-mi puteam explica în niciun fel interpelarea aceea în doi peri care mi se părea lipsită şi de motiv şi de bun simţ. Abia Nada m-a lămurit: „ăsta, zice, e seminarul de ieri, proasto, cine naiba te pune să faci pe studenta cu idei?!” Atunci am avut revelaţia imprudenţei pe care o săvârşisem cu candoare şi desăvârşită bună intenţie. Cu Nada şi cu Timotei am comentat apoi îndelung atitudinea lui Mateianu pe care, în limitele lui, îl socoteam totuşi un om onest, incapabil de turnătorii. Pe urmă ne-am gândit că poate nici nu fusese el, că vom fi avut vreun clănţău prin grupă. Ciudat şi îngrijorător nu e că există asemenea specimene – ăştia au fost şi vor rămâne întotdeauna – ci că au tendinţa de a supralicita, creând cazuri şi primejdii acolo unde în fond nu e nimic, doar pentru a-şi face remarcat zelul. Un clănţău din ăştia sesizase că întâmplarea minoră de la seminar ar putea reprezenta un virtual caz pe spinarea căruia el să-şi ilustreze râvna. Cine ştie cum, istoria a ajuns la urechile lui Rovinaru. Dacă ăsta ar fi fost un om întreg, ar fi râs şi şi-ar fi văzut de treaba lui. Dar Rovinaru e un arivist şi un afemeiat: a considerat ocazia potrivită pentru a-şi dovedi intransigenţa, vigilenţa şi celelalte, dar şi

— Pentru ochii mei – generozitatea: „ţi-s prieten, suntem doar consăteni, vorba ceea”. O generozitate dubioasă, care crea deodată un precedent şi deschidea perspective imprevizibile, cum m-am putut convinge pe pielea mea, chiar de a doua zi. Nada şi Timotei mi-au fost de mare ajutor, înţelegând prin asta, firește, nu numai ajutor moral, ci şi material în răstimpul cât am rămas singură. Fără ei nu ştiu dacă rezistam. Dormeam la ei, dormeau la mine, mâncam împreună, mai mult de la ei decât de la mine pentru că ajunsesem la un moment dat fără nicio resursă până când unchiul Bogdan mi-a făcut rost de slujba aceea de taxatoare. Ceea ce m-a ajutat enorm atunci a fost conştiinţa că şi unchiul Bogdan şi

Nada cu Timotei sunt comunişti şi cred nestrămutat în dreptatea convingerilor lor. „Nu te speria, îmi spunea Timotei, ăsta e doar reculul. Tunul revoluţiei e de calibru mare şi reculul e pe măsura lui. Sunt oameni care ştiu să profite de acest moment din fericire scurt”. Scurt în raport cu ce, mă întrebam eu în clipe de depresiune, în raport cu viaţa noastră? Cu veşnicia? Oricum, datorită Nadei şi a lui Timotei am văzut pentru prima dată ce înseamnă prietenia adevărată, durabilă, căci ei au fost primii din adunătura noastră de aiuriţi şi, cum vezi, am rămas alături până azi…

Din însemnările mai vechi ale Patriciei:

18 octombrie. Nimic deosebit până seara. Toată după-amiaza am tocit la gramatică istorică. Infernal. Nu m-aş omorî atâta dacă n-aş da examenul cu Nada. N-aş vrea să-şi închipuie că încerc să profit de prietenia ei cu mama ca să-mi dea o notă pe care n-o merit. Trebuie să fie penibil să dai examene cu prieteni de familie. Se stabileşte probabil un fel de convenţie tacită ca între doi cunoscuţi care se întâlnesc pe stradă şi se prefac că nu se văd, deşi fiecare ştie că celălalt l-a văzut. Spre seară am ieşit să iau nişte cărţi de la bibliotecă. Nada era la mama. Pălăvrăgeau ca de obicei cu cafelele în faţă. Mama a ţinut s-o informeze că învăţ la gramatică istorică. Asta m-a indispus. Ce nevoie era s-o facă? A fost ca o tentativă de a-i capta bunăvoinţa. M-am simţit deodată nevolnică. Nada a salvat situaţia printr-una din reacţiile ei de moldoveancă mucalită: „las-o-ncolo, fată hăi, află-ţi un băiet şi preumblă-te cu dânsul că legile fonetice tot le uiţi după ce ţi-i vide scăpată di mini. Toţi dascălii le uită după ce ajung la catedră şi predau „Câinele soldatului”.

E pitorească Nada şi vicleană. Am admirat modul în care a deviat subiectul într-o zonă neutră. Îi place să pozeze în victimă a propriei vocaţii. În realitate e o maniacă, fanatică, un tipic şoarece de bibliotecă în ciuda tuturor aparenţelor. Singurul ei mod de a se relaxa când iese dintre cărţi sunt taclalele de aici, de la mama, de la club, cum zice ea. Împreună cu Timotei formează un cuplu

original pe care nu mă satur să-l contemplu. Ea, profesor, doctor, membru corespondent etc. etc., bărbătoasă, cu glas înăsprit de tutun, slobodă la gură; el, poet care umblă ras pe cap, nu bea decât apă minerală sau lapte, practică yoga şi vorbeşte rar, dar memorabil din fundul fotoliului în care se instalează pândindu-i parcă pe ceilalţi. Foarte veche şi statornică mi se pare prietenia care o leagă pe mama de ei. Ceva asemănător unei solidarităţi de congregaţie. Dar solidaritatea asta e comună de altfel tuturor. Mă gândesc de multe ori cum o fi tunat de i-a adunat. Îmi aduc aminte ce şocată am fost când i-am întâlnit prima dată aici. Am avut o reacţie de provincială puritană. Eram obişnuită cu mentalitatea de la B. Unde, cum apare cineva îmbrăcat puţin mai altfel decât de la magazinul Dacia, lumea intră în rumoare. O toaletă mai aparte declanşează insinuări ca şi când ar fi un atentat la bunele moravuri. Nici Voica nu e scutită de obiceiul ăsta oribil. De aceea, măcar un timp, la început, anturajul mamei m-a cam speriat. Mă tem că şi eu le-am părut lor ca o viţică. Pe urmă, treptat, ne-am acomodat şi, azi, între noi există o anumită camaraderie, îi socotesc şi prietenii mei, le spun pe numele mic, ne facem mici confidenţe. Sunt, fireşte, nuanţe diferite de la unul la altul. Cel mai aproape, de pildă, mă simt de Mircea. Cuvântul *aproape* însă e un mod de a ocoli adevărul iar adevărul e că mă întreb de multe ori dacă nu m-am îndrăgostit de el. Nu ştiu, încă n-am iubit niciun băiat, nu ştiu cum e, bănuiesc doar, iar el nici măcar nu mai e un băiat, trebuie să fie de vârsta mamei… De ziua ei am dansat împreună, numai noi doi am dansat şi a fost foarte plăcut. Timotei a fost cel cu ideea. „O fată superbă între atâţia babalâci şi niciunul nu se hotărăşte s-o invite la dans, ce spectacol trist”, a mormăit el din fotoliu. „De ce n-o faci tu?” a zâmbit Anghel. „Eu nu dansez decât pe sârmele propriei imaginaţii, a răspuns Timotei, iar tu eşti un complexat, doctore, ţi-e prea teamă de ridicol. Singurul capabil s-o facă e Mircea, deşi e o aventură mai periculoasă decât un zbor”. Atunci Mircea s-a ridicat şi mi-

a ieşit în cale, frumos şi tânăr în uniforma lui bleumarin. Eu aduceam tava cu cafelele. S-a înclinat ceremonios şi mi-a spus „să încercăm, Patricia: eu nu m-am temut niciodată de ceea ce se află dincolo de zbor”. „Dincolo de zbor, a mârâit Timotei, nu se află decât dragostea şi moartea”. „Exact”, i-a răspuns Mircea peste umăr, căci începusem să dansăm, iar Anghel a completat: „două lucruri de care, oricum, nu scapi”. Vorbeau solemn de parcă rosteau replicile unui ritual şi atunci s-a auzit Nada sorbind din cafea şi apoi şuierând consternată: „Doamne, ce bătuţi cu leuca!” Am izbucnit toţi în râs ca şi când s-ar fi rupt o vrajă. Mircea mi-a promis că mă ia odată în raţa lui, aşa-i zice el aviasanului. L-aş însoţi cu plăcere, dar numai dacă ar avea de paraşutat sânge sau medicamente. Un bolnav grav, cum transportă el, în spaţiul acela pe care mi-l în chipul grozav de strâmt, mi-ar răpi toată bucuria. N-am zburat niciodată, trebuie să mă ţin de capul lui. Dar ce e oare ceea ce simt pentru el? Mi-e foarte drag şi Anghel, dar e o afecţiune de o altă nuanţă, nu ştiu cum s-o definesc. Toată prezenţa lui degajă un calm tandru din care nu lipseşte şi puţină tristeţe. Faptul că de curând a fost numit medic şef al judeţului i-a bucurat pe toţi, numai pe el nu. Are oroare de hârtii, zice. A nu mai putea să practice e ca şi cum i s-ar lua lumina. „Atunci de ce nu te zbaţi să rămâi la locul tău, a strigat la el Nada, să dai din mâini şi din picioare, să te iei de piept cu Dumnezeu!” El i-a răspuns cu o enervare mocnită: „pentru că nu există niciun Dumnezeu, cucoană, există doar o sarcină care mi s-a dat şi pe care trebuie s-o duc la capăt. Cineva trebuie s-o facă şi asta”. „Ai vocaţia resemnării, nu e prima dată când te dai bătut”, a zis Nada, parcă anume să-i facă în ciudă. Timotei a fost cel care i-a luat apărarea. „Asta nu e resemnare, ci înţelegere a necesităţii şi mai lasă omu-n pace că a venit aici să se relaxeze, nu să polemizeze41. Mai sunt apoi Sorin şi Anca. El pictor, ea arhitectă, fiinţă minunată, cu ceva enigmatic în toată ţinuta, care mă fascinează. În preajma ei mă simt urâtă şi insignifiantă.

Formează amândoi un cuplu vechi şi afectuos, dar bizar pentru că nu sunt căsătoriţi şi trăiesc separat, fiecare în garsoniera lui. Îmi amintesc că am fost puţin contrariată de asta şi mama m-a sfătuit să abandonez prejudecăţile şi ipocriziile provinciale pe care mi le-a transmis Voica. „Ei au convenit de comun acord să trăiască astfel poate pentru că Sorin o fi o creatură incomodă, care simte nevoia unor răstimpuri de singurătate sau care devine agresiv când lucrează, cine ştie, îi priveşte, n-avem de ce să ne amestecăm. Fiecare are dreptul să-şi rostuiască viaţa cum crede de cuviinţă, mi-a predicat ea, şi atâta vreme cât nu face nimănui vreun rău, n-ai de ce să-l judeci11. Am reuşit să fiu de acord cu asta. Sorin dispare în anumite perioade şi atunci vine Anca singură. Toată lumea ştie că el a prins vânt prielnic şi lucrează uitând de tot, până şi de Anca. În asemenea răstimpuri ea are un aer absent, parcă ar tăinui o deznădejde, ca şi cum ar aştepta un iubit plecat într-un război absurd de peste mări. Peste câtva timp el reapare, cu obrajii mai supţi şi cu ochii arzând încă de febră. Se bucură ca un copil de fiecare prăjitură, de fiecare pahar de vin de parcă în tot acest timp n-ar fi mâncat şi n-ar fi băut. Anca renaşte sub ochii noştri, redevine veselă, locvace şi toţi ceilalţi participă la bucuria lor.

După ce am stat toată după-amiaza închisă în casă, aerul serii a fost nespus de plăcut. Bătea un vânt ciudat de cald care mirosea a păduri veştejite. Aveam timp şi am făcut drumul până la bibliotecă pe jos. Sunt clipe în care îmi simt tot trupul ca pe o bucurie. Atunci am şi certitudinea că sunt frumoasă. Mi-am descheiat pardesiul, mi-am desfăcut eşarfa şi am lăsat vântul să-mi fluture părul şi să-mi pătrundă pe sub veşminte. A fost ca o mângâiere a unor mâini nevăzute, răcoroase, care abia mă atingeau, în ultimul timp mă surprind gândindu-mă deseori la Mircea, parcă aş aştepta să se întâmple ceva, dar ciudat e că nu pe el, ci pe altcineva aştept, nu ştiu pe cine. Am trecut prin parc. Foşnetul frunzelor sub paşi. Să reţin şi mireasma lor veştedă. Cum aş putea s-o definesc cu un

cuvânt? Cred că sunt sentimente şi nuanţe pentru care e imposibil să găseşti cuvânt. Aşa e şi aşteptarea asta a ceva ce trebuie să vină. Eu zic aşteptare, dar sunt conştientă că nu e cuvântul exact. Cum însă aş putea să spun altfel? Alean? Poate, cam aşa ceva…

— Toţi de altfel, continuă Paula, toţi aiuriţii ăştia suntem solidari pentru că am trecut cam prin aceleaşi încercări şi am rămas la aceleaşi credinţe. Sunt sigură că te întrebi iar de ce deviez de la subiect, vorbindu-ţi despre ei. Nu deviez decât aparent şi despre ei îţi vorbesc pentru că aşa trebuie. Să nu crezi că ei vor accepta şi că vor suporta să-l aduci în mijlocul lor pe băiatul lui Rovinaru.

— Trebuie să ţin seama şi de părerea lor? o întrerupse Patricia cu un început de agresivitate căreia Paula avu prezenţa de spirit să nu-i acorde importanţă.

— Nu te obligă nimeni să ţii seama şi de părerea lor, dar nici să nu te aştepţi după aceea ca raporturile dintre voi să rămână aceleaşi. Şi asta pentru simplul motiv că

Rovinaru le e şi lor o cunoştinţă la fel de veche şi de odioasă ca şi mie. Nada şi Timotei au avut de pătimit de pe urma lui cam tot atât cât am avut eu şi cu Emil. Asta s-a întâmplat la câtva timp după arestarea lui Emil. Locuiau la un bătrân în casa căruia fuseseră birourile unei reprezentanţe comerciale germane. După plecarea precipitată a nemţilor, mobilierul rămăsese de izbelişte. În camera Nadei şi a lui Timotei se aflau un birou urât şi pătat de cerneluri pe care-l îmbrăcau periodic în coli albe şi un dulap de instituţie la fel de urât. Ei mai trebuiseră să-şi facă rost doar de un pat. Treaba asta au rezolvat-o cu ajutorul lui Anghel, cel mai în vârstă dintre noi, care a scos la reformă un pat valid din inventarul spitalului, comiţând astfel unica ilegalitate din viaţa lui. Pe urmă Sorin l-a vopsit în albastru ca să nu mai arate a pat de spital. Am uitat să-ţi amintesc piesa cea mai importantă: o pianină rătăcită acolo prin cine ştie ce hazard al războiului. Era şchioapă, cu furnirul sărit şi dezacordată, dar Mircea era fericit că avea la ce să cânte. Ne adunam uneori serile aici

ca să-l ascultăm ori să citim, de obicei versuri din poeţii pe atunci prohibiţi. Fiecare aducea câte ceva de-ale gurii, iar când se nimerea şi câte o sticlă de vin era sărbătoare, ne despărţeam uneori abia spre ziuă. O noapte de asta a devenit de pomină prin frumuseţea ei. Asemenea nopţi nu pot rămâne fără urmări şi nici asta n-a rămas. S-a arătat neobişnuită de la început, când ne-am trezit cu trei sticle de vin, ceea ce în fond însemna mai nimic, o jumătate de sticlă de cap. Se apropia Crăciunul şi Sorin primise de acasă un pachet pe care-l pusese la bătaie. Era belşug, ce mai! Adaugă la asta şi achiziţia lui Anghel: un Blaga în ediţia de la Fundaţii pe care i-l dăruise un pacient recunoscător. Îl adusese în servieta lui jerpelită, învelit conspirativ în ziar ca, pentru orice eventualitate, coperta să nu poată fi citită de vreun ochi indiscret. Citeau el şi Timotei, cu schimbul, de multe ori aceeaşi poezie în interpretarea fiecăruia, căci amândoi citesc superb, i-ai auzit de altfel de atâtea ori. Din când în când Mircea începea să cânte la pianină. A cântat mai ales Mozart în noaptea aceea. Noi ascultam fascinaţi, aşezaţi care pe unde apucasem. Eu cu Nada ne ghemuisem pe pat. Anca pe atunci încă nu apăruse între noi. Sorin stătea turceşte pe jos, lângă sobă şi în răstimpuri vâra câte un lemn pe foc. Regula era ca fiecare să aducem câte unul sau două lemne, prin lemne înţelegându-se şi bucăţi de scândură sau orice obiect a cărui ardere durează mai mult de zece minute şi nu provoacă miros urât. La un moment dat Sorin s-a ridicat posomorât din colţul lui şi şi-a îmbrăcat paltonul jumulit despre care zicea că e din păr de cămilă pleşuvă. Când l-am întrebat ce-l apucă ne-a răspuns sibilinic printr-o parafrază bacoviană: „odaia asta mă-nspăimântă şi trebuie să iau măsuri”. În acelaşi timp îşi roti privirile arătându-ne cu un gest emfatic pereţii. Nu ştiu cum vor fi fost zugrăviţi iniţial; noi îi apucasem cenuşii. Erau într-adevăr siniştri, dar ne familiarizasem, nici nu-i mai vedeam. După asta Sorin a ieşit fără alte explicaţii. Nu ne-am mirat, eram de pe atunci obişnuiţi cu bizareriile şi

dispariţiile lui. După vreo douăzeci de minute s-a întors încărcat ca un cal moţesc cu două găleţi urâte de tinichea şi cu tot ce-i trebuia pentru zugrăvit. Şi-a scos tăcut paltonul, şi-a scos haina, şi-a scos cămaşa şi, gol până la brâu, s-a apucat de treabă. Timotei a încruntat din sprâncene şi şi-a dus degetul la buze interzicându-ne orice comentariu sau amestec. Lectura a continuat ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat, întreruptă doar de momentele muzicale ale lui Mircea. Ciudat era la reuniunile astea că nimeni nu hotăra acuma cântăm sau acuma citim. Totul se desfăşura într-o deplină armonie, ca după un program dinainte stabilit. Noaptea aceea a fost pentru toţi o noapte unică prin exaltarea pură la care am ajuns, prin sentimentul extraordinar de comuniune sufletească pe care l-am trăit. O noapte de graţie, de elevată nebunie dacă vrei, cum numai o dată sau poate de două ori în viaţă ţi-e dat să trăieşti şi atunci doar dacă ai un dram de noroc. Azi, cu toţii suntem convinşi că un mare merit în bucuria acelei nopţi l-a avut Sorin. Pe măsură ce înaintau ceasurile, pe măsură ce ne întorceam iar şi iar la poeziile o dată citite, odaia se lumina ca de o sărbătoare, pereţii se umpleau de mov şi galben, de ocru şi albastru, de nori sidefii dintre care răsăreau părelnic creaturi fantastice, sirene şi grifoni, felusine şi inorogi şi printre toate astea unduiau nuduri diafane, imponderabile şi pure, cu ochi mari şi păr revărsat ca nişte ape de bronz. A fost poate o explozie a puterilor lui de artist tânăr şi încă necunoscut, care nu accepta realismul plat şi dogmatic al epocii, poate o expresie dezlănţuită a aspiraţiei lui înspre puritate ori înspre o mare iubire pe care o aştepta şi o presimţea, asta numai el ar putea să-ţi spună pentru că noi nu l-am întrebat niciodată. N-am simţit nevoia să-l întrebăm fiindcă ceea ce a făcut el acolo spunea fiecăruia dintre noi ceva, ne lăsa o libertate ideală de interpretare şi de aceea, măcar o vreme, până la scandalul care a izbucnit, am avut cu toţii sentimentul reconfortant că ni, s-a luminat viaţa. Nada şi Timotei cel puţin au avut zile la rând impresia că s-

au mutat într-o casă însorită, aşa cum ţi se întâmplă uneori peste săptămână, prin cine ştie ce asociaţie, poate printr-o anumită nuanţă a luminii, să ţi se pară mereu că e duminică. Circul a început ca de obicei în astfel de situaţii, cu totul pe neaşteptate şi mult timp nu ne venea să credem, speram prosteşte că totul e o glumă stupidă, atât a fost de grotesc şi de absurd ceea ce s-a petrecut. Erau câteva luni de când Timotei fusese ales secretar U.T.M. Pe facultate. Rovinaru, care-i era superior pe linie de organizaţie, având odată ceva urgent să-i comunice, l-a căutat acasă. De aici a pornit pe urmă totul. Nici azi nu ştiu dacă a făcut-o din tâmpenie congenitală ori din răutate, din lipsa de scrupule a arivistului. Din insolitul şi frumuseţea acelor pereţi care întinereau totul în jur, el a reţinut doar că „tovarăşul Timotei Pop, care nici nu mai merită înaltul titlu de tovarăş, şi-a zugrăvit pereţii camerei cu femei goale, decadente, expresie a cosmopolitismului şi a ploconirii în faţa putrefacţiei artei burgheze41. Sunt exact cuvintele pe care le-a rostit în şedinţa în care s-a discutat cazul, pentru că şi ăsta a devenit un caz. Totul ar fi luat poate o turnură mai puţin gravă dacă dobitocul n-ar fi văzut pe pianină teancul cărţilor infamante. Dezastru. În sfârşit ultimul argument, poate cel hotărâtor, am fost eu: „soţii Pop continuă să întreţină legături strânse cu fosta studentă Paula Dona, exmatriculată din facultatea noastră, deoarece, aşa cum s-a stabilit la timpul său, s-a dovedit un element descompus şi duşmănos44. Asta era eticheta mea pe care mi-a pus-o înainte de a-i demasca pe Timotei şi pe Nada. Amândoi au fost excluşi din organizaţie, iar Nada, nu ştim de ce, şi din facultate. După cum vezi, nu numai eu, ci toţi suntem nişte oameni cu un trecut agitat. Să nu crezi că ne complăcem în a face pe martirii sau pe eroii. De altfel ai putut să vezi că până azi nu ţi-am spus nimic din toate astea şi nici acum nu-ţi spuneam dacă nu mă obligai prin avântul tău puţin inconştient de a şterge cu buretele peste tot ce a fost. Să nu crezi nici că am regreta cumva ceea ce s-a întâmplat. Ne-a fost foarte greu atunci, e

adevărat, dar azi nu regretăm fiindcă totul a însemnat la urma urmelor o experienţă preţioasă care ne-a făcut mai înţelepţi. Cel mai important lucru pe care l-am învăţat atunci a fost acela că a te bate cu pumnul în piept şi a te proclama comunist nu înseamnă absolut nimic. Candizi, puneam un preţ nemaipomenit pe vorbe, dar după cele întâmplate, nu mai credeam decât în fapte. De sunt unicul criteriu de evaluare a oamenilor. Astea sunt adevăruri care îndeobşte nu se învaţă din cărţi. Aşadar nu regretăm, însă nu uităm. Tu îmi impui o reconciliere ceea ce presupune să uit ce a fost şi eu asta nu pot.

— Nu-ţi impun nicio reconciliere, o întrerupse din nou Patricia, singura favoare pe care ţi-o cer e să-l accepţi pe Sergiu făcând abstracţie de Rovinaru.

Paula hohoti scurt, cu un fel de răutate:

— Asta-i bună, adică tu să porţi de acum numele lui Rovinaru, iar eu să fac abstracţie de el! Tu nu-ţi dai seama că e absurd? Să te măriţi cu băiatul ăsta înseamnă nici mai mult nici mai puţin decât că Rovinaru şi-a atins într-un fel scopul.

— Care scop? tresări Patricia şi pentru prima dată avu cu adevărat sentimentul gravităţii unor implicaţii pe care până atunci nu le bănuise.

Tot ce aflase erau pentru ea nişte întâmplări regretabile. De îi puteau stârnî indignare şi oprobriu, dar nu era capabilă să depisteze punctul de legătură pe care l-ar putea avea cu dragostea dintre ea şi Sergiu. Între prezentul trăit nemijlocit de ei şi trecutul evocat de Paula, care lor le apărea foarte îndepărtat şi ceţos, învăluit într-o reţea de episoade obscure, exista un gol neutru. Paula îi pretindea să-l treacă, adică să parcurgă un drum în sens invers, înspre trecut, când pe ea, şi fără îndoială pe Sergiu, nu îi preocupa decât viitorul. Un viitor pe care începuseră să-l întrezărească relativ recent, odată cu ultima lor vacanţă. Pentru ei viaţa nu avea semnificaţie decât din prima zi pe care o petrecuseră singuri în tăcerea însorită, cu ape solemne şi calme din Golful Speranţei. Abia acum,

când Paula aminti de un anumit scop al lui Rovinaru, pe Patricia o încercă bănuiala că în anii aceia pâcloşi şi teribil de îndepărtaţi, s-ar fi putut petrece totuşi ceva cu repercusiuni neaşteptate, întinse tentacular până aici, în prezentul lor. Ce scop putea să aibă Rovinaru? Paula zâmbi cu îngăduinţă şi cu o siguranţă de sine care pentru Patricia deveni neliniştitoare.

— Am să-ţi spun ce scop avea, doar tocmai aici voiam să ajung. Nu puteam să ţi-o spun direct, trebuia întâi să te pregătesc introducându-te oarecum în atmosferă, familiarizându-te cu felul de a fi al omului ăstuia pentru că altfel riscam să nu mă crezi. E de altfel singura istorie pe care ai s-o mai auzi de la mine. Cu asta am să închei, iar concluziile vor rămâne în întregime pe seama ta. Prin urmare toată povestea a început după episodul acela cu aparenţe atât de nesemnificative de la seminarul lui Mateianu. A urmat discuţia ciudată de pe coridor. Discuţie e un fel de a zfce, fiindcă, ai văzut bine, a vorbit mai mult Rovinaru, a fost una din ariile lui. A trecut apoi vreo săptămână, dacă nu şi mai mult, fără să se întâmple nimic deosebit. Pe urmă, într-o după-amiază, am ajuns mai târziu la bibliotecă şi n-am găsit loc. Fiindcă trebuia neapărat să citesc pentru seminarul de a doua zi, m-am gândit să mă duc la catedra de literatură a cărei bibliotecă, în împrejurări importante, putea fi consultată şi de studenţi. Cazul meu nu era atât de important, dar ziceam să-mi încerc norocul în speranţa că voi da de Mateianu care, ţi-am spus, era în fond băiat înţelegător. Când am bătut la uşă, însă, am recunoscut glasul lui Rovinaru. M-am crispat puţin, dar înapoi nu mai puteam da. Încă speram să-l găsesc înăuntru şi pe Mateianu. Rovinaru era însă singur. Îmi amintesc că mă emoţionasem, nu fiindcă m-ar fi intimidat prezenţa lui, ci pentru că am avut brusc revelaţia îndrăznelii mele: era vorba de o carte foarte accesibilă, pe care aş fi putut-o împrumuta de oriunde – un Gherea, mi se pare – nu era neapărată nevoie să mă înfiinţez tocmai la catedră. Dar el era de nerecunoscut, nu-mi venea să cred:

nimic din mâna lui oficială şi importantă cu care ne obişnuise. Nici vreun spirit din acela echivoc cum se zicea că-şi îngăduia cu studentele. Mi-a zâmbit foarte prietenos şi uman, mi-a spus să nu-mi fac griji că nu comisesem niciun sacrilegiu, m-a poftit să iau loc la masa mare din mijlocul încăperii şi cu mâna lui a scos cartea din raft. „Stai cât vrei, nu deranjezi pe nimeni”, mi-a spus şi a trecut dincolo. Îmi venise inima la loc. Uite, mi-am zis, că nu e chiar aşa cum se bârfeşte, în particular poate fi şi el om ca toţi oamenii, dar probabil că funcţia şi răspunderea îi impun o ţinută mai distantă când e în public. Îmi găsisem fericirea alături de Emil şi eram predispusă la concesii. Credeam în oameni şi, plină de îngăduinţă, eram gata oricând să le acord circumstanţe atenuante din marea rezervă pe care o purtam întotdeauna asupra mea. În cele câteva minute, Rovinaru îmi devenise aproape simpatic. Mă cucerise mai ales discreţia lui: nu pusese nicio întrebare, nici măcar de politeţe, ce mai faci, la ce lucrezi, nimic. Îmi dăduse cartea firesc şi trecuse dincolo de unde nu l-am mai auzit, deşi uşa rămăsese deschisă. Am început să citesc cu un sentiment foarte confortabil de securitate: era cald, linişte, nu deranjam, puteam să stau oricât. De la o vreme am şi uitat că se mai afla cineva dincolo. Au trecut aşa vreo două, trei ceasuri. Să fi fost pe la şase când i-am auzit iar paşii. „De ce n-aprinzi lumina?” m-a întrebat şi a aprins-o el. Într-adevăr începuse să se întunece şi eu nu observasem. „Am înţepenit pe scaun, mi-a spus, trebuie să fac o pauză. Tu nu ieşi zece minute? Hai, te invit la o prăjitură”. Am acceptat, de ce să nu fi acceptat? La urma urmelor, nu puteam afirma că se purtase vreodată urât cu mine şi apoi eram din acelaşi oraş, aveam multe cunoştinţe comune, mai ales profesori şi colegi de la liceu, deci nu era pentru mine un necunoscut. Că până în urmă cu câteva ceasuri îmi fusese antipatic, asta deveni un lucru pe care eram dispusă să-l consider o idiosincrazie regretabilă. Am coborât deci împreună. Pe atunci cafeaua nu era încă la modă, nu se găsea nici la cofetării, cu atât mai puţin nu se

puteau imagina reşouri şi ibrice prin sertarele tuturor birourilor. Chiar cofetăriile erau rare şi neprietenoase, aşa că n-am întârziat decât exact cât am mâncat câte o prăjitură insipidă, timp prea scurt ca să discutăm ceva important. Cât am stat acolo la masă, l-am examinat de câteva ori în treacăt. Fruntea neregulată, însemnată parcă de vechi cucuie, nasul turtit, răsucit un pic în sus, buzele groase şi bărbia pătrată, toate astea erau detalii la care niciodată nu meditasem în mod deosebit, dar despre care nu puteam spune acum că le găseam prea agreabile. Dar în definitiv, mi-am zis, n-am nimic cu el, am venit întâmplător să mâncăm o prăjitură şi cu asta basta, ce-mi pasă mie de mutra lui?! În sfârşit ne-am întors la cărţile noastre fără să fi lipsit mai mult de un sfert de oră. Am început să citesc şi iar am uitat de el până către opt, când mi-a dat prin cap că poate ar vrea să plece, dar, din delicateţe, ca să nu mă deranjeze, se jenează s-o spună. Ca să vezi ce gâscă, ce credit îi acordam deodată doar fiindcă s-a purtat normal, omeneşte! M-am sculat făcând intenţionat zgomot cu scaunul. A apărut de dincolo, s-a uitat la ceas şi s-a mirat cum trece timpul, mi-a luat cartea şi s-a urcat pe scăriţa mobilă s-o pună la loc. Să vii oricând vrei, mi-a spus de acolo de sus, aici e mai multă linişte decât la bibliotecă. Dacă nu sunt aici, spui cui te-o întreba că eu te-am lăsat. În ultima propoziţie, în acel *eu* rostit mai apăsat decât ar fi fost nevoie, mi s-a părut că disting iar ceva din ţâfna aceea a lui de vechil ciocoit. A fost însă o impresie foarte efemeră căci ceea ce mă preocupa în clipa aceea era întrebarea dacă se va oferi să mă conducă sau nu. Nici n-ar fi fost ceva prea nefiresc dacă te gândeşti că străzile erau încă prost luminate şi destul de nesigure din cauza a tot soiul de huligani care începeau să bântuie de cum se întuneca. Întotdeauna mă duceam acasă aproape fugind, cu inima strânsă, şi la drept vorbind nu mi-ar fi displăcut să mă conducă. Dar el nu s-a oferit, ne-am spus bună seara pe un ton redevenit oficial, aproape rece şi am plecat. Pe drum spre casă m-am gândit şi mai ales după

aceea, în anii care au urmat, m-am gândit de foarte multe ori şi mă mai gândesc şi azi, ce-o fi făcut el dincolo vreme de cinci ceasuri, în tăcere şi nemişcare. A citit bineînţeles, dar după ce l-am cunoscut bine prin toate cele ce s-au petrecut, ideea aceasta mi se pare tot mai neverosimilă. Rovinaru citind e o imagine care în conştiinţa mea n-a putut prinde niciodată contur. Pentru că el, cu tot titlul lui de diplomat universitar, e un semidoct prin vocaţie. Un semidoct ceva mai elevat, e drept, că şi printre ăştia există nişte deosebiri. El, de pildă, nu e dintre cei ce, atunci când glumesc, ţin să te avertizeze că au făcut „un spirit de glumă”, el s-a frecat câţiva ani de nişte profesori iluştri care au fost nevoiţi să-l suporte şi ceva – ceva tot s-a prins că nu e lipsit de o anume aplicaţie în a reţine ceea ce presupune că i-ar putea fi util. Mai târziu însă am descoperit eu că el pentru mine a stat acolo toată după-amiaza, mă auzi tu bine, Patricia? pentru mine a stat şi toată acea după-amiază a fost cea de a doua mutare într-o sinistră partidă pe care a început-o atunci, în pauză, pe coridor, în discuţia aceea ciudată şi aparent fără noimă când m-a întrebat de Emil, de slujba lui şi de toate celelalte. De atunci el s-a tot gândit la mişcarea următoare, iar eu i-am oferit-o într-o manieră nesperată în clipa în care am intrat pe uşă dorind să-l găsesc pe Mateianu. Au urmat şi mişcările celelalte, tot atât de calculate, dar când am prins eu de veste că am devenit o piesă în combinaţiile lui, era prea târziu. În zilele următoare n-am mai trecut totuşi pe acolo. Nu pentru că aş fi bănuit ceva, ci pentru că n-am mai avut nevoie. Dar el m-a aşteptat, mi-a spus-o singur şi, măcar aici, n-am niciun motiv să cred că n-a fost sincer. A tot aşteptat vreo zece zile şi văzând că nu mai apar, m-a căutat el. Şi-a făcut de lucru pe la bibliotecă şi când să iasă din sala de lectură s-a oprit la măsuţa mea. S-a aplecat vorbindu-mi în şoaptă: „După ce-ţi termini lucrul, zice, să vii pe sus, vreau să discutăm o problemă”. „Pot să vin şi acum”, zic, convinsă că e ceva serios. „Nu, nu e nevoie, zice el, eu tot stau până târziu, vino când termini

aici”. Am terminat destul de repede şi m-am dus, firește, dar, cum m-am convins mai târziu, el nu se aştepta să vin atât de curând. Înăuntru, în afară de el, mai erau Mateianu şi profesorul. Nici nu intrasem bine, abia mă oprisem lângă uşă – cu adevărat intimidată de data asta – când el, cu mâna lui oficială, aproape că m-a dat afară. „Îţi mulţumesc, tovarăşă Dona, zice cu o grabă subită, nu mai e nevoie, poţi să pleci”. Am pornit spre casă nedumerită că în prezenţa profesorului şi a lui Mateianu îmi zicea tovarăşa Dona şi nu Paula, mi se părea normal. În rest, însă, găseam că întâmplarea era ciudată. Ciudată şi nu suspectă, reţine asta ca să vezi cât puteam fi de naivă. Suspect nu era încă pentru mine decât o noţiune abstractă, livrescă, experienţa încă nu mă pusese faţă-n faţă cu ea. Abia m-am îndepărtat de facultate, întindeam pasul fiindcă se întunecase şi străzile erau obscure şi pustii când am auzit paşi grăbiţi în urma mea. Am încercat şi eu să merg mai iute şi atunci m-a strigat din nou pe numele mic: redevenisem Paula! îmi fusese realmente frică şi m-am oprit fericită, dintr-odată eliberată, rezemându-mă de zid. Abia mai suflam. S-a oprit şi el gâfâind. „Formidabil ce pas ai! a exclamat. De ce Dumnezeu fugi aşa?” „Pentru că mi-e frică”. A râs cu superioritate protectoare: „uite, la asta nu m-am gândit. Ar fi trebuit să te conduc eu”. Am protestat, nu era nevoie, doar seară de seară tot singură mergeam. „Totuşi, zice, am să fiu mai atent şi, când pot, am să te însoţesc”. Acum abia mi s-a părut că ceva n-ar fi tocmai-tocmai în regulă. Uşor alertată, l-am furat cu coada ochiului. Zâmbea cu un aer mulţumit. „Iartă-mă, zice, că m-am purtat atât de nepoliticos, dar voiam să discutăm doar în doi. E vorba de o problemă importantă care te-ar putea servi. Te-am tot aşteptat, mi-ar fi făcut plăcere să mai vii pe la catedră, de ce n-ai venit?” „De ce v-ar fi făcut plăcere?” l-am întrebat serioasă pentru că mi se părea că dialogul nostru lua o turnură uşor nefirească şi delicată. Am avut subit imaginea unui uliu care se roteşte deasupra unei ogrăzi. El mi-a sesizat probabil alerta căci s-a grăbit să mă liniştească:

„pentru că suntem consăteni, ţi-am mai spus doar, pentru că eşti o fată inteligentă şi cu perspective şi m-aş bucura să te pot ajuta să te afirmi”. Pe scurt, ce-mi sugera el? Se gândise la subiectul acela pe care-l propusesem la seminar şi-l găsise interesant. Ar avea şanse să iasă un studiu valoros cu care să mă prezint chiar la sesiunea pe ţară a cercurilor ştiinţifice. Îmi oferă posibilitatea să mă documentez la catedră şi mi-ar pune la dispoziţie nişte cărţi rare, inaccesibile altora. Eram intrigată. „Mi-a făcut impresia, zic, că mă dezaprobaţi pentru subiectul ăsta, aţi amintit ceva şi de autonomia esteticului”. A râs iar cu satisfacţia aceea a lui, lăbărţată: „Într-un fel sigur că te dezaprobam pentru că eşti prea puţin diplomată. Trebuia să vii întâi să-mi spui mie ce intenţii ai, nu să le trâmbiţezi aşa, tam-nisam, în public. Subiectul, luat ca atare, e discutabil, fireşte, ar putea da naştere la interpretări, dar de aspectul ăsta am să mă ocup eu, am să-l ajustez pe ici, pe colo şi nimeni n-are să mai spună nimic. Ce zici?” Ce puteam să zic? Ideea în sine mă ispitea, dar, pe de altă parte, impresia aceea că ceva n-ar fi tocmai în regulă se accentua. I-am mulţumit pentru bunăvoinţă şi i-am spus că am să mă mai gândesc. A părut mulţumit, n-a insistat, n-a ţinut să aducă argumente suplimentare şi asta mi-a redat iar încrederea. La despărţire, după doi paşi s-a oprit ca şi când şi-ar fi reamintit un lucru care-l preocupa de mult: „Auzi, soţul tău oare n-are să fie gelos?” Mă uluia. „Pentru ce?” zic. „Păi pentru că mă ocup de tine, pentru că te conduc acasă, n-aş vrea să ai neplăceri din cauza mea”. Părea plin de bune intenţii, sincer şi dezarmat. M-a înduioşat şi în fracţiunea aceea de secundă m-am mustrat pentru toate umbrele de îndoieli care mă încercaseră. I-am zâmbit încurajator. „Nicio grijă, Emil nu e stupid”. „Mă bucur, zice, de altfel am auzit numai lucruri bune despre el, e foarte apreciat. Să mă anunţi deci când te decizi într-un fel”. În aceeaşi seară, când s-a întors Emil, i-am povestit totul. A fost circumspect. „Mie tipul ăsta nu-mi place, mi-a spus. E drept că-l cunosc destul de puţin, am stat doar de

vreo două ori de vorbă când am avut de scris ceva despre viaţa de organizaţie în Universitate, dar nu mi-a făcut o impresie grozavă. N-am nicio dovadă obiectivă, dar intuiţia mă avertiza de fiecare dată când îl întâlneam să fiu prudent. Fii şi tu. Are în el ceva de sicofant ori de lingău". Nu l-am contrazis pentru că părerea mea despre Rovinaru nu se deosebise până atunci de a lui. Atâta doar că impresia mea proastă tindea acum să se atenueze. Mi-am propus totuşi să fiu lucidă şi să nu renunţ la o elementară prudenţă. Următoarele întâlniri cu el îmi spulberau însă şi ultimele resentimente. Începusem să citesc în vederea lucrării şi eram fericită că ajungeam iar la Lovinescu, la Maiorescu pentru care aş fi avut nevoie în mod normal de aprobări ca să-i obţin. El mi-i punea la îndemână şi-i eram recunoscătoare ştiind că de fapt comitea o ilegalitate. Profesorului şi lui Mateianu, singurii care treceau prin camera aceea, le spusese că-mi dăduse o temă de studiu referitoare la motivele poeziei lui Coşbuc. Se arătau şi ei binevoitori şi din când în când, în treacăt, mă întrebau cum merge. Mergea. Într-una din zilele următoare aveam oră de curs cu profesorul. Rovinaru cu Mateianu stăteau întotdeauna în ultima bancă. Formau suita maestrului. De data aceasta, la ieşire, Rovinaru a rămas în urmă şi m-a aşteptat. „Deseară, zice el cu glas mai coborât, să vii mai târziu, pe la opt, când nu mai e nimeni pe acolo că ţi-am pregătit o surpriză care o să te bucure". „Ce surpriză?" „Ei, ai să vezi, clipeşte el şiret, o carte la care visezi de mult". Eram intrigată şi neliniştită. Să rămân singură cu el într-o instituţie după ora opt seara mi se părea totuşi riscant, putea da naştere la interpretări, ziceam eu, proasta cea de bună credinţă. Emil era plecat pe teren, ştiam că se va întoarce abia spre miezul nopţii, n-aveam cu cine să mă sfătuiesc. O întreb pe Nada, pe Timotei, voi ce ziceţi de chestia asta? Ei, ageamii ca şi mine, ridică din umeri. „Păi, în definitiv, zice Timotei, ce poate să se întâmple? Ştie el ce ştie, doar n-o să lase să dea careva peste tine în timp ce te uiţi în cărţi cu bau-bau. Ş-apoi e

ştab, cine crezi că s-ar lua de el?” Toţi ne gândeam doar la aspectul ăsta, nebuni de legat, nici unuia nu ne-a trecut măcar prin minte adevărata primejdie. Doar când m-am despărţit de ei, Timotei mi-a atras atenţia: „vezi să nu te ciupească, îi cam place să le înghesuie pe câte unele”. Dar şi el glumea, nici Nada, nici eu nu l-am luat în serios. N-am fost bună de nimic toată după-amiaza de parcă trebuia să particip la o conspiraţie.

În sfârşit, seara, mă duc. Îmi face impresia că mă aştepta plimbându-se dintr-un perete în altul fiindcă la intrarea mea s-a oprit în mijlocul încăperii. Avea un chip radios. „Ai venit deci, râde el, înseamnă că eşti cu adevărat o fată curajoasă, ce?” „Curajoasă de ce? zic eu. E nevoie de chiar atâta curaj, doar nu vin pentru prima dată?” El râde mereu, „ei, dar nici aşa târziu n-ai mai venit, seara, coridoare lungi şi pustii, paşii stârnesc ecouri, te-am recunoscut de când urcai scările, deşi ai pas uşor, de nimfă”. „E un compliment?” zic eu amuzată, dar nici acum alarmată. „Nu, mă linişteşte el, e o figură de stil. Hai să trecem dincolo, azi trebuie să citeşti acolo”. „De ce acolo?” „Pentru că aici s-ar putea să intre oricând cineva şi să te vadă cu ea”. „Cu care ea? Cu cartea, ce Dumnezeu, doar pentru o carte te-am chemat!” Făcea pe exasperatul, jumătate în glumă, jumătate serios. Bine, trecem dincolo, o cameră mai mică, două birouri faţă în faţă, al lui şi al lui Mateianu, şi o bibliotecă serioasă şi aici, cu rafturi îndesate cu cărţi până în tavan. „Şezi acolo”, zice şi, după ce mă execut, deschide cu un aer conspirativ sertarul din dreapta mea şi scoate „Istoria” lui Călinescu. Mi s-a oprit răsuflarea. N-o văzusem niciodată. Voiam s-o pot măcar atinge. Circulau legende, era o carte care purta nimb, devenise monument. Şi acum aveam minunea asta în faţa mea, puteam să-i mângâi fiecare pagină, să-i inspir mireasma aceea caldă şi gravă pe care n-o au decât cărţile cu trecut, să-i contemplu în tihnă fiecare ilustraţie, să-i pătrund sistematic, rând cu rând, toate secretele care nu puteau fi decât teribile de vreme ce atrăsese asupra ei o

asemenea vigilenţă. Am tras-o încet spre mine, încă nevenindu-mi să cred, incapabilă să rostesc un cuvânt şi nu ştiu dacă nu-mi tremurau mâinile. El îşi savura efectul: „ei, ce zici?” „Ce să zic, încă nu pot să zic nimic, m-aţi copleşit”, am murmurat. „Nu crezi că pentru asta merit o recompensă?” râde el. „Ba aţi merita, gâgâie gâsca din mine, zău că aţi merita”. Atunci s-a aplecat mai mult ca şi când ar fi vrut să deschidă cartea la o pagină anume, dar cu braţul drept m-a cuprins strâns, imobilizându-mă aproape, iar cu mâna cealaltă mi-a prins bărbia dându-mi capul pe spate. Efectul infailibil al surprizei! Cum era surescitat şi mai stătea şi aplecat, îi năvălise sângele în cap, devenise vineţiu şi i se umflaseră vinele de pe frunte. Le-am văzut toate ca într-o străfulgerare. Să nu râzi, dar am fost atât de consternată şi de îngrozită încât când mi-am simţit gura strivită sub buzoaiele lui mi-am zis gata, ăsta te devorează, de aici nu mai scapi. Ce a urmat, n-aş putea să reconstitui exact. Mi-am proptit genunchii în stinghia biroului şi mâinile în pieptul lui, o busculadă, scaunul s-a trântit cu zgomot, în sfârşit m-am văzut în picioare cu o distanţă între noi, dar el bloca trecerea spre uşă. „Lasă-mă să trec că de nu, strig de adun toată facultatea!” „Aduni pe dracu’, rânjeşte el, că nu mai e decât portarul. Dar n-ai să ţipi pentru că n-ai interes, eşti fată deşteaptă, ce? Am avut încredere în tine, te-am lăsat să studiezi aici şi acum dau peste tine în timp ce voiai s-o ştergi cu cartea asta. Ce zici?” îşi recăpătase manierele lui fireşti, vocabularul, intonaţia, rânjetul, tot, dar ceea ce spunea era atât de uluitor, atât de fantastic, încât nici nu m-am îngrozit, am rămas pur şi simplu paralizată de stupefacţie. „Hai, a continuat el apropiindu-se, fii fată cuminte, doar nu te costă nimic. Uite, nu aici, mergem la mine şi ne împăcăm, ce? E în interesul tău, nici n-ai simţi cum ai termina facultatea”. Văzându-l că se apropie, mi-am redobândit reflexele. Am luat un tampon de pe birou. „Să nu mă atingi că-ţi crăp capul!” Era un biet tampon uşor de lemn care se făcea ţăndări dacă-l izbeam de ţeasta lui

bulbucată şi el ştia asta. M-a lovit scurt peste braţ, m-a prins de bluză şi mi-a tras trei palme sălbatice, una cu dosul mâinii de m-a năucit. „Faci pe mironosiţa cu mine, ce? faci fasoane, crezi că eu nu ştiu că ai fugit de acasă numai cu ţoalele de pe tine, ce?” M-am bătut cum m-am priceput, am muşcat, am zgâriat, l-am lovit cu picioarele. Toate astea poate n-ar fi folosit la nimic dacă n-aş fi tras odată cu mâna peste birou trântind totul pe jos. Nu cred că am făcut-o cu un scop anume, mai mult din furie şi deznădejde. Era biroul lui Mateianu şi pe el se afla ceva greu, nu ştiu ce anume, poate o călimară sau vreo statuetă de marmură, de bronz, de ce o fi fost că a căzut cu pocnet mare şi probabil s-o fi şi spart că el a avut o clipă de ezitare, s-o fi gândit şi la explicaţiile pe care oricum trebuia să i le dea lui Mateianu, şi eu am reuşit să ajung la uşă. Nu m-a urmărit şi mă întreb şi azi de ce o fi renunţat atât de repede. Emil m-a găsit plângând încă, prăvălită pe pat.

Paula se opri având brusc o senzaţie de totală epuizare. Cu ochii în gol şi cu gesturi obosite îşi aprinse o nouă ţigară. Alături, scrumiera era plină de mucuri. Patricia tăcea. Evita privirea Paulei şi se întreba dacă era cumva cazul să spună ceva, să comenteze într-un fel, fără să ştie însă ce ar fi putut la urma urmelor să spună. O copleşea un sentiment confuz şi nou, greu de definit. Mai degrabă un fel de lehamite care o moleşea. Ar fi vrut să nu mai ştie nimic, nici de Sergiu, nici de Paula, de nimeni, să se ducă undeva în întuneric şi să plângă singură. Sau să se afle acolo, pe ţărmul fluviului ei, să n-audă decât vântul care vine de peste ape şi din frunzişuri, să-i alunece ca o răsuflare peste pielea înfierbântată de soare. Dar ea stătea în fotoliul acela, singură şi aproape înfrântă, cu picioarele adunate sub ea şi deodată îşi percepu trupul frumos şi proaspăt şi plin de rod şi i se făcu dor să se simtă iar alintată de la umeri până la călcâie de mâinile acelea tandre şi fremătătoare, singurele pe care le cunoştea într-o lume mare, presărată de capcane. Îi venea să plângă de

mila ei sau de a Paulei sau de a oricui, să plece în căutarea lui ori a acelui loc singuratic, nici ea nu mai ştia ce voia numai să scape de toate istoriile astea de demult, îngrozitoare pentru că erau moarte, intraseră în putrefacţie şi totuşi se cramponau acum de ea, îşi revendicau neaşteptate legături cu ea, imprevizibile drepturi asupra ei, o înconjurau, o trăgeau înapoi, îi aţineau calea. Îşi coborî bărbia în piept muşcându-şi buzele ca să nu li se vadă tremurai. Lacrimile reţinute, adunate, o izolau în spatele unei pânze ceţoase. Strânse pleoapele. „Pentru Dumnezeu, de ce trebuie eu să am o legătură cu toate astea?!”

7 – Ultima vacantă

Paula o privea cu aceeaşi expresie obosită căreia i se adăuga un început de compătimire. Avea impresia că învinsese şi era ea însăşi surprinsă de uşurinţa acestei victorii care nu-i aducea nicio bucurie. Urmă resemnată, doar pentru că întâmplarea avea un epilog şi tocmai acesta constituia argumentul ei cel mai important, acea lovitură de teatru menită a-i releva întreaga abjecţie a lui Rovinaru. Vorbi însă pe un ton lipsit de expresivitatea şi de patetismul pe care le avusese până acum, egal şi neutru: dacă tot începuse, era nevoită să şi încheie.

— Am petrecut noaptea aceea clocotind amândoi de indignare, croind la planuri de răzbunare prosteşti şi irealizabile. A doua zi Emil s-a dus la secretarul de partid al Universităţii. Omul l-a ascultat cu aerul că aude o poveste cunoscută şi la urmă i-a spus: „ciudat, Rovinaru e un tovarăş bine pregătit şi politic şi profesional, avem în dânsul toată încrederea, e un tovarăş de bază în munca pe linie de tineret şi totuşi pe seama lui circulă asemenea istorii. Ce mi se pare anormal e că nimeni din cei care le relatează nu-mi poate aduce vreo dovadă sau vreun martor. Dumneavoastră puteţi?” Evident că nu putea, dar a plecat de acolo cu asigurarea că se va cerceta, se va discuta, va fi invitat tovarăşul în faţa biroului pentru a i se atrage atenţia sau pentru a se lua măsuri, depindea de

evoluţia cazului. A obţinut chiar promisiunea că-l vor ţine la curent. De acolo Emil s-a dus la redacţie şi i-a cerut şefului aprobarea pentru a întreprinde o anchetă printre studenţi. Şeful, ca şefii, băiat bun, dar cu fotoliul legat de un fir de telefon. „Dona dragă, zice ăsta, ştiu despre ce e vorba, chiar acum mi-a telefonat tovarăşul Preda de la Universitate. Cazul e penibil, îmi pare rău şi mă aflu de partea ta, dar tocmai pentru că e vorba de o chestiune delicată în care e implicat şi un cadru cu muncă de răspundere, e bine să mai aşteptăm puţin, să nu ne pripim…” Emil şi-a dat seama că în fond era vorba de a juca muşamaua, cunoştea jocul în care vrând-nevrând mai fusese antrenat de vreo două ori, dar de data aceasta avea motive să nu uite. „Dacă nu e vorba decât de a aştepta un moment potrivit, mi-a spus, am să-l aştept şi am să-l trăsnesc când i-o fi lumea mai dragă”. După cum ai aflat, s-a ţinut de cuvânt, deşi momentul s-a ivit după ce eram deja divorţaţi. Ştiu, tu te întrebi dacă şi celelalte cazuri care s-or fi muşamalizat le-a urmărit cu tot atâta tenacitate până la ivirea acelui moment potrivit. Nu ştiu. Nu cred însă, pentru că nu putea el singur să urmărească toate cazurile până în ziua dreptăţii. L-a urmărit pe ăsta pentru că s-a întâmplat să fie şi cazul lui. Dar nu văd în ce măsură cazuistica asta ar avea pentru tine vreo importanţă. Singurul lucru care poate să te intereseze şi să te edifice asupra hotărârii pe care o vei lua, e abjecţia lui Rovinaru. De altfel încă n-am terminat. Ceva s-a întâmplat totuşi atunci, în biroul organizaţiei Universităţii, probabil l-au criticat într-un cadru sever şi restrâns, cine ştie, destul că incidentul meu cu el n-a mai avut nicio consecinţă directă. Mă aşteptam să mă urmărească într-un fel, să se răzbune, să mă denunţe, cum mă ameninţase, că furasem cărţi, dar nimic. E drept că toată falsa lui bunăvoinţă a dispărut, am observat chiar că mă evita, redevenisem iar nişte străini. De aici am dedus că fusese chemat să dea anumite explicaţii şi că, dacă nu se cuminţise de tot, devenise măcar prudent. Oricum, mă bucuram că aveam iar linişte

să-mi văd de treburi, îmi pierise entuziasmul pentru studii şi cercetări şi nu mai doream decât să mă văd cu facultatea terminată. Pacea a durat vreo două săptămâni. Era într-o zi sură şi umedă de noiembrie, spre seară, începea să se întunece şi burniţa. Ieşeam de la un seminar şi l-am văzut de departe în stradă. Stătea pe loc şi m-am convins după aceea că pe mine mă aştepta. Trebuia să trec prin dreptul lui. Mi-am continuat drumul prefăcându-mă că nu-l văd, dar el m-a strigat, Paula, ca în zilele când încerca să fie uman şi a păşit alături de mine scoţându-şi şapca. Politeţea asta subită m-a uluit şi m-a intrigat, a trebuit să mă opresc să aflu ce mai voia. „Ce mai faci, zice, tot supărată?” „Aveţi ceva să-mi spuneţi?” îl întreb eu. „A, nu, nimic deosebit, zice el, voiam doar să ştiu ce mai faci? Ce mai face soţul?” „Porcule”, i-am şuierat eu cu dintâi strânşi. Începusem să văd roşu de furie, îmi venea să-i scot ochii. El rânjeşte: „Oh. Oh, tot războinică, tot războinică, o să vedem noi până când. Transmite-i tovarăşului Emil că-i doresc succes. Şi ţie de altfel”. Şi-a scos iar şapca şi s-a înclinat ironic. I-am întors spatele clocotind. Atâta insolenţă depăşea capacitatea mea de înţelegere, mă exaspera de-mi venea să fac ţăndări tot ce-mi ieşea în cale. În halul ăsta am ajuns acasă, m-am chinuit să fac focul, dar n-am mai fost în stare de nimic altceva în seara aceea. Emil trebuia să vină pe la nouă şi mi se părea un veac până în clipa binecuvântată când mă voi putea azvârli plângând la pieptul lui. Rău tatea gratuită, săvârşită fără niciun motiv, doar aşa, de-amorul artei, m-a îndurerat întotdeauna şi m-a îngreţoşat, mi-a dat o senzaţie de sfârşeală fizică. În categoria aceasta aşezam şi noul incident, eram convinsă că din pură răutate, doar ca să mă umilească şi să mă scoată din fire mă acostase din nou. Mi-a fost dat însă să descopăr că iar mă înşelasem, că, naivă incurabilă, am subapreciat perfidia acestui antropoid. Căci s-a făcut nouă şi nouă şi jumate şi zece şi Emil n-a venit. Mi-am zis că o fi întârziat trenul, n-aveam telefon să întreb, iar până la colţ, la telefonul public era destul de departe şi-mi era frică să

mă duc singură noaptea. La unsprezece mi-am zis gata, vine cu trenul de trei dimineaţa şi n-am putut să dorm, am vegheat până la trei dimineaţa şi cum tot n-a venit mi-am zis că vine precis cu cel de şapte jumate şi merge direct la redacţie, mai făcuse odată figura asta. La şase m-am sculat, la şapte dârdâiam pe peron. Au trecut prin faţa mea toţi elevii şi navetiştii încă adormiţi şi zgribuliţi, dar el nu. Am telefonat la redacţie, nu ştiau nimic, îl aşteptau şi ei, materialul trebuia să apară a doua zi. Se vor interesa, mă vor ţine la curent. În pauza de la unsprezece i-am sunat din nou. Mi-a răspuns unul dintre colegii lui, Silviu, care mi-a dat întâlnire în oraş. Mi se păruse ezitant şi enigmatic şi asta m-a făcut să bănuiesc adevărul pe care peste câteva minute mi l-a confirmat eufemistic chiar el: Emil fusese reţinut pentru cercetări. Ce fel de cercetări? Nici el nu ştia, nimeni nu ştia, dar şeful intenţiona să se intereseze. Tot ce s-a putut afla era că exista declaraţia scrisă a cuiva care-l demasca pe Emil ca auditor şi colportor de ştiri de la anumite posturi străine. Acuzaţie serioasă pe vremea aceea, însă ea mă mai linişti totuşi pentru simplul motiv că n-aveam radio, iar timpul în care Emil lipsea de acasă era foarte uşor de constituit. Simţeam chiar o umbră de satisfacţie descoperind că individul ăsta era pe deasupra şi imbecil de vreme ce nu fusese capabil să imagineze o acuzaţie mai puţin naivă.

Bunicul tău, Dona, a fost un om minunat, dar total dezarmat în faţa perfidiilor vieţii. Când i-am adus vestea şi-a pierdut capul. Mă dusesem la Bucureşti cu o parte din bani împrumutaţi de la Nada, anume ca să-l anunţ şi să mă sfătuiesc cu el, dar după ce i-am spus ce se întâmplase am văzut că era la fel de neputincios ca şi mine. În paranteză fie zis, după dispariţia lui Emil a intrat şi el într-un con de umbră. Ne-am îndreptat atunci înspre unchiul Bogdan care e mai calm, mai lucid şi, ca toţi holteii bătrâni, cu mai mult spirit practic. S-a pus în mişcare, s-a agitat, a intervenit fără nicio ezitare în afacerea asta în care, după propria lui expresie, oricine se amesteca risca să-şi prindă urechile. El

nu şi le-a prins şi, datorită lui, Emil a fost eliberat fără proces, după şase luni. Cel puţin asta e convingerea sa fermă că datorită lui, iar mie îmi place să cred tot aşa. Se poate spune deci că Emil a scăpat ieftin. Atâta doar că la ieşire a avut de făcut faţă unor consecinţe neaşteptate şi de durată. Asta e ceea ce te rog să ţii minte neapărat. Mai întâi m-a găsit pe mine exmatriculată şi angajată la tramvaie. Pe urmă a descoperit că nu mai putea fi reprimit la ziar. Oricât ţi s-ar părea de ciudat, vestea a avut pentru noi un efect mai năucitor decât însăşi arestarea lui înainte cu o jumătate de an. Situaţia a durat patru ani. Patricia dragă, răstimp în care te-ai născut tu. Patru ani de viaţă nu ţi se par chiar atât de mulţi, nu? Nici nu sunt de fapt. Dar în patru ani câte cărţi se pot scrie? Câte blocuri se pot înălţa? Câte uzine? câţi copaci poţi sădi, câte visuri poţi întrupa? Aici e grozăvia, vezi tu? Nu e vorba de suferinţe ori de lipsuri – sunt epoci în care oamenii suferă şi strâng cureaua nu cu voioşie, ar fi cinic să afirmi aşa ceva, ci cu stoicism, ştiind că numai astfel vor putea trece spre un liman înspre care generaţii întregi au aspirat. E vorba însă de altceva, mai înspăimântător şi cu adevărat grav: e vorba de timpul care trece ireversibil fără a te implica decât la nivelul biologicului. Sentimentul acesta că ai fost dat deoparte, azvârlit în afara curentului, în ape încremenite, bâhlite şi verzui, laolaltă cu lintiţa şi cu moluscoidele, că îmbătrâneşti zadarnic, acesta e punctul culminant şi aspectul cel mai cumplit din tot ce ţi-am povestit. Restul e anecdotă dacă vrei şi peste ea poţi să treci cu mai multă sau mai puţină uşurinţă, dar aici trebuie să te opreşti pentru că aici zac sufocate în mâl visuri şi speranţe şi buneintenţii şi bună-credinţă şi optimism. E un loc dintre acelea pe care cei vechi le însemnau cu inscripţii lapidare menite posterităţii şi care începeau întotdeauna cu o, *homo*, *siste gradus*…

Paula tăcu brusc. Peste câteva clipe se ridică încet, simţind nevoia să se mişte. Se opri în faţa ferestrei şi dădu perdeaua deoparte. Nu-şi văzu decât propriul chip privind-

o obosit din întunericul de afară. Nu se auzea nimic, nici măcar zgomotul vreunui tramvai. „Trebuie să fie mult după miezul nopţii. Aş putea să ridic mâna şi să mă uit la ceas, dar sunt de plumb, n-am vlagă şi la urma urmelor ce importanţă are dacă e două sau trei…” Se întoarse. Patricia stătea în fotoliu, ghemuită, cu capul aplecat. De atâta timp stătea nemişcată în aceeaşi poziţie încât părea adormită. Paula veni până în spatele fotoliului şi, în picioare, dreaptă, îi puse blând mâinile pe umeri. Patricia îşi înălţă doar uşor de tot capul, rămânând în aşteptare, ca o vietate ciulită.

— Îţi mai aduci tu aminte că în toamnă, de ziua mea, noaptea, când am rămas numai noi două, m-ai întrebat cum te simţi după ce ai trecut de patruzeci de ani. Îţi mărturisesc acum că întrebarea ta m-a contrariat şi poate că m-a şi mâhnit puţin. În primul rând fiindcă datorită ei făceam descoperirea neaşteptată că în ochii tăi eu sunt o femeie, dacă nu chiar bătrână, în orice caz în vârstă. Ştiam şi eu că nu-mi mai sunt îngăduite unele lucruri care-ţi sunt îngăduite, de pildă, ţie, dar asta nu m-a împiedicat să mă simt încă totuşi tânără. Nu cred că e ceva indecent aici. Conştiinţa tinereţii care e tot una cu conştiinţa puterii creatoare, nu poate deveni niciodată indecentă. Întrebarea ta m-a luat atunci prin surprindere şi nici nu mai ştiu ce ţi-oi fi răspuns; probabil o neghiobie, oricum ceva ce nu putea fi pentru tine concludent. Ea a fost însă ca un avertisment şi m-a neliniştit şi m-a făcut să meditez mai des şi mai adânc la versurile acelea pe care dascăli pedanţi şi înăcriţi le-au transformat în instrument de tortură, *eheu*, *Jugaces*, *Postume*, *Postume*…

Se aplecă asupra Patriciei şi continuă cu glas mai coborât, ca şi cum i-ar fi transmis o taină:

— Sunt dascăli care din exces de zel duc copii de vârste crude în excursii să vadă, bunăoară, frescele din Bucovina, fără să-şi imagineze că acela nu e loc de excursii, ci de pelerinaj. Copiii nu înţeleg, se agită, mişună, comit inocente sacrilegii, conturbă pe cei ce au nevoie de

linişte pentru contemplaţie. Tot aşa sunt versuri care n-au ce căuta în şcoli pentru că vârsta nu le poate pătrunde şi înţelege mesajul dramatic. A trebuit să vină întrebarea ta ca să am revelaţia deznădejdii disimulate şi a nostalgiei care musteşte în versurile acestea ca sucul în perele grele ce cad prin livezile toamnelor.

— Îmi pare rău, şopti Patricia, n-am vrut asta…

— Ştiu că n-ai vrut, ai comis şi tu o gafă inocentă, dar n-are de ce să-ţi pară rău. Datorită ţie am ajuns la convingerea că a te simţi încă tânăr nu înseamnă a-ţi ascunde capul în nisip. E bine să fim lucizi, Patricia, luciditatea e unul din atributele oamenilor deplini şi numai cei mărginiţi o confundă cu pesimismul şi se tem de ea. De aceea, dacă mi-ai pune azi întrebarea pe care mi-ai pus-o în toamnă, ţi-aş răspunde că atunci când ai trecut de patruzeci de ani te simţi la fel de tânăr ca la douăzeci doar că ştii foarte exact că drumul pe care-l ai înainte a început să fie mai scurt decât cel pe care l-ai străbătut. Cu alte cuvinte descoperi că viaţa oamenilor e înduioşător de scurtă şi, odată cu această constatare, credinţa ta – latentă până acum – că toţi au acelaşi drept la bucuriile ei, devine deodată stăruitoare şi activă. Aceasta e singura, adevărata şi dreapta credinţă şi alta în afara ei nu cunosc. Aşa stând lucrurile, vin eu acum şi te întreb pe tine, copil al meu care m-ai părăsit, cum pot să-l numesc pe cel ce-şi revendică înaltul titlu de om, dar luptă cu ghearele şi cu dintâi ca să-şi agonisească bucuriile numai pentru sine, strivindu-l pe semenul său, umilindu-l, împroşcându-l, azvârlindu-l pe tărâmul apelor ce dorm, ştiind bine că şi viaţa acelui semen se trece înspăimântător de repede şi nu se mai întoarce nicicând? Pot eu să-l mai numesc om? Pot eu să-i mai deschid sufletul, uşa căminului meu, pot eu să-i dăruiesc ce mi-e mai scump, fiinţa vie şi pură a propriului meu copil? Eu nu pot şi dacă persişti în intenţia ta vei trece peste sufletul şi peste voinţa mea. A nu te despărţi de el, înseamnă a te despărţi de mine; compromisuri se pare că nu putem face niciuna din noi.

Îşi luă mâinile de pe umerii Patriciei şi lăsându-le inerte de-a lungul trupului, porni gânditoare să dea ocol încăperii, încet, ca şi când ar fi vrut să-şi numere paşii. În faţa biroului se opri.

— Asta e tot, Patricia. Du-te că peste puţin trebuie să se crape de ziuă şi sunt îngrozitor de obosită.

Patricia se ridică tăcută. În nicio seară nu se despărţiseră fără să-i dea Paulei o sărutare. Acum se îndreptă spre uşă privind în gol ca şi cum n-ar mai fi fost nimeni în cameră. Pe Paula atitudinea ei o nelinişti din nou, acum după ce se socotise învingătoare, nu atât pentru că n-o sărutase urându-i noapte bună, cât mai ales prin expresia rătăcită, de copil părăsit, lovit de un dezastru. O pusese cu brutalitate în faţa a doua posibilităţi, amândouă la fel de dezastruoase, acesta era adevărul. Dar pentru care din de avea de gând să opteze sau măcar înspre care din de înclina?

— Patricia.

Se opri în prag. Nu spuse însă nimic. Aştepta.

— Pleci fără să-mi spui măcar un cuvânt, după ce eu ţi-am vorbit toată noaptea.

Era o constatare rostită cu un ton resemnat. Făcuse tot ce-i stătuse deocamdată în putinţă, de acum nu-i mai rămânea decât să aştepte urmarea.

— M-ai sfătuit să mă gândesc. Ce aş mai putea să spun?

— Bine, gândeşte-te. Dar nu uita că dacă te hotărăşti, Anghel ne poate ajuta.

Comisese o imprudenţă tocmai acum, la sfârşit şi îşi dădu seama de aceasta abia când văzu nedumerirea care reanimă brusc privirile Patriciei.

— Nu înţeleg, cu ce să ne ajute?

Într-adevăr nu înţelegea. Paula nu se îndoi nicio clipă de sinceritatea ei, dar nu-i mai putea ocoli întrebarea. Spuse ezitând, jenată, eludând cuvintele care i-ar fi exprimat gândul prea direct:

— În legătură cu copilul… Anghel îi cunoaşte pe toţi

doctorii, ne-ar putea pune în relaţie cu vreunul…

După o secundă de consternare, Patricia făcu un pas înapoi:

— Mamă, dar asta e ceva groaznic.

Ea voise să spună că însuşi un asemenea gând era groaznic, de neconceput pentru ea. Paula înţelese, dar făcu imprudenţa de a stărui cu convingerea că dădea bătălia pentru cucerirea ultimei redute:

— Ştiu că e groaznic şi pe deasupra e şi ilegal, dar e singurul mod de a redeveni tu însăţi.

Patricia ieşi păşind cu spatele înainte, privind-o cu ochi pe care ceasul târziu şi stupoarea îi dilataseră enorm şi toate gândurile ei lansară un apel deznădăjduit, „căpitane, căpitane, mi-e teamă că am început să luăm apă”. Închise uşa încet, ca şi cum s-ar fi temut să nu trezească pe cineva.

Rămasă singură, fără cuvântul aşteptat din partea ei, pe Paula o cuprinse din nou spaima. Dacă totul a fost zadarnic? Se precipită spre telefon şi formă numărul lui Emil. N-o să-i facă plăcere că-l sun la ora asta, dar eu nu ca să-i fac plăcere îl sun. La urma urmelor, de ce să nu simtă şi el că-i pe cale de a deveni bunic?

A

În ziua următoare se petrecură câteva lucruri

— Două de fapt – care-i sporiră dezorientarea. După ce ieşi de la Paula se culcă, dar nu reuşi să doarmă aproape deloc. Se vârî în pat ca într-un refugiu, cum se trag animalele rănite în vizuină ca să-şi lingă rănile. Ghemuită în întunericul de sub plapomă, cu faţa înfundată în pernă, rămase într-o desăvârşită intimitate cu sine însăşi. Nu-şi auzea decât foşnetul sângelui, ca al unei ape ce se presimte din depărtare, nu-şi simţea decât propriul trup, fierbinte şi frumos, pe care se bizuia iubindu-l şi deodată îşi aminti de celălalt, care abia înmugurea undeva în străfundurile tainice ale trupului tânăr şi puternic, adăpostit şi ocrotit de el. Se ghemui şi mai mult şi îşi îmbrăţişă genunchii cum ar fi îmbrăţişat altă făptură

pentru a ocroti. Încercă să-şi facă ordine în gânduri pentru că mai rămăsese Sergiu. Când îl evoca avea sentimentul că îl părăsise undeva afară, în frig, în faţa unei uşi închise. „Ce să fac cu el?” Nu reuşea să-şi răspundă; când ajungeau dinaintea acestui semn de întrebare, gândurile îi intrau deodată într-un fel de panică, se risipeau, divergente, imposibil de stăpânit. De câteva ori adormi în reprize scurte, agitate, bântuite de vise absurde. După aceea i se făcu prea cald. Afară începuse să se lumineze. Se auzeau zgomotele matinale ale străzii. La alimentara se descărcau lăzile cu pâine. Ce să facă cu el? Şi din nou gândurile stârnite ca un roi dezorientat şi agresiv şi pe urma lor un spaţiu gol, alb, rămas fără răspuns. O auzi pe Paula pregătindu-se de plecare. Peste puţin mireasma cafelei pătrunse pe sub uşă. În fiecare dimineaţă se sculau deodată şi mâncau împreună sporovăind. Azi nu voia. Nu voia sau nu putea? Nu voia. Un fel de grevă de protest. Nu voia pentru că-şi dădea seama că nimic nu-şi mai avea rostul atâta timp cât nu se va lămuri şi nu va hotărî totul, deplin şi o dată pentru totdeauna. N-avea decât două cursuri finale, mai mult festive, cu valoare sentimentală, altfel însă fără importanţă. Va lipsi. Hotărârea aceasta o calmă ca un prim pas înspre marile elucidări.

Uşa se deschise încet şi Paula, gata de plecare, îşi ivi capul. Văzând-o cu ochii deschişi, intră. Era şi ea nedormită, dar reuşise să-şi compună o mână proaspătă şi bine dispusă.

— Tu ce faci, ai să întârzii.

— Azi chiulesc.

Paula ezită, surprinsă.

— Foarte bine, spuse fără convingere, măcar ai să te odihneşti.

— Da, am să mă odihnesc.

— Nu te prea simţi bine?

— Ba mă simt perfect, zâmbi Patricia. Apoi, fără nicio legătură: Eşti frumoasă, Paula.

— Îmi faci curte?

Era vreo aluzie la tot ce vorbiseră în noaptea ce trecuse?

— N-am de ce să-ţi fac curte. Hotărârea, oricare ar fi ea, am s-o iau singură. Era doar o constatare veche pe care am simţit acum nevoia s-o rostesc cu glas tare: eşti frumoasă. Şi tânără. De ce nu te măriţi tu, Paula? De pildă, cu Anghel.

— Asta-i bună, ce te-a apucat?! Se aplecă şi o sărută grăbită: Să fii cuminte. Mă duc că iar ridică ăia condica.

Patricia rămase zâmbind, surprinsă de ideea care-i venise spontan. Chiar aşa, de ce nu s-o fi remăritând Paula? Cu Anghel sau chiar cu Mircea pe care ea n-ar mai fi geloasă acum. Chiar dacă n-ar reedita marea iubire, ar fi vorba de un om la care ţinea şi pe care-l stima; ar apăra-o şi de singurătatea anilor târzii pe care zicea că-i simte apropiindu-se. Şi ar scăpa şi de obsesiile acelui trecut mort împuţit, n-ar mai avea de ce să-şi amintească mereu de el şi ar lăsa-o şi pe ea în pace. Utopii. „Tu te-ai mărita cu un om pe care nu-l iubeşti chiar dacă ţii la el şi-l stimezi?” Azvârli plapoma şi zvâcni pe marginea patului. „Eu cred că am să mă mărit totuşi cu Sergiu”, îşi răspunse simţind o satisfacţie cu totul aparte. În pijama şi desculţă, trecu în camera de lucru a Paulei lăsând uşile deschise. Se aşeză turceşte pe covor şi puse telefonul în faţa ei. După o secundă de ezitare smulse receptorul şi formă numărul.

Soneria ţârâi mult timp în gol. Oricine ar fi renunţat, ea însă insistă cu încăpăţânarea celui ce şi-a luat inima-n dinţi şi nu mai vrea să dea înapoi şi cu convingerea că la ora aceea nu se putea ca el să nu fie acasă. Îi răspunse în sfârşit o voce agasată, de femeie trezită din somn. Mâna Patriciei strânse fără voie receptorul ca şi cum s-ar fi opus unei dorinţe instinctive de a întrerupe legătura.

— Vă rog să mă iertaţi că v-am deranjat, dar aş dori să vorbesc cu Sergiu dacă se poate.

— La ora asta, duduie?!

— Iertaţi-mă, e ceva important.

— Dar cine eşti dumneata?

— O colegă… Patricia…

— Bine, dar la ora asta, duduie?!

Se auzi sunetul receptorului aşezat pe o suprafaţă de lemn şi peste o clipă, mai de departe, acelaşi glas de femeie voinică şi mahmură, „Sergiu, hai dragă, că te caută una, o nesimţită cu nume sclifosit, să-i spui să nu te mai sune la ora asta…” Şi pe urmă vocea lui gâtuită de emoţie şi inhibată de prezenţa suspicioasă a mamei care asculta probabil cu ostentaţie, rezemată de tocul uşii.

— Patricia?

— Da, Sergiu. Mama ta are dreptate, nu se telefonează la ora asta, dar trebuia să-ţi spun că n-am să vin la cursuri. În general nu ştiu dacă o să ne vedem azi. Să-mi dai un telefon deseară, pe la opt.

— De ce, ce s-a întâmplat?

— Nimic, nu trebuie să-ţi faci griji. Apoi, după o mică şovăială, cu glas mai coborât şi mai cald: E furtună mare, căpitane, e taifun.

El tăcu, interzis. Ea aşteptă puţin şi cum tăcerea lui se prelungea, continuă cu aceeaşi voce tandră. O simţea pe mamă dincolo, nevăzută, ascultând ostilă şi ca s-o pedepsească – pentru că dintr-odată o urî ca pe o rivală – deveni şi mai caldă, cu inflexiuni uşor senzuale, cuvintele ei exprimând de fapt gestul de a-i cuprinde faţa în palme şi de a-i săruta gura în ciuda oricui s-ar fi împotrivit ori ar fi spionat dragostea lor.

— Dragule, tu să fii cuminte, auzi? Ştiu că nu poţi să-mi răspunzi cum ai vrea, dar nu e nevoie, eu sunt fericită că-ţi simt respiraţia acolo, la capătul firului. Tu taci doar şi ascultă-mă. Ştiu că încă n-ai vorbit, dar azi se întoarce *the boss* şi trebuie s-o faci şi tu. Eu am aflat aproape totul despre ei: ai tăi şi ai mei. E o poveste care miroase urât. Mai trebuie să aflu nişte amănunte. Tu să-mi telefonezi deseară. În sfârşit, în şoaptă: Ascultă: te iubesc, auzi? Acum spune cu indiferenţă la revedere, Patricia, şi închide.

— Bine. La revedere, Patricia.

Închise şi ea după ce auzi declicul. Rămase cu mâna

pe aparat, cu sprâncenele uşor încruntate, contrariată: i se părea că fusese într-adevăr indiferent când îi spusese la revedere. Şi apoi toată convorbirea aceasta luase o turnură neaşteptată. Voise, pentru orice eventualitate, să fie mai rece, dar când îi auzise glasul afectuos, neliniştit şi inhibat, o cuprinsese o duioşie protectoare, aproape maternă şi îşi dăduse seama că nu se vor mai putea despărţi. Chiar pe Rovinaru îl numise şi ea, acum întâia dată, *the boss*, familiaritate care o surprindea fiindcă însemna că îl şi acceptase dacă nu altfel, măcar ca pe un rău preexistent, împotriva căruia, neavând cum să lupţi, trebuie să-l ignorezi. Avu, fără s-o poată exprima, conştiinţa obscură a purităţii şi dreptăţii lor şi simţi un îndemn justiţiar de a merge până la capăt, de a înţelege şi a cântări totul, exact şi fără părtinire, pe talgerele balanţei ei noi, care nu fusese încă niciodată măsluită. Ridică din nou receptorul şi formă numărul lui Emil de la redacţie.

— Presupun, îi spuse el, că vrei să discutăm tot în chestiunea pentru care Paula m-a trezit la trei dimineaţa. Sunteţi îngrozitor de matinale.

Încerca să ia lucrurile în glumă, după obiceiul lui, dar ea nu râse. Nu se aşteptase ca Paula să fie chiar atât de promptă şi, luată prin surprindere, simţindu-se handicapată de faptul că Emil ştia totul încă înainte ca ea să-i fi spus ceva, nu găsi niciun răspuns.

— Ei, ce faci, mă auzi? se alarmă el.

— Te aud. Mă gândeam doar că din moment ce ţi-a telefonat mama la ora aceea absurdă înseamnă că ştii despre ce e vorba.

— Ştiu, dar asta nu ne împiedică să stăm de vorbă. M-aş bucura chiar să primesc de la tine nişte explicaţii.

— Nu cred că am de dat explicaţii. În orice caz sunt tardive. Mai degrabă aştept explicaţii. Eu de asta aş vrea să ne întâlnim azi.

Fu rândul lui să rămână contrariat. Felul acesta tranşant de a vorbi al Patriciei încă nu-l cunoscuse şi, cu toată lipsa oricăror constrângeri a relaţiilor dintre ei, i se

păru cam ireverenţios. Totuşi, la telefon n-avea rost să lămurească asemenea lucruri mai ales când din clipă în clipă puteau intra redactorii pe care-i convocase pentru operativă. Cel mai bine era să rămână la tonul obişnuit al camaradului imperturbabil, bun şi cu simţul umorului.

— Descopăr în tine cu surprindere o dialecticiană în sens antic. Bine, sunt gata să-ţi dau şi explicaţii. Vii după masă la noi?

— Aş prefera să fim singuri, nu te supăra.

Pentru prima dată vocea lui ezită, gata să-şi piardă seninătatea:

— Tu ştii că n-am secrete faţă de Babs.

— Ştiu, tată, dar poate că aş avea eu.

El, din nou vesel:

— A, uite la asta nu m-am gândit. Eşti plină de surprize azi. Ce zi, Dumnezeule, întâi Paula, acum tu… Ei bine, vino atunci pe la redacţie la ora două. De acord?

Era de acord, fireşte, mai fusese la redacţie şi ştia că, mai ales după-amiaza, când toată agitaţia se deplasa în tipografie, la el în birou se instala o atmosferă de calm relativ. Dimineaţa şi-o petrecu încercând fără succes să citească. Se surprindea avansând mecanic, rând cu rând, fără să reţină nimic, dar încercând să anticipeze întrevederea cu Emil, să-şi imagineze evoluţia dialogului, să-şi prepare nişte eventuale replici. „Şi totuşi, ce aştept de la el?” se întrebă deodată şi rămase dezorientată. O aprobare n-avea de ce să spere, o avertizase şi Paula de altfel. Atunci? Voia doar să-i cunoască punctul de vedere sau mai degrabă să stabilească dacă era atât de pur încât să aibă dreptul de a-i pretinde să se supună judecăţii şi verdictelor sale. Ceva îi spunea că dreptatea nu putea fi decât de partea ei şi de aceea aştepta întâlnirea cu el cu o nerăbdare senină, dar nu lipsită de emoţie, ca pe un examen la care, fiind foarte bine pregătită, ştia că n-are cum să cadă. Pe la unu se îmbrăcă încet, punând şi o discretă cochetărie în ceea ce făcea sub controlul permanent al oglinzii mari a Paulei, cu aripile laterale

rabatate ca să se poată vedea din toate părţile. Una din micile ei plăceri intime era şi aceea de a-şi alege fără grabă toaleta şi pieptănătura când ieşea undeva şi când, bineînţeles, avea timp, ceea ce nu se întâmpla prea des. Se simţea pe urmă privită şi admirată şi asta însemna de asemenea o bucurie secretă despre care nu fusese niciodată sigură dacă era cuviincios s-o mărturisească şi de aceea nici n-o mărturisise vreodată cuiva. Îşi lăsă părul despletit şi în timp ce trecea peria de-a lungul luciului său mătăsos zâmbi amintindu-şi că de câte ori o făcea pe când era elevă, simţea pe urmele ei dezaprobarea tacită şi posacă a Voicăi. Alese rochia albă cu tivuri roşii despre care păstra impresia – nici ea nu ştia de ce – că o făcea mai ispititoare şi îşi luă sandalele albe din curele care îi scoteau în evidenţă delicateţea gleznelor. Ştia că Emil se mândrea cu ea ori de câte ori erau împreună şi nu-i scăpase amănuntul că, de câte ori apărea la el în timpul serviciului, prin redacţie trecea un fel de suflu primăvăratic, asemănător celui ce-i incită pe elevi să tragă la fit. Neaşteptat de multă lume avea subit treburi urgente de rezolvat cu Emil, articole de vizat, hârtii de aprobat, indicaţii de cerut, informaţii de dat. Cei tineri nu prea îndrăzneau să intre în vorbă, îi sărutau mâna, mulţumindu-se apoi doar s-o privească din când în când, pe furiş, era doar fiica tovarăşului şef, pe când cei mai în vârstă, profitând de prestigiul anilor, arborau un aer părintesc şi totodată galant ceea ce-i făcea uşor vetuşti şi înduioşători ca şi conversaţia lor despre examenele ei, pe care le-a dat sau le avea de dat, despre profesori, căci nu era unul să nu cunoască vreun profesor, despre spectacole şi meciuri iar la nevoie chiar despre timp. Erau momente agreabile şi amuzante.

Sosi la redacţie exact la două pentru că îi plăcea să fie punctuală şi să obţină din asta efecte aşa cum alte femei obţin efecte din întârzieri minuţios calculate. Secretara, aferată, o rugă să aştepte o clipă, pe urmă reveni şi o pofti ţinându-i larg deschisă uşa capitonată. Se

terminase tocmai o întrevedere şi cei doi redactori care fuseseră înăuntru se înclinară ceremonios când trecură prin faţa ei. Emil se ridică de la biroul masiv ca o baricadă, venindu-i în întâmpinare.

— Înainte de a trece la treburi serioase, hai să gustăm ceva. Sunt sigur că nici tu n-ai mâncat.

Nu mâncase şi propunerea lui o bucură nu pentru că i-ar fi fost foame, ci fiindcă însemna o mică amânare a acelei discuţii de care începuse pe nesimţite să se teamă. Coborâră la bufetul de la parter şi, până acolo, Emil dădu dispoziţii secretarei, se opri de câteva ori de vorbă pe culoare şi se întreţinu cu cei care se nimeriră să le fie tovarăşi în ascensor. Tot timpul o ţinu afectuos de după umeri, iar ea îi simţea afecţiunea potenţată de mândria de a avea o fată atât de frumoasă. Se mira doar cum de vestea pe care Paula i-o dăduse în zori nu-i temperase aceste sentimente. Înainte de a intra în micul local, destul de aglomerat la ora aceea, pe când treceau prin dreptul unui telefon public, îl întrebă dacă o anunţase pe Babs că va întârzia. El râse, fluturându-şi mâna nepăsător.

— Ar fi foarte obositor pentru amândoi să ne telefonăm ori de câte ori întârziem pentru că toată viaţa noastră nu e decât un şir de întârzieri. Ne anunţăm doar când venim la timp… Biata Paula avea pretenţia s-o anunţ de câte ori nu vin la timp şi-mi amintesc că reuşeam cu destulă consecvenţă. Aşază-te la masa aceea până fac eu comanda…

Acesta era el, modul lui obişnuit de a privi lucrurile, dar de data aceasta Patriciei i se păru puţin cam frivol şi vag echivoc şi simţi o insatisfacţie obscură. Şi apoi de unde şi până unde „biata Paula” de ce „biata”? Era aici o condescendenţă pe care o găsea ofensatoare. Când veni aducând un platou cu sandvişuri, ouă à la russe şi două sticle de pepsi, ea se afla transpusă deja fără să-şi dea seama într-o atitudine rezervată, severă şi rece. Ca toţi oamenii optimişti şi bine dispuşi, Emil n-o observă încă decât cu mult mai târziu.

— Uite, îi spuse el cu un aer amuzat în timp ce se aşeza, băiatul acela de la masa de lângă fereastră nu-şi mai ia ochii de la tine de când am intrat. E nou la noi, l-am dat la anchete-opinii şi se descurcă excelent. E talentat, are imaginaţie, ştie să evite clişeele fără să eşueze în găselniţe de trei parale şi nici nu are obiceiul să zică „pe undeva”. Are în schimb obiceiul să citească. Am intrat odată în biroul lui unde doi jucau table, unul chibiţa, iar el citea. Aia dădeau din colţ în colţ şi se hlizeau ea idioţii pentru că nu apucaseră să ascundă corpul delict, dar el nici nu s-a sinchisit fiindcă n-avea conştiinţa că săvârşise o abatere de la îndatoririle de serviciu. Cred chiar că era convins că-şi făcea datoria. M-a întrebat calm şi firesc, înainte de a-l întreba eu ce citeşte, dumneavoastră aţi citit editorialul din L’Humanité? Nu-l citisem, m-am simţit deodată plafonat şi ruşinat şi mi-a venit ideea să introduc o rubrică de revistă a presei străine pe care să i-o încredinţez lui. Nu-i venea să creadă, mi-a rămas recunoscător şi cred că mi-ar deveni mai mult decât devotat dacă ţi l-aş prezenta. N-ai fi dispusă să ieşiţi împreună după masă? Te-ai mai aerisi şi tu…

Patricia îl privi cu un surâs ironic.

— Nu mă simt neaerisită, în schimb îmi face impresia că tu încerci o diversiune. Ce să caut cu un necunoscut în oraş, când ştii bine pentru ce am venit aici?

— Ştiu prea bine şi tocmai de aceea m-aş fi bucurat dacă veneai doar să mă vezi, ca altă dată. Atunci ţi-ar fi făcut plăcere să ieşi cu băiatul ăsta. Ce vremuri!

— Tu, tată, ai comis eroarea de a vedea în mine tot o fetiţă cu care ieşi la plimbare şi o duci la cofetărie şi te mândreşti cu ea că e frumoasă şi premiantă. Dar eu am douăzeci şi patru de ani, sunt o femeie la fel ca mama, la fel ca Babs şi în viaţa mea au intervenit nişte evenimente care te-au depăşit.

— Crezi?

— Bănuiesc.

— Bine. Să lăsăm asta deocamdată. O să discutăm

sus, tu ştii că nu-mi place să mă enervez când mănânc.

— Sper că n-o să te enervezi nici după.

— Hm… depinde de tine. Pe urmă, brusc, fără nicio legătură aparentă cu ceea ce vorbiseră până acum: Am discutat azi cu Cândea în legătură cu repartizarea ta.

Patricia îl privi surprinsă. Avu sentimentul neplăcut că era obiectul unui complot. Făcu legătura între această informaţie pe care i-o dădea Emil eu un aer indiferent şi convorbirea pe care el o avusese cu Paula în zori. Probabil că atunci se solidarizaseră, convenind să recurgă la o acţiune comună de învăluire.

— Nu văd legătura dintre Cândea şi repartizarea mea.

— E rector, mi-e prieten, cum nu vezi? Poate să decidă rămânerea ta în oraş fără nicio altă intervenţie. Mi-a şi promis-o.

Era într-adevăr o surpriză. Aşadar intenţionau s-o pună în faţa unor fapte împlinite. Încercă să pară la fel de degajată, dar vocea îi sună estompată de emoţia revoltei pe care şi-o înăbuşea. Din clipa aceea avu certitudinea că, după ce va pleca de la Emil, în urma ei se va prăbuşi o punte. O învălui o durere dulce şi grea pentru că îl iubea şi fusese şi ea mândră de el, dar ştia că tot ceea ce era frumos şi îi lega va trece de acum în rândul amintirilor.

— Dacă ai descoperi tu sau ţi s-ar aduce la cunoştinţă

— Întrebă ea cu linişte – un asemenea caz care, mi se pare, se cheamă trafic de influenţă, ce ai face?

Încercă din nou să glumească în timp ce umplea paharele subţiri şi înalte.

— Patricia dragă, ştii tu vorba aia izvorâtă din înţelepciunea populară – teoria ca teoria, dar practica ne omoară?

Ea însă nu mai era dispusă să glumească. Descoperea, pas cu pas, o nouă faţă a lui. De fapt greşea, greşise până acum, nu văzuse acest aspect pentru că n-o interesase, dar el nu era schimbat faţă de cel cu care se obişnuise. Era tot cel dintotdeauna, doar că azi i se relevau

sensurile acestui fel de a fi. O mare consternare punea totodată stăpânire pe ea şi un imbold straniu de a merge mai departe spre a-l cunoaşte în adevărata lumină oricât ar fi ea de crudă, oricât de puţine iluzii ar rezista în bătaia ei.

— Nu glumesc, tată. Ceea ce ai făcut tu astăzi se cheamă în limbajul de specialitate trafic de influenţă, nu?

— Sau în limbajul curent pilă. Ţi-am pus o pilă, asta vrei să spui şi asta te indignează. Am făcut-o fiind convins că vrei să rămâi cu Paula.

— Poate că aş fi vrut, deşi acum nu mai e posibil. Tu însă n-aveai de unde să ştii şi ar fi fost corect să mă consulţi înainte de a recurge la o metodă în care excela pe vremuri Rovinaru.

Văzu pentru prima dată cum creştea furia într-însul. Vârfurile degetelor i se albiră, crispate pe pahar, şi ochii o aţintiră drastic. Buzele îi tremurau imperceptibil când rosti aproape în şoaptă:

— Cum îţi permiţi să mă compari pe mine cu păduchele ăla?

Nu apucă să-i răspundă. În trecere, se opri lângă masa lor Brancu, masiv şi jovial.

— Să trăiţi, tovarăşe şef, săru-mâna, domnişoară. Aveţi o fată, tovarăşe şef, să vă trăiască, mă întreba Mironescu, băiatul ăsta nou, cine-i, zice, fata, că mă dete gata. Aplecându-se îşi puse mâna confidenţial pe braţul lui Emil: Fii cuminte, i-am spus, că e duduia Patricia a tovarăşului şef şi dacă nu faci prostii ai ocazia s-o mai vezi şi altă dată pe aici. Tinereţe, ce să-i faci, ochi alunecoşi, vorba lui nenea Iancu. Parcă noi cum am fost, tovarăşe şef?

— De ce cum am fost, tovarăşe Brancu? râse Emil. Cum suntem. Sper că nu susţii că am îmbătrânit!

— Nooo! Se poate, tovarăşe şef?!

Se hurduca de râs privindu-l într-un fel ghiduş şi totodată complicitar ca şi cum în privinţa aceasta a ochilor alunecoşi ar exista nişte lucruri cunoscute numai de ei Emil şi Patricia se ridicară.

— Vezi, îi spuse el după ce rămaseră singuri în ascensor, ăsta a fost acum vreo cinşpe, douăzeci de ani redactor şef adjunct. La ora unu noaptea, când ziarul era cules, trimitea maşina să ne aducă din oraş, de prin toate paturile în care eram risipiţi şi ne punea să refacem tot, mergând până la rescrierea unor materiale după ce în prima versiune tot el le aprobase ori le concepuse ori chiar le scrisese, că scrie destul de curăţel. Îi intrase lui în cap de undeva că îndoiala e dovadă de probitate şi îşi făcuse din asta un crez, îi plăcea să se spună că e un om care se îndoieşte. „Trebuie să ne îndoim, tovarăşi, căci numai astfel putem fi siguri că nu vom greşi”. Asta era lozinca şi îndoiala lui ajunsese coşmarul nostru. Aici ducea o viaţă foarte sobră, dar când ieşea pe teren dădea buzna. Toţi ştiau, mai ales cei de pe la gospodăriile colective ori de la gostaturi, că articolul despre ei va fi eu atât mai grozav cu cât mai grozavă va fi masa. „Dar tovarăşe avem?” întreba invariabil când era poftit la masa asta şi întrebarea l-a făcut la fel de celebru în regiune pe cât l-a făcut lozinca în redacţie. Azi a scăpat de îndoieli pentru că face mica publicitate. Pe atunci îmi zicea băieţâcă şi eu trebuia să fiu fericit fiindcă asta era semn de tandreţe şi toane bune, iar azi îmi zice tovarăşe redactor şef şi să trăiţi. Ca să vezi că există totuşi o dreptate în lume.

Patricia se întreba de ce îi spunea povestea lui Brancu aşa, fără nicio legătură eu ceea ce discutaseră înainte. Era în intenţia lui o parabolă sau doar un procedeu de a-şi calma enervarea şi de a-şi disimula indispoziţia pe care i-o provocase ea? Căci redevenise cel obişnuit, volubil şi spiritual, ca şi cum nicio umbră nu l-ar fi încercat.

— Nici nu m-am îndoit că există o dreptate în lume, spuse ea.

— Atunci e foarte bine. Căci a te îndoi de asta e la fel de primejdios ca şi a absolutiza.

— Cum adică?

— Adică să-ţi închipui că dreptatea e întotdeauna egală şi implacabilă.

— Eu cred că e.

— Mai vorbim noi, îi răspunse el cu un aer de superioritate, pe când intrau în biroul secretarei. Mariela îţi dau legăturile, oricine mă caută nu sunt aici, mă aflu pe Umvii sau în tipografie, depinde cine întreabă, trebuie să u den curci fiindcă o fată frumoasă dacă nu-i şi deşteaptă nu face două parale.

— Şi dacă vă caută soţia?

— Nu facem favoritisme, Mariela, de unde cunoşti tu obiceiurile astea proaste?

Trecură în cabinetul lui somptuos, inundat de lumină. Emil închise uşa şi se îndreptă spre birou.

— Şi zici că eşti adepta dreptăţii absolute, spuse în timp ce se aşezau în cele două fotolii adânci. Zâmbea ca în faţa unei naivităţi. Asta mă îngrijorează pentru că rişti să reeditezi experienţa lui Gelu Ruscanu. Nu există o asemenea dreptate. Nu există de altfel nimic absolut. La liceu am avut profesori slabi de tot, era război, cei buni se aflau pe front. De noi au rămas să se ocupe senilii şi ciurucurile de tot felul. De un singur mare profesor îmi amintesc, de Teaha, la fizică. Am avut noroc că fiind rănit, după ieşirea din spital, s-a întors la catedră. Avea simţul umorului şi gustul speculaţiei teoretice. S-a întors cu de nealterate, dar aducea şi ceva nou: un scepticism care te îngheţa şi care în anumite momente i se concentra parcă în ochi. Din albaştri şi buni, deveneau atunci metalici şi reci. Într-o asemenea clipă ne-a spus adevărul memorabil că în lume nu există decât un singur lucru absolut şi anume că totu-i relativ. E bine să-l ştii şi tu şi chiar dacă-l uiţi acum sau nu eşti dispusă să ţii seama de el, să ţi-l aminteşti în anumite împrejurări. Şi eu îl uitasem până când am ajuns nevinovat la puşcărie şi atunci mi l-am reamintit şi nu l-am mai uitat niciodată.

— Bine, presupunând că-l accept, crezi că acest adevăr poate să şi justifice nedreptatea?

— Poate. Din nefericire uneori poate şi de aceea suntem nevoiţi să ni-l însuşim.

— Să ni-l însuşim ca să ne justificăm nedreptăţile pe care le facem noi înşine?

Emil se sculă fără să răspundă şi se îndreptă agale spre uşă. Deschise.

— Mariela, fă-ne, te rog, două cafele.

Se întoarse gânditor, scoase dintr-un sertar al biroului un pachet de Chesterfield şi se reaşeză în fotoliu. Desfăcu meticulos pachetul, cu un aer concentrat, tăcut, şi când termină în sfârşit operaţia aceasta i-l întinse.

— Nu mai fumez. Îmi face greţuri.

— A, da, uitasem. Ziceai că în viaţa ta au intervenit anumite evenimente. Bănuiesc că pentru asta m-ai căutat azi. Te ascult.

— N-am venit ca să vorbesc, ci ca să te întreb nişte lucruri.

— Şi chiar crezi că n-ai avea să-mi spui nimic?

— Ţi-a spus mama. Ţii să repet?

— Te scutesc. Într-o privinţă mă bucur că eşti o fată care ştie ce vrea. Ne semeni şi Paulei şi mie. Dar oricât ai şti tu de bine ce vrei, de data asta ai să renunţi, te rog eu să renunţi. N-am să admit niciodată să te ştiu prinsă în mezalianţa asta oribilă. Uite acum pot să-ţi spun: Paula bănuia mai de mult că tăinuieşti ceva. Bineînţeles nici prin gând nu ne-a trecut că ai mers atât de departe. Ca să vezi ce imaginaţie săracă avem! Eu am fost cel care i-a interzis să se amestece şi acum regret profund. Tu ştii cine e ăsta?

— Ştiu, mi-a spus mama. Dar eu nu cu el mă mărit.

— Vax! Ce mi-e el, ce mi-e fiu-su?! Cum crezi că am să spun lumii că fata mea va fi nora lui Rovinaru, după toate cele ce au fost între noi şi care n-au rămas secrete?! Nici vorbă!

Patricia surâse enigmatic. Îl privi cum îşi aprindea ţigara, cu gesturi repezite, nervoase, ca oamenii care vor să-şi mascheze tremurul mâinilor prin gesturi scurte şi rapide. Emil era un om vesel şi calm. Nu se aşteptase să se enerveze şi să intre în alertă atât de curând. Putea fi şi acesta un indiciu despre gravitatea hotărârii ei. Simţi cum

o cuprindea o înduioşare inoportună şi se grăbi să se îndrepte spre esenţa lucrurilor care o interesau.

— Nu sunt încă definitiv hotărâtă, spuse ea mai mult ca să-l liniştească şi să-i câştige încrederea decât pentru că ar fi crezut în ceea ce spunea. Vreau întâi să aflu unele lucruri. De aceea am venit de fapt. Dacă suporţi să-ţi pun nişte întrebări…

— Interogatoriu, anchetă, test?

— N-are importanţă. E vorba de o curiozitate primit o găsesc legitimă. E vorba poate şi de liniştea mea.

— Bine, întreabă.

— Dar îmi promiţi că nu te superi?

— M-am ars de câteva ori semnând poliţe în alb. În treabă şi vom vedea.

Atunci intră secretara şi Patricia aşteptă să pună cafelele pe masă şi să iasă.

— V-a căutat tovarăşul Partenie, spuse Mariela înainte de a ieşi. Ştia că n-aţi plecat şi ţinea morţiş să intre.

— Îţi mulţumesc că m-ai apărat.

O urmări din ochi până se închise uşa în urma ei, apoi se întoarse spre Patricia.

— Pe Partenie îl ştii, nu? Dar nu ştii cine e el de fapt. Partenie e un turnător. Lucrează la probleme cetăţeneşti şi mă informează cu conştiinciozitate de tot ce se vorbeşte şi se întâmplă în redacţie. Scrie infect, dar mi-a devenit necesar. Îl detest, dar mă gândesc să-l propun pentru o medalie. Asta nu i-ar folosi la nimic, însă i-ar menţine zelul. Ei şi uite că aşa cum el, pe băiatul lui l-aş accepta la o nevoie ca ginere. Pe al lui Rovinaru însă nu pot. Orice întrebare mi-ai pune, e bine să ai mereu în vedere acest lucru. Şi acum spune ce vrei să ştii.

Patricia se aplecă, gustă din cafea, pe urmă se rezemă din nou de spătarul fotoliului. Spuse cu linişte, ca şi când ar fi fost vorba de nişte chestiuni care i-ar fi privit pe alţii:

— Întâi aş vrea să ştiu de ce ai părăsit-o pe mama.

Emil îşi aprinse ţigara, se rezemă şi el şi suflă fumul înspre tavan. Îi urmări tăcut destrămarea, apoi întrebă cu un început de resemnare:

— Ţii neapărat să scormonim prin trecutul ăsta?

— N-aş fi ţinut câtuşi de puţin, dar voi m-aţi obligat când în numele acestui trecut îmi pretindeţi să renunţ la dragostea mea. După câte ştiu şi vouă vi s-a pretins să renunţaţi la dragostea voastră şi totuşi n-aţi renunţat.

— La noi a fost cu totul altceva.

— Şi mama mi-a spus aşa. Tocmai asta urmăresc eu acum: să văd dacă într-adevăr a fost cu totul altceva.

— Şi crezi că întrebarea aceea – de ce m-am despărţit de Paula – te va ajuta să înţelegi?

— Da.

Emil înălţă din umeri sceptic şi nu mai spuse nimic vreme îndelungată, încât Patricia începu să se întrebe dacă avusese vreun rost să se complice cu atâtea scrupule şi cercetări când mult mai simplu ar fi fost să aştepte în tăcere ziua repartizărilor şi apoi să plece cu Sergiu în primul lo-o în care ar fi existat două posturi sau măcar două posturi apropiate. Căci lucrurile îi deveniseră limpezi încă de pe acum şi se temea de ceea ce ar mai putea afla dacă se încăpăţâna să insiste. Că Rovinaru era o canalie nu mai avea nicio îndoială, dar ce devenise Emil, imaginea cea roz a tăticului de duminică, asociată eu atmosfera cofetăriilor de lux şi a marilor stadioane, a sălilor de spectacole şi de concerte, a magazinelor specializate în cadouri, a tăticului elegant, vesel şi degajat pe care toată lumea îl saluta eu deferenţă iar fetiţa îl adora? Totul se dezlănţuise trepidant în jurul acestei imagini deformând-o întristător şi ea care declanşase acest cataclism nu mai avea nici ştiinţa, nici puterea de a-l opri.

„Stau aici ca un tembel, îşi zise el, şi mă uit la femeia asta frumoasă care mă ia la rost şi nu-mi vine să cred că e copilul meu. Vai cum trece vremea, exclamă lumea şi o face de obicei când are revelaţia neaşteptată că odraslele au crescut, au preocupări, griji, chiar drame proprii şi

atunci nu găseşte ce să spună decât vai cum trece vremea, cea mai banală constatare oare s-a făcut şi se va face mereu şi pe care o fac şi eu acum şi de ce n-aş face-o de vreme ce sunt la fel de muritor ca şacalul de Rovinaru ori ca lingăul de Partenie şi poate eu nimic mai bun decât ei, doar ceva mai subtil, mai inteligent, având totuşi în rezervă nişte scrupule şi nişte principii. De multe ori când ieşeam cu ea mă întrebam când se va interesa de motivele despărţirii mele de Paula şi eram într-un fel nerăbdător să-i cunosc reacţia, aproape că-mi venea să-i provoc eu curiozitatea, îmi închipuiam că va fi o discuţie amuzantă şi, iată, acuma a venit şi ziua asta, dar nu mi se mai pare de loc amuzantă. E un subiect care n-a fost abordat niciodată între noi, înclinam să cred până la urmă că n-o interesenzfl, că ne consideră şi pe mine şi pe Babs nişte rude fireşti şi de când lumea. Am făcut şi eu eroarea frecventă a părinţilor care-şi consideră copiii purtătorii unui cap vid sau în cel mai bun caz ai unui cap care gândeşte ce gândesc ei înşişi. Trebuie să-i dau acum explicaţia pe care mă tot aşteptam s-o ceară şi am obligaţia să fiu sincer dacă nu de alta măcar din respect pentru mine şi din dragoste pentru ea. Chiar cu riscul de a o îndepărta, ceea ce ar fi destul de greu de suportat. Dar poate tocmai prin sinceritate am şansa s-o reţin; e inteligentă şi va înţelege că esenţialul în despărţirea mea ide Paula e că nu sunt vinovat. Cel puţin în istoria asta n-am nicio vină…”

Mai bău ultima înghiţitură de cafea după care rămase îngândurat, rotind ceaşca încet ca şi când i-ar fi pregătit-o pentru ghicit.

— M-am despărţit de Paula, spuse el, pentru că am întâlnit-o pe Babs. Asta s-a întâmplat cu prilejul debutului ei în „Lacul lebedelor11. A fost un debut strălucit şi după spectacol m-am dus în culise să-i iau un interviu. Paula n-a vrut să vină la spectacol, atunci începuse să-l traducă pe Saint-Exupéry şi era fascinată, venea de la institut şi se aşeza la masa ei de lucru, n-o mai puteam scoate nicăieri,

nu mai vedea, nu mai auzea.

— Vrei să spui că te neglija?

El sesiză ironia şi-i zâmbi îngăduitor.

— E bună… Nu, n-am vrut să spun asta şi n-aş vrea să-ţi închipui că voi încerca să mă justific. Am vrut doar să te fac să înţelegi cum de n-a venit cu mine la premieră. „Cum a fost?” m-a întrebat când am venit acasă, dar fără să-şi ridice ochii din manuscrisul ei. A fost aşa şi aşa, i-am spus eu în timp ce mă dezbrăcam şi bineînţeles că i-am vorbit şi despre Babs. Abia atunci l-a lăsat pe Saint-Exupéry şi m-a privit. „Sper că n-ai să-ţi pierzi capul pentru lebăda asta11, mi-a spus. M-am enervat pentru că ea era cam geloasă şi mi-a făcut de câteva ori scene gratuite, iar eu de data asta eram încă un admirator nevinovat al lui Babs. Capul mi l-am pierdut peste vreo săptămână, când m-a invitat să asist la nişte repetiţii. Am scris pe chestia asta unul dintre cele mai bune reportaje ale mele pentru că realmente mă impresionase regimul de viaţă al fetelor acelora care muncesc ide dau în brânei, dar nu numai de ei toţi oamenii aceia, tot spectacolul, să-l vezi cum creşte până se angrenează în cele din urmă cu dirijorul, cu orchestra, cu maşiniştii, cu maeştri de lumini, e ceva grandios, eu nimic mai puţin decât măreţia eforturilor solidare ale celor ce înalţă bunăoară un bloc sau un viaduct. Au trecut vreo trei luni de când ne cunoscusem şi într-un amurg de septembrie am ieşit la plimbare şi tot plimbându-ne am ajuns în preajma aeroportului. Ne-a văzut Mircea şi a crezut că e de datoria lui s-o informeze pe Paula. Mircea ăsta întotdeauna mi s-a părut că poartă sub alura lui de ofiţer de operetă un suflet de predicator baptist. Ceilalţi, gaiţa de Nada şi Timotei, Sorin şi Anca, până şi Anghel, toţi s-au solidarizat cu Paula. De atunci nu ne mai întâlnim. Doar eu Anghel m-am împăcat în ultimul timp. Ciudat e că între mine şi Paula s-au păstrat relaţiile de civilitate pe care le cunoşti, pe când eu ei am rupt orice relaţii. Atitudinea lor mi s-a părut cam exagerată ca de altfel proporţiile pe care le-a luat toată

povestea. Fiindcă trebuie să ştii că n-am avut de gând nicio clipă să mă despart de Paula. De fapt, dacă Mircea şi-ar fi ţinut gura, Paula nici n-ar fi aflat şi nu se întâmpla nimic.

— Cum probabil n-a aflat în alte dăţi.

— Mergi cam departe, nu uita că în definitiv tot tată-ţi sunt. Pentru ce discutăm noi acuma n-are nicio importanţă ce a fost sau ce n-a fost înainte.

— Să zicem că n-are. Spune-mi atunci de ce, dacă n-ai vrut să te desparţi, v-aţi despărţit totuşi.

— Pentru că în această problemă avem puncte de vedere diferite. Ţi-am spus că totul putea rămâne doar un episod fără urmări deosebite fiindcă eram conştient că nu făcusem decât o pasiune trecătoare. În privinţa aceasta eu am o concepţie oarecum balzaciană: cred că pasiunea nu este acelaşi lucru eu dragostea, ceea ce nu înseamnă că pasiunea ar fi compromiţătoare sau că dragostea ar avea un ascendent etic. În viaţa unui om pot exista mai multe pasiuni, pentru că pasiunea e efemeră, pe când dragoste nu poate exista decât una, ea e unică. Pentru mine, dragostea aceasta unică a fost şi încă este Paula. Babs e o femeiuşcă tentantă lângă care n-aveam de gând să rămân, dar am rămas în cele din urmă din orgoliu, deşi ştiu că, mai curând sau mai târziu, mă va planta. Îţi aminteşti de Ronsard? „Ne trece timpul, Doamnă, şi trecând, îmi atinge dragostele rând pe rând…” Brutalitatea sincerităţii mele sper că-ţi spulberă orice îndoială. I le-am explicat atunci toate astea şi Paulei, dar zadarnic. Pentru ea pasiune şi dragoste înseamnă acelaşi lucru şi pretinde ca acest lucru să fie unic, indivizibil şi etern. Ea e o radicală, o închinătoare la altarul absolutului, ca şi tine. Consideră că a rămâne împreună ar fi însemnat un compromis şi ea nu acceptă compromisurile. Mai ales în dragoste.

Emil tăcu şi îşi aprinse o nouă ţigară. Suflă apoi fumul cu voluptate şi adăugă scurt:

— Asta e tot. Te simţi acum mai înţeleaptă?

— Da, deşi n-ai făcut decât să-mi confirmi unele presupuneri mai vechi.

— Ce presupuneri?

— Că vina despărţirii îţi aparţine cu toate că şi tu şi Paula susţineţi că în acest caz nu trebuie căutat niciun vinovat.

— A spus Paula asta?

— Da.

— E frumos din partea ei. Îi recunosc aversiunea pentru rolul de victimă care într-adevăr n-o prinde. Poate că voi fi având şi eu o vină în cele din urmă, dar a greşi e omenesc şi oameni imaculaţi nu există.

— Ba există. De pildă Sergiu. Înclin să cred că şi eu. Important e să veghem ea să nu ne pătăm nici de acum încolo.

— În ceea ce-l priveşte, m-aş bucura să ştiu că veghează singur, zâmbi Emil.

Patricia îşi rezemă coatele de genunchi şi îşi ascunse faţa în palme. Părul i se revărsă înainte într-o cascadă mătăsoasă, cu reflexe calde.

— Să nu plângi, se alarmă Emil, că nu suport plânsul femeilor. E o armă neloială.

— Nu plâng, spuse ea cu glas înăbuşit, fără să-şi ivească faţa dintre palme. Mă chinui doar să înţeleg de ce ţineţi să ne transmiteţi şi nouă ştafeta asta absurdă a urii voastre.

Emil începu să se plimbe prin încăperea largă cât o grădină. Covoarele adânci îi înăbuşeau paşii. Când ajunse în celălalt capăt spuse brusc, cu o exasperare reţinută:

— Nu e absurdă! E un conflict dialectic şi ireconciliabil între două epoci, între două mentalităţi. El e omul reculului, profitorul abject al revoluţiei, mai rău chiar decât duşmanul revoluţiei pentru că ăla măcar credea în ceva, pe când ăsta nu crede în nimic şi spurcă tot ce atinge. Noi suntem revoluţionarii, purtăm şi materializăm, un ideal pentru care alţii, înaintea noastră, au suferit şi şi-au dat viaţa. Noi l-am abandonat pe Dumnezeu, dar am aşezat în locul lui acest ideal. El l-a abandonat, dar n-a aşezat în locul lui nimic, e un porc care trăieşte doar cu

ideea fixă de a-şi spori osânza, indiferent de mijloace, clefăind orice îi cade sub ritul pestilent! Şi tu numeşti absurd conflictul ăsta şi-mi pretinzi să-i mângâi patern odrasla pe creştet!

Patricia îşi înălţă fruntea urmărindu-l uimită. Era el, se dezlănţuise polemistul din el, frumos în mânia lui, cu părul aproape alb răvăşit care-i dădea prestanţă şi-i înnobila furia şi ea îl iubea şi-l admira cu respiraţia tăiată şi, „Doamne, ce demagog e, ţipă deodată gândul ei deznădăjduit, Cât e de adevărat ce spune şi ce demagog e, ce demagog e, Doamne!”

— Înţelegi. Acum? întrebă el epuizat şi triumfător.

— Nu, spuse Patricia în şoaptă, ca şi cum s-ar fi aflat la capătul puterilor. Ceea ce spui e foarte frumos şi adevărat, dar nu înţeleg de ce consideri că noi şi voi am fi acelaşi lucru, că noi am fi doar copia voastră fidelă? Noi n-am cunoscut reculul de care tot vorbiţi şi faceţi atâta caz, noi am crescut în plină revoluţie biruitoare, am fost hrăniţi cu credinţele ei care au devenit şi credinţele noastre şi suntem convinşi că sunt singurele adevărate, noi trăim azi, vrem să lăsăm un semn al trecerii noastre, n-avem aproape nimic în urmă şi privim înainte, pe când voi aveţi aproape totul în urmă…

— Şi nu ne-a rămas mai nimic înainte, zâmbi Em i I.

— N-am spus asta.

— N-ai spus-o din delicateţe, dar ai gândit-o şi aşa *v* Continuă.

— Ce să mai continui? Vrem să avem viaţa noastră, iubirile noastre şi, la nevoie, urile noastre, asta e. Dar să fie ale noastre. Revoluţia a pus capăt erei tranzacţiilor şi moştenirilor. Existăm prin noi înşine. Iar tu îmi ceri să duc mai departe ura – ta, dar asta nu mai are acum niciun rost.

— Aşadar din tot ce ţi-am spus şi Paula şi eu, tu ai reţinut că e vorba de o istorie, ca în filmele alea stupide cu sicilieni oare se omoară în neştire.

— Tocmai aici nu sunt încă lămurită. L-ai anihilat animat de un principiu sau numai de dorul unei revanşe?

— Fireşte că în numele unui principiu care decurge din însăşi profesiunea mea, din datoria de a scoate adevărul la lumină, la nevoie chiar eu forcepsul. De data asta a fost vorba de a neutraliza un pericol social.

— Ai întâlnit în cursul anilor şi alte asemenea pericole sociale?

— Ba bine că nu.

— Şi le-ai urmărit cu tot atâta tenacitate?

— Am impresia că întreprinzi un fel de anchetă şi mă întreb unde vrei să ajungi. Ţi-am spus că dreptatea e relativă, iar eu nu sunt Dumnezeu tatăl ca să le pot rezolva toate. Am făcut ce am putut. Pe unii i-am urmărit şi am reuşit să-i fac inofensivi. Unii au scăpat, alţii au fost scăpaţi fiindcă se poate întâmpla şi asta. Şi atunci? Ce vină aş avea?

Patricia păru încurcată.

— Nicio vină, nu e vorba de vină. Întrebam doar.

— Întrebai cu un scop şi ai aerul că-mi reproşezi interesul aparte pe care l-am avut pentru Rovinaru, ca şi când prin asta l-aş fi peresecutat. Se poate să fi fost mai indulgent cu alţii, dar nu înseamnă că pe el l-aş fi persecutat. N-a avut decât ce a meritat şi încă mai puţin decât a meritat.

Patricia îşi înclină capul, rezemându-şi obrazul în palmă. Era frumoasă şi tristă ea o floare în amurg.

— Tată, spuse ea încet şi fără patimă, toate astea sunt lucruri care vă privesc. Din tot ce mi-aţi spus şi tu şi mama n-am reuşit să înţeleg ce amestec am avea noi în istoria asta urâtă.

Emil se apropie, dădu cu grijă deoparte ceştile şi scrumiera şi se aşează pe măsuţa dintre fotolii. Pe urmă luă mâna Patriciei între palmele lui şi în timp ce o mângâia blând, îi vorbi încet, ca unui bolnav, fără să dea importanţă cuvintelor ei, ca şi când nu le-ar fi auzit.

— Tu, fetiţa mea, nu ştii ce înseamnă să auzi închizându-se în urma ta o uşă metalică în care apoi se trag zăvoare şi se răsucesc chei. Şi să rămâi după aceea

singur, în jurul tău să fie întuneric, să-ţi ţiuie urechile de tăcere şi să nu ştii de ce eşti acolo. Şi să se pornească apoi să treacă zilele şi tu să ştii că afară viaţa îşi vede de drumul ei fără tine, că se construiesc oase şi se face pâine, că se tipăresc ziare şi apar cărţi pe care tu nici nu poţi să le vezi, că poate ninge şi copiii se dau cu săniuţele, că oamenii muncesc şi speră şi se iubesc sau se dispreţuiesc sau se urăsc sau se ajută, că vine poate primăvara – şi la gândul ăsta îţi aminteşti ce mult îi plac Paulei zambilele şi încerci să le evoci mireasma – şi toate, toate astea şi încă multe altele se derulează pe fondul conştiinţei că tu nu mai exişti, că ai devenit inutil, că viaţa se poate lipsi foarte bine de prezenţa ta. Dar tu eşti tânăr şi tenace şi nu te dai bătut cu una cu două. Crezi că există o dreptate în lume. Şi apuci până la urmă ziua în care te trezeşti din nou, slab şi jerpelit, dar întreg, în plin soare, un soare incredibil pentru că într-adevăr e primăvară iar mireasma ei te năuceşte. Şi dai fuga acasă, la – casa aceea la care te-ai gândit de atâtea – ori în lunga noapte – de singurătate fiindcă ştiai că e casa ta şi în ea te aşteaptă femeia ta. Dar când ajungi găseşti uşa încuiată şi – o vecină speriată îţi şopteşte că acum – doamna lucrează la tramvaie şi se întoarce abia după miezul nopţii. Ce tramvaie, care tramvaie, protestează mintea ta hărţuită, dar până să se dumirească, fiinţa aceea cu suflet de iepure s-a şi făcut nevăzută în dosul uşii ei. O apuci atunci înspre prietenii cei mai buni şi aici dai doar de el care-ţi spune că şi Nada lucrează la tramvaie. Să-nne-buneşti. Nu pentru că ar lucra la tramvaie, nu e în asta nimic dramatic sau dezonorant, ci pentru că al pentru întâia dată sentimentul că şi dreptatea pe care ti1 bizui-ai are răstimpuri de somnolenţă. Iar dacă şi dreapta tea obişnuieşte să doarmă, principiile şi credinţele tale cine le mai apără? Căci pleci mai departe, vrei să-ţi reiei slujba şi colegii te primesc cu bucurie, dar şi cu o anumită rezervă care nu-ţi scapă şi care se lămureşte peste câteva minute doar, când şeful te asigură de toată simpatia lui

— Reală de altfel – şi-ţi strânge mâna efuziv însă te anunţă jenat că, măcar un timp, nu vei mai putea lucra în presă. Şi când ieşi te întâlneşti pe scări – cu tovarăşul Brancu care te bate pe umăr şi-ţi spune râjind „nu te pierde cu firea, băieţâcă, aşa-i viaţa, o iei de la capcă nu piere lumea dintr-atâta”. Şi într-adevăr – o iei de l-a cap, mai întâi la fabrica de cărămizi, peste un – an eşti avansat, eşti magaziner şi peste alţi trei îţi vine vestea că poţi să revii în presă, dar începând ca şi prima dată, tot de l-a corectură. Ce zici? E epopeic, nu? Şi toate astea din cauza unei singure reptile în a cărei văgăună fiica mea vrea să pătrundă în acordude marşului nupţial.

Patricia îşi retrase încet mâna şi se ridică. Se duse până în faţa ferestrei. Cerul era curat şi, în zare, se vedeau albaştri munţii. Depărtările acelea limpezi îi dădură curaj.

— Nu pătrund în văgăuna nimănui şi nu mă interesează casa nimănui, spuse cu aceeaşi voce egală, lipsită de patimă pentru că hotărârea ei – era luată.

Emil veni în spatele biroului şi se aşeză în fotoliul lui obişnuit, de redactor şef. Vorbi dintr-odată sec, aproape cu asprime, ca şi când, plictisit de prea multe tergiversări, s-ar fi hotărât să treacă la fapte:

— Patricia, termină cu prostiile şi nu fi absurdă. Ştiu, eşti puţin debusolată acuma, ai terminat facultatea şi ţi-e greu să închei o idilă, inofensivă atâta timp cât rămâne idilă, dar trece şi asta. Ţi-am spus că am vorbit cu Cândea, aşa că în chestiunea postului nu-i cazul să-ţi faci griji. Peste o lună urmează să plec la Paris şi-ţi promit să te iau cu mine. E bine aşa?

Mereu în faţa ferestrei, Patricia întoarse capul şi-l privi peste umăr într-un fel – care lui i se păru – compătimitor. Simţi cum creştea din nou într-însul enervarea, dar se strădui să n-o ia în seamă din teama de a nu compromite ceea ce realizase până acum. Dacă eventual realizase. Era însă sceptic.

— Tu chiar crezi, tată, că dragostea mea poate fi pusă în balanţă cu o excursie la Paris?

— Ziceai – că Parisul e visul tău. Ai acum ocazia, poate unică, să stai acolo aproape trei săptămâni.

— O fi visul meu, dar Sergiu e viaţa mea. Nu există nicio legătură între de şi pe urmă cum poţi tu, reporterul frenetic, cum îţi zice mama, cavalerul adevărului, aşa-ţi ziceam eu, cum poţi să-mi insinuezi povestea asta penibilă cu Cândea? Adică tovarăşul redactor şef Emil Dona pune o pilă pentru propria lui fiică. Dar mama vrea să trateze cu Anghel – aşadar cu medicul şef al judeţului! – ca să mă scape de copil. Fără să mă întrebe dacă eu vreau să scap de el. Fără să se întrebe dacă asta nu va terfeli 01 întreagă viaţă imaculată – viaţa ei sau a lui Anghel, la ei mă gândesc. Fără să-şi pună problema că toată combinaţia asta intră sub incidenţa legii cel puţin la fel de drastic ca potlogăriile lu' Rovinaru. Tu ai fost comunist, tată…

— Cum adică „ai fost"?

— Vrei să spui că mai eşti?

Singurul telefon de pe birou a cărui legătură n-o trecuse secretarei zbârnâi autoritar. Emil îl ridică.

— Da. Să trăiţi, tovarăşe Şoima… da… poate să intre ca editorial pe a-ntâia… ăsta de acum îl scoatem şi-l dăm altă dată, e cu bătaie lungă… am înţeles… iau legătura chiar acum cu tipografia… da…

Patricia veni pe vârfuri până la fotoliu, precauţie inutilă căci zgomotul paşilor tot nu i se putea auzi. Îşi luă poşeta şi când ajunse la uşă se întoarse şi îşi flutură mâna în semn de rămas bun. Emil, neputând abandona convorbirea, o invita prin gesturi energice să mai rămână. Ea îi trimise surâzând o bezea şi ieşi cu grija de a nu face zgomot cu uşa.

Auzi ca prin vis salutul secretarei şi îi răspunse înclinând din cap. Evită ascensorul pentru a nu fi obligată la conversaţie cu cine ştie ce cunoscut. Totuşi, pe culoare, pe scări şi apoi în holul de jos se văzu nevoită să răspiirul. I la saluturi şi o făcu mecanic, fără să recunoască pe nimeni, simţindu-i în schimb pe toţi puţin contrariaţi lu' urma ei. Păşea dreaptă, grăbită, cu capul sus ca şi cum ar

fi vrut să-şi sfideze rănile, privind înainte, cu ochii acoperiţi de o pânză diafană de lacrimi. Teama de a nu izbucni în plâns o făcea să se grăbească – evită şi tramvaiul şi autobuzul, „dacă izbucnesc acolo?” – se gândi o clipă să ia un taxi, dar îşi aminti că n-avea decât vreo şapte, opt lei şi atunci, fugind mereu de ceea ce lăsase acolo, în biroul elegant al omului pe care-l socotise tatăl ei, apucă pe prima stradă laterală. Mergea fără ţintă, strângând inconştient dintâi şi pumnii, stăpânindu-şi cu eforturi disperate plânsul, îngrozită de reacţia trecătorilor. Şi totuşi s-ar fi vrut acum singură, la fluviul ei, în Golful Speranţei, unde, nevăzută de nimeni, să poată plânge oricât, până ar fi rămas epuizată, întinsă între ierburi, dar şi total eliberată. Fusese îngrozitor, toate revelaţiile acelea succesive o izbiseră crunt, din toate părţile şi dacă cineva i-ar fi anunţat pe neaşteptate moartea lui Emil n-ar fi suferit mai puţin, dar n-ar fi cunoscut dezamăgirea cumplită care o pustia acum. De când ieşise din biroul lui o bântuia impulsul straniu de a fugi încotro vedea eu ochii numai să pună un spaţiu cât mai mare între ea şi acel loc. Era un sentiment care sfârşi totuşi prin a o readuce brusc la realitate. Se afla pe o stradă veche, pavată cu bolovani, eu rigole duhnitoare şi case scunde, minate de pecingini. Din loc în loc, mici ateliere obscure, tinichigii, tapiţeri, ceaprăzari. Aerul era pătruns de răsufletul muced, agonic, al acelor hrube şi toată uliţa aceea

— Cum numai în oraşele mari mai pot fi întâlnite asemenea uliţe scăpate ca printr-un miracol de elanul edililor radicali şi novatori ai ultimului deceniu – toată uliţa aceea arăta desprinsă ca dintr-un vis bizar ce ar aduce mai degrabă a coşmar cu cetăţi paralizate nu de înfrângere sau de molimă, ei de neputinţa de a mai ţine pas cu zilele şi poate de neputinţa de a mai înţelege zilele. După-amiaza devenise toridă, soarele alb revărsa lumină topită făcând şi mai hidoasă decrepitudinea locului. Ultimii dughengii ai veacului închiseseră obloanele scorojite şi scârţâitoare, uliţa mai era populată doar de vreo cumătră revărsată, o

mâţă se tolănise în soare şi duhoarea gurilor de canal deveni deodată de nesuportat. Ce am căutat acolo, ce caut aici? îi fu din nou teamă fără să ştie de ce anume şi căută o ieşire dintre străduţele sordide până se văzu iar în luminoasa rumoare a bulevardelor sincere şi drepte. Se simţi mai bine, accesul acela de plâns eroic reţinut se potolise şi chiar teama de acel ceva indefinibil se atenuă. Stăruia doar impresia că tot ceea ce pentru ea fusese până atunci stabil, reprezentând prin însuşi acest fapt un punct ferm de sprijin sau un reper, apărea pe neaşteptate dislocat. Teoretic numai Sergiu mai reprezenta pentru ea o garanţie şi un refugiu, dar după acest cataclism începea să se îndoiască şi de statornicia lui. Hotărârea ei fusese luată de fapt încă înainte de a intra în biroul lui Emil. Era însă o hotărâre unilaterală şi, cel puţin deocamdată, n-o putea considera ireversibilă. Ea depindea de Sergiu, iar Sergiu încă nu dăduse bătălia cu ai lui şi îndeosebi cu boss-ul, căci bătălie trebuia să fie şi aceea. Ea biruise în bătălia ei, deşi rămăsese devastată şi rănită, dar el putea fi înfrânt, putea să bată în retragere, lăsând-o singură şi atunci victoria ei n-ar mai avea niciun sens: la ce-ţi poate folosi o victorie când ai rămas singur? îi era frică, abia rezista ispitei de a-i telefona, de a-l chema, conştientă totuşi că trebuia să aştepte, că n-avea voie să-l influenţeze nici măcar prin timbrul glasului. Să aştepte până dimineaţa era – privit din acest ceas al după-amiezii – ceva colosal. Se simţi ca un drumeţ solitar înaintea traversării deşertului. S-ar fi dus la Liliana ca să-i mai treacă timpul, era gata s-o facă însă renunţă în ultima clipă, speriată de perspectiva de a ţine piept pălăvrăgelii ei despre reuniuni dansante, despre pantofii pe care tocmai şi-i cumpărase ori despre Râul. Mai ales certitudinea şi fericirea vag tembelă care emana din toată făptura ei când vorbea despre Râul ar fi fost greu de suportat. Râul era la electronică, termina şi el acum, părinţii ei n-aveau nimic împotrivă, părinţii lui erau de acord, eu repartiţia aranjaseră, totul era bine şi frumos şi atâta fericire devenea dureroasă când tu însăţi erai

hărţuită de spaime şi îndoieli.

Totuşi acasă nu-i venea să meargă. Paula se întorsese de la serviciu, ar fi însemnat să rămână singure până seara, preocupate amândouă să evite subiectul delicat, să dea impresia că nici nu se gândesc la el, străduindu-se să găsească subiecte neutre care să nu îngăduie să coboare între de o tăcere mult mai elocventă şi mai penibilă. Să se ducă atunci la unchiul Bogdan. Ar fi fost o idee. Se revedeau destul de rar, de ziua lui, de sărbători, când îi mai apărea vreo carte. Dar interiorul lui de holtei bătrân era odihnitor, iar conversaţia lui n-avea capcane şi nu putea atinge puncte dureroase. Se afla chiar în cartierul lui de vile tihnite din preajma lanţului de parcuri care însoţeau „fluviul" ei cât străbătea oraşul. După ce rătăcise atâta prin soare i se făcu dor de camera lui de lucru, vastă, îndesată cu cărţi, de biroul îngropat sub cărţi şi manuscrise, de fotoliile adânci cu pielea lor veohe şi răcoroasă, de mireasma tutunului de pipă şi a urechiuşelor cu anason care nu lipseau niciodată din coşuleţul de porţelan de Saxa de pe comoda grea. Dar ce să caute acolo şi cum să-i explice că venise într-un fel de refugiu temporar? El era foarte drăguţ întotdeauna, nu puteai să te simţi decât bine acolo, ştia să fie chiar afectuos, să se bucure sincer când ei, cei tineri, îşi aminteau de el. Dar acum ar fi pus fără îndoială întrebări, iar ea nu se simţea în stare să răspundă, să se arate senină, veselă, să-i răsplătească în vreun fel bucuria neaşteptată de a o primi. „Dar de ce să mă prefac? se întrebă deodată. Ce ar fi să-i spun deschis, unchiule ce părere ai despre istoria asta încurcată? Sau ce părere ai despre tata?" „Emil, mi-ar spune el, e un băiat bun, e ceea ce voi numiţi azi un sufletist. A fost un mare sufletist. Azi e ceva mai mic, un sufletist ceva mai mic, vreau să zic. Pentru că sufletist eşti în tinereţe, adică atunci când n-ai nimic de pierdut. Scrii de pildă un articol despre un tovarăş director care trage chiolhane la cantina instituţiei împreună cu alţi tovarăşi care ar trebui să-l controleze şi să-l îndrume. Iese scandal.

Tu nu pierzi nimic, dimpotrivă, de pe urma intransigenţei tale câştigă societatea. Azi aşa, mâine aşa, cu timpul ajungi să fii apreciat, respectat, temut şi promovat şi nu e nimic nefiresc în asta. Nenorocirea şi declinul tău ca om încep abia acum, când ajuns la rându-i tău şef, începi să simţi din cauza înălţimii cum te încearcă un fel de goluri de aer. De aici se naşte gestul acela reflex de a te ţine cu amândouă mâinile de scaun. E un reflex de înălţime, dar e eminamente inestetic şi greţos. Ţinându-te de scaun, nu mai poţi practica sufletismul, treabă pentru care ai nevoie de mâini libere. Cum se ajunge la asta, mă întrebi tu. Foarte simplu, copilăresc de simplu. Scrii, să zicem, ceva despre o lichea care abuzează de funcţia care i s-a încredinţat. Nimic mai banal şi mai puţin singular decât licheaua, nimic mai firesc decât să-i tragi peste labe, nu? Ce te faci însă că te trezeşti cu un telefon de la cel care te-a promovat, care ţi-a fost ca un părinte, te-a ajutat, ţi-a acordat încrederea lui şi care acum îţi spune las-o mai moale că ăla e cumnatu-meu. Dacă ai fi sufletistul din epoca romantică, i-ai răspunde şi ce dacă e, poate fi şi tata, nu-l iert. Dar epoca romantică a trecut, tu te afli la înălţime, simţi deodată golul acela de aer, căşti gura ca peştele pe uscat şi zici mă iertaţi, să trăiţi, tovarăşe şef, nu ştiam. Iar el râde îngăduitor pentru că e om de treabă, nu-i aşa, nu-i nimic, zice, altă dată să fii mai atent. Şi tu bagi bine lecţia la cap şi devii foarte atent, atât de atent încât de acum încolo alt Dumnezeu în afara atenţiei ăsteia nu mai cunoşti. Asta e părerea mea despre Emil, păcat de el. Pe tine poate te doare sinceritatea mea”, i-ar fi spus unchiul Bogdan, intuind exact, căci într-adevăr o durea şi de aceea era mai bine că nu se dusese la el. Era bine că nu se dusese şi pentru că în cele din urmă el ar fi trecut la sfaturi. Bineintenţionate şi utile, dar obositoare, uşor agasante fiindcă ea nu de sfaturi, ci de o certitudine avea nevoie acum. Cu regretul de a nu-l fi revăzut îşi cumpără nişte reviste şi petrecu o vreme răsfoindu-le pe o bancă din parc. Mai hoinări apoi pe străzi; zăbovi prin librării,

întârzie pe la vitrine. Ajunse acasă după ce începuse să se întunece. Găsi uşa descuiată şi intră încet, vlăguită de atâta umblet şi aşteptare. Dinăuntru se auzeau glasuri. Veniseră iar aiuriţii. Săptămâna aceasta încă nu fuseseră. Nu şi-ar fi închipuit că ar fi putut vreodată să rămână în hol, nemişcată în întuneric, ascultând ce se vorbea în casă. Dar o remarcă rostită atunci îi provocă reacţia ancilară de care îi fu silă în aceeaşi clipă, fără să găsească însă puterea s-o reprime. Crispată, cu mâinile încleştate de măsuţă, îşi ţinu respiraţia.

— O fi surmenat, o fi astenic, altfel cum să-ţi explici o asemenea ieşire?

Era glasul Nadei. Exprima o desăvârşită nedumerire. Pe urmă Paula. Tot atât de nedumerită, dar mai calmă, fără nicio nuanţă de enervare.

— E o reacţie la care nu m-aş fi aşteptat din partea lui Anghel.

Timotei: Judecată femeiască. Întâi şi-ntâi pornim de la faptul că o treabă ca asta se discută în *tête-à-tête* nu de faţă cu încă patru martori.

Nada: Iaca na, doar ne cunoaştem de un sfert de veac, tot aia mâţă am tras-o cu toţii de coadă, n-am avut niciodată vreun secret.

Timotei: Nu-i vorba de un secret, ci de o chestiune foarte, foarte intimă care pe deasupra nici nu-i aparţine Paulei, ci Patriciei.

Paula: Bine, dar ăsta nu-i un motiv pentru o astfel de ieşire.

Sorin: Nici nu e ăsta motivul.

Nada: Iaca alt înţelept. Da’ care-i?

Sorin: Tu ziceai, Paula, că n-ai făcut niciodată vreo deosebire între el şi noi. Şi totuşi acum l-ai jignit numai pe el de faţă cu noi.

Paula (stupefiată): L-am jignit?! Şi eu care credeam că e o mare dovadă de încredere rugămintea de a mă salva şi pe mine şi pe Patricia.

Anca (alene, ca de obicei): Exagerezi, Paul a. În

definitiv de la ce să te salveze?

Sorin: L-ai jignit cerându-i nici mai mult, nici mai puţin decât să abdice de la etica lui profesională. Ba mai mult şi mai umilitor: i-ai cerut să devină un intermediar între tine şi un medic lipsit de scrupule.

Paula: Ia mai lăsaţi-mă în plata Domnului! Ce, dacă-ţi vezi fratele la ananghie, te mai gândeşti la etica profesională?!

Sorin: Vezi, aici e deosebirea între tine şi Anghel.

Anca: Doamne, ce puţin ne cunoaştem totuşi după atâta amar de ani!

Paula: Ce vrei să spui?

Anca: Vreau să spun că tu nu l-ai cunoscut pe Anghel dacă ţi-a dat prin cap să-i ceri aşa ceva.

Nada: Habar n-aveţi voi ce-i în sufletul unei mame când odrasla îi face un asemenea pocinog!

Sorin: Sunt de acord, dar în egală măsură mă interesează şi ce-i în sufletul odraslei.

Paula: În sufletul ei e primul mare amor.

Sorin: Aşa cum şi tu ai cunoscut primul tău mare amor. Ţi se pare puţin?

Paula: Nu, dar al ei e nefericit inspirat. Spre deosebire de al meu.

Sorin: Azi n-aş zice că al tău a fost fericit inspirat.

Anca: Sorin, devii nedelicat.

Paula: Nu, Anca, e bine că spune ce gândeşte. Mă bucur că mă mai pot sfătui cu voi. Altfel, singură, cu perspectiva asta de a mă încuscri cu Rovinaru, cred că aş înnebuni.

Sorin (subit iritat, trântind cu ceva în masă, probabil cu bricheta): Mai dă-l dracului pe Rovinaru, ce te obsedează şacalul ăsta, domnule?! Băiatul poate să fie de treabă, se căsătoresc şi-i laşi să se ducă într-un fund de ţară să-şi clădească viaţa lor, nici cu tine, nici cu ăla. Patricia are dreptul la această experienţă. Are chiar dreptul de a descoperi că a greşit şi că e nefericită. E dreptul inalienabil al fiecărui om. Dar ea are şanse egale

de a se realiza şi de a-şi descoperi fericirea. De aceea tu nu ai dreptul ca în numele unor vechi resentimente s-o lipseşti de această şansă.

Paula: Să admitem că aş accepta ideea plecării Patriciei. Dar cum vă imaginaţi că Rovinaru s-ar împăca cu gândul plecării lui Sergiu? Pentru cine a construit el casa aceea? Ce să facă acum cu ea?

Sorin: Pentru doi oameni care se iubesc, asemenea motive nu există, n-au nicio valoare. Le aruncaţi voi acuma în balanţă ca să umflaţi şi mai mult toată povestea. Sunt sigur că dacă ar fi aici şi Mircea mi-ar da dreptate.

Paula: Vorbeşti de parcă ai fi uitat că ai fost „slugoiul decadentismului44 – propria lui expresie.

Sorin: N-am uitat nimic, dar n-o s-o pun pe Patricia acum să mă răzbune. Sunt rănile noastre, în bună parte cicatrizate de altfel, la ce bun să le transferăm urmaşilor?

Urmă un scurt răstimp de tăcere în care se auzi doar oftatul cuiva. Apoi Paula izbucni exasperată şi în acelaşi timp oarecum amuzată. Se vedea că încercase să se acomodeze cu ideea, dar că îi era într-adevăr peste puteri s-o admită:

— Nu pot, mi-e imposibil să mă obişnuiesc cu gândul unei asemenea încuscriri. E monstruos… Am să mă văd nevoită până la urmă să recurg la serviciile uneia din moaşele sau doftoroaiele acelea odioase.

Tăcerea se lăsă din nou pentru câteva clipe. Din întunericul holului, Patricia percepu atmosfera de dincolo penibilă, apăsată de o consternare nemărturisită.

Apoi Anca: Nu te mai frământa atâta. În ceea ce te priveşte, soluţia de bun simţ e de a o lăsa pe Patricia să aleagă.

Paula: Aşa zicea şi Emil până a aflat despre cine-i vorba.

Anca (ironică): Emil! Emil şi-a pierdut de mult simţul umorului…

Patricia se întoarse încet spre uşa de la intrare. O deschise şi o închise cu zgomot, apoi traversă holul cu paşi

apăsaţi. Îi salută compunându-şi trudnic un surâs.

— Ţi-a telefonat, o anunţă Paula urmărindu-i cu interes reacţia.

— Şi ce-a spus? întrebă Patricia simulând indiferenţa.

— Să-i dai un telefon când te întorci. Eu credeam că eşti cu el, unde-ai fost?

— M-am întâlnit cu tata.

— Deci ai discutat şi cu el.

— Da.

— Şi care a fost reacţia lui?

— Cea pe care ai prevăzut-o.

— Păi vezi?!

Patricia stătea în mijlocul încăperii. Ceilalţi, în jur, pe canapea şi pe fotoliu. Nu spuseseră nimic, o priveau puţin încurcaţi, surâzându-i stânjeniţi, ca şi cum şi-ar fi cerut scuze că se aflau acolo şi trebuiau să asiste fără să vrea la o discuţie intimă. Erau vădit jenaţi de satisfacţia care izbucnise în ultima exclamaţie a Paulei. Ea – rostind-o – aruncase o privire circulară, triumfătoare şi complice. „Cum s-a putut schimba aşa în câteva ore? se întrebă Patricia. Era discretă, lucidă, solidară, n-am simţit niciodată anii care ne despart, i-am ştiut, dar nu i-am simţit şi acum, deodată, suntem la o depărtare care ne transformă în două străine. Lucrul cel mai îngrozitor poate tocmai acesta e şi apoi singurătatea ei…”

Şi acum Patricia nu mai spuse nimic, Paula insistă, fără să sesizeze jena celorlalţi:

— Şi tu la ce concluzie ai ajuns?

— Încă n-am ajuns la nicio concluzie. Acum sunt foarte obosită şi mă duc să mă culc. Noapte bună.

— Nu telefonezi?

— Nu.

Chiar dacă telefonul ar fi fost în altă cameră de unde ar fi putut vorbi fără ca nimeni s-o audă, tot nu l-ar fi chemat. În seara aceasta era probabil furtună şi la el. S-o înfrunte singur şi să decidă singur. Se dezbrăcă fără grabă, cu gesturile obişnuinţei. Nici nu mai aprinse lumina. Pe

fereastra deschisă pătrundea răcoarea începutului de noapte. Se întinse în pat şi de cum îşi puse capul pe pernă o copleşi conştiinţa de a-i fi pierdut pe Emil şi pe Paula şi lacrimile i se rostogoliră de sub pleoapele închise într-un şuvoi fierbinte şi liniştit. Îi mai auzi o vreme vorbind

— Glasurile lor ajungeau la ea ca un murmur confuz – şi îşi închipui că probabil comentau indiferenţa ei pentru telefonul lui Sergiu, dându-i diverse interpretări. Paula presupunea poate o ruptură şi asta îi dădea speranţe. Ceilalţi presupuneau şi ei – ceva, dar Patriciei îi era indiferent ce anume, singura dorinţă fiindu-i aceea de a – se lămuri odată totul şi de a scăpa, deşi nu era înţelept să neglijeze descoperirea că nu toţi se aflau de partea Paulei. Pe Timotei, n-edecis, îl putea neglija, dar Sorin şi Anca i-ar fi putut deveni aliaţi. Atâta doar că ea nu era în căutare de aliaţi şi n-avea nevoie de ei. Îşi aminti de ceea ce-i spusese odată Paula, prin toamnă, într-una din primele lor discuţii mai lungi: până la urmă fiecare rămâne singur răspunzător de acţiunile sale. Totuşi faptul că şi alţii gândeau ca ea, fără să fi încercat să-i convingă şi să argumenteze, ba fără să fi vorbit cu ei despre acest lucru, îi – sporea discret dar liniştitor încredere-a în sine. Îi auzi plecând destul de curând, în orice caz cu mult mai devreme decât de obicei. O contribuţie la plecarea lor grăbită o va fi avut şi jena aceea pe care ea o simţise coborând peste toţi odată cu intrarea ei. Îşi închipui o casă bătrână şi solidă care trebuie să treacă printr-un cutremur în urma căruia pereţii rămân brăzdaţi de lungi şi neaşteptate crăpături. Pentru cei ce locuiesc acolo de zeci de ani, descoperirea e înfiorătoare şi incredibilă fiindcă le clatină credinţa în statornicia bătrânei case care nu e o casă oarecare, ci unicul lor adăpost. Unii refuză să accepte evidenţa, alţii o acceptă resemnaţi, unii se agită, întreprind măsuri de prevenire a unei prăbuşiri, alţii rămân copleşiţi de sentimentul ireparabilului şi părăsesc locul. Toate acestea sunt însă ulterioare cutremurului – care schimbă brusc, violent, dureros, habitudinile şi credinţele tuturor. Gândul

că ea şi Sergiu fuseseră capabili să provoace un asemenea cutremur îi apărea acum nespus de ciudat, dacă nu de-a dreptul neverosimil şi lăsa în urma lui o vagă trenă de remuşcări. Se auzi pe urmă, după plecarea aiuriţilor, telefonul şi glasul nedesluşit al Paulei. Convorbirea dură destul de mult de unde Patricia deduse că nu putea fi decât Emil. În sfârşit, sunetul receptorului aşezat la loc şi imediat după aceea uşa deschizându-se cu prudenţă, urmată de şoapta Paulei.

— Dormi?

— Nu.

Paula se strecură înăuntru şi rămase rezemată de uşă fără să facă lumină. Patricia îi vedea limpede silueta decupată pe fondul alb.

— A telefonat Emil. Ar fi vrut să-ţi vorbească, dar i-am spus că dormi. Era contrariat, zicea că te-ai purtat de-a dreptul necuviincios şi că ai mers până acolo încât, în propriul lui birou, i-ai pus la îndoială calitatea de comunist.

— Dacă nu i-o puneam la îndoială în propriul lui birou, eram mai puţin necuviincioasă?

Paula se apropie încet şi se aşează cu un fel de sfială pe marginea patului, cu mâinile împreunate în poală. Acum Patricia îi desluşea prin întuneric şi ochii, ca reflexele umede, efemere, pe care le nasc uneori noaptea oglinzile apelor.

— Patricia, ce se întâmplă cu tine? Sunt lucruri cu care nu se poate glumi. Nu eşti de acord cu mine, cu el, o înţeleg şi asta, dar de ce şi cu ce drept să-i pui la îndoială convingerile?

„Ochii, îşi zise Patricia, dacă nu vrei să cedezi în faţa cuiva, nu-i privi ochii, ei sunt însăşi puritatea, miracolul în ei se adună şi credinţa şi deznădejdea, e imposibil să le faci vreun rău pentru că sunt însăşi viaţa, scurtă, unică, irepetabilă, cum să-i răneşti, cum să-i loveşti întunecându-i cu durere când ei sunt sfinţi, şi-acum dacă mai stau mult aşa privindu-i ochii nu ştiu ce se va întâmpla, mă va cuprinde iar mila, înduioşarea, tristeţea aceea perfidă,

amestecată cu remuşcări…”

— De ce nu-mi răspunzi?

Îi vorbea blând, în şoaptă, ca şi cum s-ar fi temut să nu trezească pe cineva. Patricia îşi aşează mâna încet peste mâinile ei împreunate.

— Iartă-mă, Paula, mă gândeam. Să ştii însă că n-am glumit.

— Ce vrei să spui?

— Uite ce vreau să spun. Emil şi-a vârât în cap să-mi pună pile la Cândea ca să obţin un post aici.

— Ştiu şi sunt de acord cu el.

— Bun. Dar dacă şi Rovinaru va pune pile pentru Sergiu?

— Nu poate. Nu mai are putere, nu mai are influenţă.

Toată tandreţea care legase primele lor cuvinte după intrarea Paulei se spulberă deodată ca o pâclă uşoară risipită de vânt. Se aflau iar pe planşa lucioasă, severă a unui duel exact, rece, neînduplecat.

— Asta nu ştiţi voi, răspunse Patricia. Pe unii i-a strivit, i-a înlăturat la vremea lui, dar pe alţii i-a ridicat, pe cei care-i semănau şi din ăştia mai sunt, n-au fost măturaţi toţi şi poate îi sunt încă recunoscători şi-l mai ajută. Nu e prudent să-l subestimaţi.

— Ar trebui să discutăm despre cu totul altceva acum şi altceva te-am şi întrebat. Nu ştiu unde vrei să ajungi.

— Nu fac altceva, Paula, decât să-ţi răspund. Ce deosebiri şi ce asemănări sunt între doi părinţi care se zbat să pună pile pentru ca odraslele lor să apuce un loc cât mai călduţ?

— Patricia!

Exclamaţia era sugrumată de indignare. Paula se ridică de pe marginea patului şi se îndepărtă câţiva paşi ca şi cum ar fi cuprins-o brusc teama de o stranie contaminare. Indignarea ei era sinceră, Patricia nu se îndoia de asta, şi totuşi avu revelaţia întregii ipocrizii care o născuse. Simţi la rândul ei sufocând-o un val de revoltă şi se înălţă în capul oaselor:

— Sau crezi că dacă avea o fată în situaţia mea, Rovinaru n-ar fi căutat o soluţie cu ajutorul unor prieteni doctori? Care sunt deosebirile şi asemănările?

— Avea dreptate Emil, tu întreci orice măsură, dragostea asta smintită ţi-a luat minţile! Doamne, şi câte speranţe-mi făcusem după ce ne-am regăsit!

— Crezi că eu nu mi-am făcut speranţe? Ne-am înţeles atât de bine încât eram sigură că vei rămâne alături de mine.

— Încă mai sper, şopti Paula şi Patricia simţi din nou mila aceea de care se temea ca de un vânt încropit, aducător al unor miasme dulcege, purtătoare de molime necunoscute.

Îi răspunse pe un ton mai puţin patetic şi vehement, mai concesiv, ca şi când ar fi făcut încercarea de a mai păstra măcar o ultimă punte.

— Îţi aminteşti că-mi vorbeai odată despre ceva ce numeai estetica ţinutei sociale? ziceai că reprezint în familia noastră a cincea generaţie încălţată şi ca atare n-am voie să ignorez această estetică…

— Da, o întrerupse Paula înviorată dintr-odată, îmi amintesc perfect şi sunt gata să ţi-o repet şi acum pentru că ceea ce vrei tu să faci este o sfidare a acestei estetici a ţinutei.

— Nu ştiu dacă este sau nu. Dar mă gândesc că trebuie să existe şi o etică a ţinutei sociale pe care înclin s-o socotesc mai importantă. Şi, dacă există, atunci – nu te supăra, mamă – trebuie să constat că Emil a încălcat-o vorbind cu rectorul şi că tu de asemenea ai încălcat-o spunându-i lui Anghel ceea ce i-ai spus.

— De unde ştii că am vorbit cu Anghel?

— Când am intrat am auzit discuţia voastră. Pe urmă n-am rezistat ispitei şi am ascultat. Ştiu că e foarte inestetic gestul de a asculta pe la uşi, dar era vorba de mine, de problemele mele foarte, foarte intime.

— Nu e o scuză, şopti Paula atât de slab, încât Patricia abia o auzi. După aceea adăugă ceva mai tare, dar

cu glasul mai, uşor răguşit ca de o mare indignare stăpânită. După toate câte mi le-ai spus, cred că nu mai are sens să continuăm.

Aşteptă câteva clipe şi cum nu primi niciun răspuns se întoarse şi se îndreptă spre uşă. Abia când puse mâna pe clanţă o ajunse glasul Patriciei. Mâhnit şi cu acel fel de silă pe care-l simt numai cei ce se văd nevoiţi să rostească un adevăr dureros pe care ar fi fost mai bucuroşi să-l poată trece sub tăcere.

— Mamă…

— Ce mai e?

— Cred că etica asta de care-ţi vorbeam eu o pot deprinde şi desculţii…

Paula o privi o secundă ca şi când ar fi încercat să-i distingă chipul prin întuneric, pe urmă întrebă cu tonul celei mai depline nedumeriri:

— Pe ce căi vei fi ajuns tu la convingerile astea atât de radicale?

— Nu ştiu cât sunt de radicale, dar sper să fie drepte. Şi tu ştii bine cum am ajuns la de fiindcă tot astă toamnă te bucurai că educaţia oficială pe care am primit-o n-a fost contracarată de zestrea prejudecăţilor familiale. Erai fericită că sunt un exemplar reuşit de om întreg. Sunt chiar cuvintele tale.

— Da, da, spuse Paula gânditoare, îmi amintesc. Nu ştiu: ori m-am pripit atunci, ori sunt într-adevăr foarte bătrână…

Se întoarse şi ieşi încet, închizând uşa fără zgomot. Patricia se întinse la loc cu o uşoară senzaţie de ameţeală, îi venea iar să plângă şi se gândi că era a doua seară în care se despărţeau fără să se îmbrăţişeze.

În dimineaţa următoare nu se mişcă până după ce o auzi pe Paula plecând. Se temuse de o reluare inutilă a discuţiei, dar Paula nu veni, ca în alte dimineţi, s-o trezească, nu-i dădu chiar nicio atenţie şi faptul, neobişnuit între de sfârşi prin a o nelinişti pe Patricia ca un simptom de deteriorare a relaţiilor lor sau poate de început al unor

relaţii cu totul noi a căror esenţă rămânea pentru ea obscură. Avusese un somn agitat şi intermitent şi se trezise cu o uşoară durere de cap, fără să fi luat încă o hotărâre decisivă. Se simţea derutată şi fără apărare, aflându-se exact în starea de spirit de care se temuse cel mai mult. Ar fi vrut să-i dea un telefon lui Sergiu şi în acelaşi timp simţea nevoia unui sfat primit de la un om lucid, neutru, echilibrat, ca unchiul Bogdan, bunăoară. Regreta acum că nu se dusese la el. Ar fi putut-o face încă, dar asta ar fi însemnat, fireşte, să-l pună întâi în temă, adică să reia toată povestea de la început, gând absolut descurajant. Stătea pe marginea patului, desculţă, cu mâinile aşezate cuminte pe genunchi, incapabilă să se decidă încotro s-o apuce. De mi-ar telefona el acum, totul s-ar rezolva de la sine, îşi zise. Îi era dor de Sergiu, i-ar fi plăcut să se ghemuiască în braţele lui, să închidă ochii şi să nu se mai gândească la nimic, dar el era acasă, probabil se pregătea să plece la facultate şi nici nu-i dădea prin cap să-i telefoneze. O cuprinse o panică subită: dacă ai lui îl vor fi convins, dacă o părăsise, dacă s-o fi supărat că nu-l chemase aseară? Dar – mai ales! – dacă aseară o fi fost deznădăjduit, dacă o fi avut nevoie de glasul ei, de ajutorul ei şi ea refuzase să-i dea vreun semn? Percepu deodată tăcerea casei, compactă, indiferentă şi singurătatea o năpădi de pretutindeni, sugerându-i imaginea unei musculiţe imobilizată într-un strop de chihlimbar. Se smulse din loc şi apăsă butonul aparatului de radio, dar vocea de băiat aferat şi voios a crainicului care tocmai anunţa spectacolele zilei era într-o asemenea discordanţă cu starea ei sufletească, încât în clipa următoare preferă liniştea. Odată cu ea însă regăsi şi spaima de singurătate şi teama de a fi fost părăsită, care primiră de data aceasta intensitatea unui acces ca de friguri. Îi erau reci mâinile şi picioarele, nu se gândi să se îmbrace, nici măcar să-şi ia papucii de casă, ci, nemaiputând suporta starea aceea de tensiune glacială, se repezi cu un fel de deznădejde dincolo şi smulse receptorul. Urmări cu respiraţia oprită ţârâitul

soneriei, apoi, cu o crispare a întregului trup, declicul. Trebui să-şi umezească buzele ca să poată vorbi.

— Alo, bună dimineaţa, v-aş ruga cu Sergiu, dacă se poate.

— A, tot dumneata, duduie?!

Acelaşi glas de data trecută, la fel de mahmur şi de agresiv, dar, cu o nuanţă în plus acum, de ironie rea, decisă să zgârie şi să scuipe.

— Şi tot la ora asta, duduie?! Se vede că, după toate, mai eşti şi nesimţită!

Aici făcu o mică pauză încărcată de satisfacţie şi de aşteptare, dar cum Patricia rămăsese paralizată, incapabilă de vreo reacţie, vocea – intuindu-şi ascendentul pe care-l dobândise prin efectul de şoc al surprizei – continuă cu o şi mai evidentă mulţumire de sine:

— Uite ce e, duduiţă: ai făcut un copil, te priveşte, dar dacă crezi că poţi să-l pui în cârca băiatului meu, să ştii că ţi-ai greşit socotelile! Eu te invit cu binişorul să laşi băiatul în pace că altfel soţul meu are să te reclame la facultate şi au să mai iasă la iveală şi altele care nu ştiu dacă au să-ţi convină. Mai ştim şi noi câte ceva despre ilustra dumitale familie! Şi acum ştim şi cum stai mătăluţă cu etica şi echitatea, poate să-ţi fie ruşine!

Urmă din nou declicul – convorbirea se terminase tot atât de abrupt cum începuse – şi Patricia îndepărtă puţin receptorul privindu-l perplexă, ca şi cum ar fi aşteptat să ţâşnească din el un şarpe. Nu se auzea însă decât tonul, insistent şi îndepărtat ca un semnal de alarmă parvenit din alte spaţii. Durerea de cap deveni deodată acută, pulsând ritmic. Puse receptorul la loc şi se depărtă încet, strângându-şi tâmplele între palme. Murdară. Se simţea murdară, asta era. Nu-şi dorea nimic decât să scape cât mai curând de senzaţia aceea dezgustătoare. „Probabil aşa trebuie să te simţi când te scuipă cineva”, gândi în timp ce se duse direct în baie, îşi scoase cu gesturi nervoase pijamaua lăsând-o să-i cadă la picioare şi intră sub duş. Se săpuni de două ori lăsându-se îndelung flagelată de

şuvoaiele fierbinţi, alungându-şi gândurile, atentă doar la senzaţii, la foşnetul uniform, calmant al apei, la căldura tonică şi curată care i se răspândea în tot trupul. Când închise robinetul auzi telefonul. Suna insistent şi probabil de mult. „Sergiu!” ţâşni gândul odată cu zvâcnetul buimac al inimii. Se înfăşură în halatul pluşat şi se repezi afară lăsând o dâră de apă peste parchet şi covoare.

— Alo, Patricia?

Glasul lui Anghel. Matur, grav, calm. Inspirând siguranţă. Bruscă descărcare nervoasă. Simţi că i se înmoaie genunchii şi, strângându-şi halatul în jurul ei, se ghemui moale pe covor.

— Da, eu sunt, Anghel.

— Mă bucur că te-am găsit, Bamby. Ce mai faci tu?

Zâmbi cu tristeţe auzindu-şi numele cu care o chema din prima zi când o cunoscuse, acum cine ştie câţi ani.

— Fac prost, Anghel, şi tu ştii asta, altfel nu m-ai fi căutat.

— Aşa e, Bamby, ştiu. Aş vrea să stăm puţin de vorbă, ce zici, poţi să vii până la mine la birou?

— Dacă te-ai răzgândit şi vrei să te împaci cu mama, e bine să ştii că nu renunţ la copil.

Anghel râse domol, un râs bun şi tandru, de om care a văzut şi ştie multe. Ea se simţi deodată mai puţin părăsită şi toată intransigenţa pe care o afişase cu o clipă mai înainte cu o inconştientă ostentaţie îi apăru zadarnică şi naivă.

— Ţin prea mult la tine, Bamby, spuse el, ca să te silesc să faci ce nu vrei. De altfel nici n-aş avea cum. Ei, ce zici, te aştept?

— Aşteaptă-mă.

Se pregăti cuprinsă de o stranie febrilitate. Presimţea o mână întinsă care echivala cu o salvare. Plecă fără să guste măcar o înghiţitură de cafea şi cum Direcţia sanitară a judeţului era destul de departe şi tramvaiul întârzia, opri un taxi. Abia după ce maşina porni se sperie de extravaganţa unei asemenea idei şi se gândi să-şi numere

banii din mica traistă cu motive folclorice care-i ţinea loc de poşetă. Anghel rămase surprins de promptitudinea sosirii ei.

— Înseamnă că am fost bine inspirat pregătindu-ţi o cafea, spuse el, aşezând cu mândrie de gospodar, pe măsuţa dintre ei, cele două ceşti. Era pedant, cu tabieturi de vechi burlac şi nu admitea amestecul secretarei în prepararea cafelei, convins că nu era capabilă să realizeze subtilitatea aromei pe care o obţinea el. Şi mai înseamnă, urmă el, că stai într-adevăr prost de vreme ce te-ai grăbit în halul ăsta.

Da, era adevărat, şi venea bine această cafea, mai ales că nu prea dormise noaptea, se perpelise întrebându-se ce-i rămânea de făcut. I le spunea cu un vag sentiment de jenă, ca şi când şi-ar fi recunoscut o vină. Dar era destul să-l privească, să-i vadă lumina cenuşie, catifelată a ochilor, surâsul discret, amuzat şi totodată înduioşat şi fruntea devenită foarte înaltă şi limpede din cauza părului tot mai rar, ca să se simtă din nou la adăpost, iubită şi absolvită aprioric de orice vină.

— Dar eu te reţin, exclamă ea subit îngrijorată, tu nu eşti ocupat?

— Eu sunt întotdeauna ocupat. Chiar şi acum sunt ocupat cu tine.

Patricia avu o uşoară crispare.

— Vrei să spui că am devenit o obligaţie de serviciu?

— Nu o obligaţie de serviciu, Bamby, ci de viaţă.

— Îmi face impresia că la tine totul devine până la urmă obligaţie de viaţă.

Anghel se lăsă adânc, cu voluptate, în fotoliu, îşi sprijini capul de spătar şi-i surâse cu un fel de sfială melancolică.

— Am mai auzit asta.

— Când?

— Când mi-au dat „Meritul Sanitar”. Tot aşa zicea şi atunci un tovarăş că pentru tovarăşul doctor obligaţiile de serviciu fac parte din însăşi viaţa sa. Vorbe…

— Faci pe modestul, Pluto. De ce numai vorbe?

— Pentru că, vezi tu, Bamby... cum să-ţi spun eu... pentru că de obicei ceea ce nu reuşesc să rezolv sunt tocmai lucrurile legate de viaţa mea... De altfel de aceea te-am invitat aici ca să-ţi spun câte ceva despre lucrurile astea.

Şi cum Patricia, intimidată de gravitatea cu care-i vorbea, nu răspunse imediat, el continuă cu o nefirească detaşare, ca şi când ar fi fost vorba despre altcineva.

xo.

— Poate în ciuda aparenţelor sunt un sentimental. E o situaţie destul de ambiguă şi de penibilă pentru că, dacă nu e socotit ca un fel de infirmitate, sentimentalismul e privit de cei mai mulţi cu un fel de condescendenţă. Asta e rău. De aceea oamenii fac de obicei eforturi să-şi disimuleze sentimentele. Asta însă e bine pentru că, din respect pentru ceilalţi, viaţa ne impune o anumită decenţă şi sobrietate în manifestări. Sunt lucruri pe care tu le intuieşti sau le ştii foarte bine din moment ce nimeni n-ar putea bănui privindu-te că treci printr-o mare şi probabil foarte dramatică tensiune, nu-i aşa, Bamby? Ceea ce vreau eu să-ţi spun, însă, este că unui sentimental de soiul nostru i se mai întâmplă foarte des ceva: el pune la inimă. Lucruri cărora alţii abia dacă le dau importanţă, pentru el devin traumatizante, îl obsedează, îi provoacă insomnii, tind să devină fixaţi. Exemplu. Eu o iubesc pe Paula. Am iubit-o de când am cunoscut-o. Am avut o desăvârşită încredere în ea, în integritatea ei morală şi încrederea aceasta nu mi-a fost niciodată trădată. Aseară însă s-a întâmplat ceea ce deduc că ştii. A fost o propunere sau o rugăminte sau o poruncă, n-am înţeles prea bine şi de altfel nici n-are importanţă, dar dacă nu eram un sentimental aş fi rămas pe loc, aş fi dus tratative într-un sens sau altul, aş fi discutat. Aşa însă m-am ridicat şi am părăsit reuniunea. Probabil am să mă întorc, dar, până una, alta, pentru mine a fost ceva incredibil şi de nesuportat. Pentru ea însă a fost ceva cât se poate de firesc să mă trateze ca pe un mai

mare al moaşelor fiindcă ea nu e o sentimentală, ci o creatură foarte lucidă şi practică sau cel puţin aşa o văd eu acum…

— Nu ştiam, şopti Patricia, că tu şi mama…

— Cred şi eu că nu ştiai. Paula dacă ţi-o fi vorbit vreodată despre ea, a făcut-o numai de nevoie, probabil în scopuri didactice, limitându-se la strictul necesar. Eram un medic de circumscripţie care se bucura de oarecare celebritate pentru că alesese, de bunăvoie şi nesilit de nimeni, o circumscripţie grea. Emil a şi scris un reportaj despre mine şi în bună parte lui îi datorez mica mea celebritate. Tot atunci a început şi prietenia noastră cu Mircea care mi-a salvat un copil de opt ani paraşutându-mi sânge în nişte condiţii meteorologice infernale, când abandonasem orice speranţă. Nici azi nu înţeleg cum a reuşit să nu se zdrobească de munţi, iar el pune totul pe seama norocului, „am avut o baftă chioară”, zice el, lepădându-se de orice merit. Era şi Emil la mine atunci şi a doua zi s-a dus la aeroport să-l caute. Pe urmă mi-am petrecut şi eu un *week-enă* la oraş şi i-am vizitat. Atunci am cunoscut-o pe Paula. A fost un *coup de foudre*. Îmi aduc aminte că m-am simţit îngrozitor de provincial pentru că mă îmbrăcasem în hainele de duminică, noi, făcute cu multă trudă din salariile mele de stagiar, de care fusesem foarte mândru atâta timp cât le ţinusem în dulap, dar care, alături de hainele lor de fiecare zi, de oameni care trăiau după un ritm al lor, propriu, interior, fără să acorde o atenţie aparte duminicilor, mi se păreau teribil de jenante, de pretenţioase. M-am întors la circumscripţia mea răvăşit şi copleşit de imaginea Paulei, de amintirea glasului, a parfumului, a ochilor ei. Escapadele mele duminicale s-au înmulţit şi două vacanţe şi le-au petrecut ei la mine. Îl iubeam pe Emil, îl stimam şi gândul unei mărturisiri pe care aş fi putut să i-o fac Paulei mă paraliza, îl alungam aşa cum alungi un coşmar întorcându-te pe partea cealaltă. Vacanţele acelea două au fost decisive pentru prietenia noastră. Paula era fericită, trăiau amândoi vârsta de aur a

iubirii lor, iar eu, împotriva tuturor aparenţelor, eram nenorocit că fericirea ei nu emana de la mine. Mai târziu, după ce el a părăsit-o, am avut imensa naivitate să-mi închipui că sunase şi ceasul împlinirii mele. Cu ultimele resurse ale răbdării am aşteptat să treacă un răstimp cuviincios ca să-i mărturisesc tot ceea ce nu-i putusem spune vreme de atâţia ani. N-am ţinut seama de un detaliu elementar: un cuplu destrămat, nu înseamnă întotdeauna o iubire epuizată. Ea îl iubea încă şi îmi face impresia că îl iubeşte şi azi. M-a refuzat cu delicateţe, cu afecţiune – dacă-ţi poţi imagina aşa ceva – cu grija de a nu lăsa răni prea adânci. La rândul meu m-am străduit să salvez aparenţele acceptând situaţia cu eleganţă şi cu prefăcută detaşare, ca şi cum totul ar fi fost spus într-o doară, fără să fi avut cine ştie ce importanţă pentru mine. A insistat în schimb, probabil cu secrete intenţii conoolatoare, să uităm clipa mea de slăbiciune – termenul e al ei – şi să rămânem şi pe mai departe aceiaşi buni prieteni. E formula clasică, foarte frecventă în asemenea împrejurări, dar foarte rar realizată. De cele mai multe ori ea rămâne o simplă expresie verbală menită să atenueze asperităţile refuzului. Eu însă am avut lipsa de demnitate s-o iau în serios şi s-o accept şi aşa se face că am rămas într-adevăr nişte foarte buni camarazi. Paula crede sau a crezut până la un moment dat că m-am vindecat, că totul n-a fost decât un veritabil moment de slăbiciune. Ciudat este că de la o vreme şi eu am început să cred asta. Până în ’73, când am participat la un congres în Polonia. Lucrările au durat aproape o săptămână, participarea a fost destul de restrânsă, aşa că am avut ocazia să ne cunoaştem bine. Sau poate a fost şi asta doar o iluzie. În zilele acelea m-am împrietenit cu Irina, o doctoriţă din Gdynia, suavă, diafană şi bălaie, prima femeie care a reuşit să mă facă s-o uit pentru un timp pe Paula. În scurtele răgazuri pe care ni le îngăduiau lucrările făceam câte o escapadă în afara Varşoviei. Era toamnă destul de târzie şi ea se abătea pe câte un drum lăturalnic şi anonim şi oprea maşina în vreun

loc singuratic, pierdut în şesul acela fumegos şi umed care părea că a rămas uitat astfel din ceasul desprinderii uscatului din ape. Nu ştiu ce ne-a atras unul spre altul căci n-a fost doar o simplă atracţie fizică, altfel lucrurile nu s-ar fi complicat atât. Păstrez despre acele prime întâlniri cu Irina una dintre cele mai frumoase şi mai melancolice amintiri din viaţa mea. Cred că n-are niciun sens să cauţi explicaţia unor asemenea stări de suflet. Îmi amintesc, de pildă, că era destul să ieşim din oraş ca să mă cuprindă un dor straniu pentru că n-avea obiect, un dor abstract, poate de puritate, poate de tandreţe, nu ştiu. Totul în jur era cenuşiu şi ud, copacii rari, negri, desfrunziţi, depărtările ascunse de pâcle alburii ce se târau peste întinderile negre. Singura sursă de căldură era făptura ei, singura sursă de lumină profilul ei extraordinar de limpede, de armonios cum privea înainte cu încordarea aceea a atenţiei asupra volanului specific feminină, conştiincioasă cum e şi vag infantilă. Percepeam tot mai mult această prezenţă ca pe un posibil liman la care odată ajuns aş afla absolvirea de fidelitatea mea îndelungată şi inutilă faţă de Paula. Timpul trecea însă vertiginos şi în ultima seară, după un spectacol folcloric festiv dat în cinstea noastră, plicticos ca toate spectacolele protocolare, în timpul banchetului de rigoare, mai precis în cursul unui dans din timpul banchetului am crezut şi am hotărât că n-am să mă mai despart de ea niciodată. Ai observat tu ce cuvânt perfid e acest *niciodată*? Ce înşelător, ce puţin profund, ce emfatic când e vorba de dragoste şi ce elementar, ce adânc şi definitiv când e vorba de moarte. Nu, văd în ochii tăi că nu te-ai gândit niciodată la asta şi e firesc, n-ai avut ocazia şi e bine s-o ai cât mai târziu sau să n-o ai de loc. De altfel e o revelaţie posibilă doar de la o anumită vârstă, după ce descoperi că nu eşti nemuritor. Poate fac rău vorbindu-ţi despre lucrurile astea şi totuşi mă simt dator să ţi le spun, ai să vezi tu de ce. În seara aceea deci, care trebuia să fie o seară de adio, dansam amândoi deznădăjduiţi, contopiţi într-o singură fiinţă şi atunci i-am simţit trupul subţire,

unduios, cu mâini prelungi şi reci şi părul de un blond cenuşiu care avea mireasma acelor ceţuri ce stăruiau pe lacuri şi i-am spus „ce ai zice să nu mai plec, *panecica*”, iar ea, cum stătea cu tâmpla lipită de obrazul meu, şi-a ridicat ochii – avea nişte ochi nemaipomenit de limpezi, de culoarea violetelor sau a brânduşelor de toamnă – surâzând de undeva de foarte departe şi mi-a spus firesc, fără retorism şi cutremurare, „ar fi minunat să poţi face asta”. Vreau să spun că n-a pledat, nu m-a implorat, n-a insistat şi n-ar fi făcut-o nici dacă nu i-aş fi mărturisit că am de gând să rămân. Era poate prea mândră pentru asta sau, sceptică, nu îndrăznea să-şi pună speranţe într-un vis pe care-l socotea probabil irealizabil. Cum s-a şi dovedit de altfel. În clipa în care i-am mărturisit însă gândul meu a spus cu atâta firească linişte că ar fi minunat, încât am avut certitudinea că tot timpul se gândise la asta, conştientă de enormitatea ideii şi resemnată de la început cu neîmplinirea ei. Chiar atunci, după dansul acela, mi-am anunţat colegii din delegaţie că n-am să mă întorc deodată cu ei. Dintr-un rest de prudenţă, nu le-am spus însă adevăratul motiv. Hotărârea mea nu i-a surprins pentru că vizele noastre erau valabile o lună aşa că mai puteam rămâne în condiţii perfect legale încă trei săptămâni. Era un răstimp în care speram să pot rezolva toate formalităţile. A doua zi am plecat la Gdynia. Ea avea o mamă şi doi fraţi mai mici, motiv pentru care n-aş fi putut-o aduce în ţară. I-am cunoscut pe toţi, dar astea sunt detalii lipsite de importanţă.

Anghel îşi privi ceasul:

— Mă întind prea mult cu povestea asta care poate nici nu te interesează. Peste o oră trebuie să fiu la o şedinţă aşa că am să-ţi spun doar esenţialul. La Gdynia n-am rămas decât opt zile. Se zice că nu există fericire, că nu putem cunoaşte decât cel mult bucuria, fericirea fiind doar o noţiune abstractă, utopică, despre care nimeni nu poate să dea detalii concrete. Eu însă în acele opt zile cred că am fost fericit. Trebuie să recunosc că au fost cele mai

frumoase zile pe care le-am trăit vreodată. Atâta doar că în cea de a opta zi sau, mai bine zis, în cea de a opta noapte s-a întâmplat ceea ce un om lucid, mai puţin sentimental decât mine, putea presupune că are să se întâmple. Ceva s-a rupt brusc şi aparent inexplicabil. Ca un avion modern şi confortabil care-şi ia zborul cu o mulţime de pasageri veseli şi optimişti. Şi deodată legăturile radio se întrerup şi avionul se prăbuşeşte. Se dă un comunicat prin care se anunţă instituirea unei comisii de anchetă formată din experţi. Concluziile anchetei însă nu se mai publică niciodată nu fiindcă ar fi secrete, ci pentru simplul fapt că motivele accidentului n-au putut fi elucidate. În noaptea aceea am stat mai mult ca de obicei împreună până am condus-o acasă. Când ne-am îmbrăţişat în faţa casei lor încă nu bănuiam ce avea să se întâmple nu mai departe decât peste o jumătate de oră. Era o noapte neliniştită. Dinspre Baltica bătea în rafale un vânt de miazănoapte care-i răvăşea părul şi din cauza căruia buzele ei erau reci şi aveau gust de sare. Asta e ultima amintire despre ea. Pe urmă am pornit să mă întorc la hotel. Nu vedeam marea, dar o ghiceam în noapte, imensă şi neagră şi o auzeam vuind, izbindu-i-se de chei şi împroşcându-mă cu o pulbere fină şi îngheţată. Atâta apă zbătându-se zadarnic în beznă mi-a dat o senzaţie bruscă de frig şi deznădejde. Ca să scap de obsesia ei, am părăsit cheiul şi am luat-o pe străzile ferite, dar ocolite ale oraşului, deşi eram nerăbdător să ajung la hotel să mă încălzesc. Am nimerit astfel pe undeva prin spatele unor mari magazine, pe o stradă mai animată, unde în câteva locuri se descărca marfă. Acolo am văzut printre celelalte camioane unul enorm, lung, argintiu, pe care scria cu litere mari, roşii ROMÂNIA. Am simţit o clipă impulsul de a mă repezi cu braţele deschise ca pentru a întâmpina pe cineva foarte drag. Am rezistat şi m-am apropiat încet, încercând să par indiferent, dar cu speranţa de a auzi vorbă românească. Şoferii însă nu erau acolo, cei ce descărcau maşina erau oameni de-ai locului, în schimb din cutiile pe care şi le

transmiteau din mână în mână se răspândise în tot lungul străzii o mireasmă nemaipomenită de căpşuni. Bamby dragă, îmi dau seama perfect de ceea ce risc povestindu-ţi toate astea. Poate ai să mă găseşti ridicol sau de un sentimentalism penibil sau poate pur şi simplu n-ai să mă crezi, ai să mă suspectezi că trombonesc în scopuri educative.

— Nu-ţi mai face atâtea scrupule, râse Patricia, am venit aici ca să te ascult, nu? Până la urmă, chiar dacă tromboneşti, tot sper să mă aleg şi eu cu ceva, dacă nu cu o concluzie, măcar cu o sugestie.

— Dar nu trombonesc, Bamby, crede-mă. Ascultă, cel puţin cu un lucru vei fi şi tu de acord: o adiere de vânt, forma bizară a unui nor, o mireasmă oarecare îţi pot declanşa asociaţii surprinzătoare sau amintiri pe care le considerai nesemnificative ori uitate, nu-i aşa? Ei bine, atunci, aroma aceea de căpşuni mi-a resuscitat amintirea unei excursii pe care am făcut-o foarte de mult în Făgăraş. Mergeam spre lacul Bâlea şi undeva pe pârâul Dracului, aproape de obârşie, am ieşit pe neaşteptate pe un pinten de stâncă de unde se deschidea o privelişte care-ţi tăia respiraţia. Era o zi înaltă de vară, fără pic de nor, şi jos, la o adâncime ameţitoare se vedea Ardealul, cu detaliile destul de confuze din cauza depărtării, dar în culori calde, verde albăstrui şi mari pete aurii, cu zările estompate într-un abur diafan care se confunda în cele din urmă cu cerul. Uite Ţara, mi-am zis, asta-i Ţara şi mi-a venit să-mi desfac braţele ca nişte aripi şi să mă avânt, lăsându-mă supt de golul acela ispititor, convins că pieptul ei mă va primi blând şi matern. Noaptea, pe strada umedă şi dosnică din Gdynia, mireasma căpşunilor de acasă a biruit vântul şi frigul şi mirosul de alge şi de peşte care se descărca din alt camion şi m-a făcut să plutesc în înaltul ţării într-o zi luminată de vară şi să-mi amintesc mai departe, nu ştiu de ce, de cămara în care bătrânii mei ţineau atârnate de tavan funiile de ceapă şi de-a lungul peretelui lădoiul cu făină şi unde mirosea a şoareci şi a grinzi bătrâne,

încălzite de soare. Ce s-a întâmplat te întreb? Acesta e momentul inexplicabil. Absolut asemănător cu cel în care, fără niciun motiv, simţi nevoia de a mângâia scoarţa unui copac ori de a-ţi înfunda faţa în iarbă, cât mai adânc, cât mai aproape de pământul de care ştii că ţii ori de a sfărâma în palmă un spic arămiu şi aspru de grâu copt. Acţionează aici nişte legi obscure şi ferme de care nu pot scăpa decât cei infirmi. Într-un târziu m-am smuls din locul acela şi m-am întors aproape în goană la hotel. Mi-am aruncat lucrurile de-a valma în geamantan, am scris câteva rânduri pe care le-am lăsat la recepţie, încercând astfel să fiu cinstit chiar dacă îmi dădeam seama ce inutilă e tentativa de a explica inexplicabilul, şi m-am urcat în primul tren care pleca spre Varşovia. A treia zi eram acasă şi de atunci nu mai ştiu nimic de Irina. Tu eşti singura fiinţă care cunoaşte acuma adevărul despre întârzierea mea în Polonia şi probabil te întrebi ce m-a determinat să ţi-l spun. M-a determinat întâmplarea de aseară, Bamby. Căci la reîntoarcere, când am revăzut-o pe Paula, mi-am dat seama că în imaginea ţării care m-a copleşit în noaptea aceea din Gdynia era inclusă şi ea. Mi-am dat seama, cu alte cuvinte, că n-am scăpat şi că nu voi scăpa probabil niciodată. M-am întors aşadar resemnat şi împăcat cu soarta. Pentru că – şi ăsta e încă un lucru de care ai să te convingi abia mai târziu – nu e deloc puţin să ai parte de o prietenie nepătată de mai bine de douăzeci de ani. Îmi rămăsese măcar motivul acesta de bucurie şi de mândrie intimă. Până aseară, când Paula s-a lipsit de ea, de prietenia asta, cu o dureroasă uşurinţă, ca un om care s-a plictisit de o haină veche şi o azvârle primului ţigan în schimbul unor ceşti noi de faianţă ordinară.

Patricia se simţi pentru prima dată datoare să protesteze, dar nu pentru a lua apărarea Paulei, ci spre a-l consola pe el.

— Nu, Pluto, dar a sperat… A făcut-o îngrozită de ideea că va trebui să ne despărţim şi de perspectiva de a se încuscri cu Rovinaru.

— Înţeleg, Bamby. Adică, să fiu sincer, încerc să înţeleg. Un semn de întrebare va sta însă de acum mereu între mine şi Paula. Vine apoi cazul tău…

— Ştiu: vrei să zici că ne-am grăbit.

— Nu, Bamby, nu vreau să zic că v-aţi grăbit. Sunteţi majori, n-aveaţi ce să mai aşteptaţi…

Patricia îl întrerupse din nou cu un surâs îngăduitor:

— Uiţi conflictul ireconciliabil…

— Fleacuri. Anacronisme. Eu nu vreau să-ţi dau sfaturi pentru că şi mie mi-e nesuferit să culeg sfaturi de la toţi câţi se cred înţelepţi. Un om cu bun simţ va şti întotdeauna să se descurce. Pe celălalt, oricum, niciun sfat nu-l poate salva de la neghiobii. Din păcate şi apetitul ăsta de a da sfaturi e tot un semn al vârstei. Eu te-am invitat însă aici ca să-ţi spun un singur lucru, aşa, ca un fel de dar pentru drum lung. Ce-i fi zicând tu acuma: e culmea, după ce mi-a înşirat o istorie întreagă, mai susţine că vrea să-mi spună un singur lucru! Şi totuşi, totul se poate rezuma la a crede în dragostea ta. Fără credinţa asta rămâi ca păsările alea degenerate care au uitat să zboare. Ce a fost între bătrânii voştri n-are absolut nicio importanţă. Singurul lucru care trebuie să vă intereseze e ce va fi între copiii voştri. Pentru asta trebuie să credeţi unul în altul şi în puterea celor de o seamă cu voi. În puterea de dragoste, de inteligenţă şi de muncă.

— Şi cu trecutul ce facem? şopti Patricia cu gravitate.

— Trecutul e al nostru, al tuturor şi, cu sau fără voia noastră, cu sau fără ştiinţa noastră, îl purtăm în suflete, ne însoţeşte mereu şi pretutindeni, ieşind la iveală când nici nu ne aşteptăm, sub cele mai surprinzătoare înfăţişări ca de pildă aceea a unei miresme de căpşuni. Asta e tot, dar eu ştiu la ce te gândeşti tu şi îţi răspund: nu, Bamby, toată guerila asta meschină dintre ai voştri nu e trecut. E cel mult, hai să zicem, una dintre mizeriile trecutului, care trebuie abandonată în drum, într-un loc discret, unde se aruncă gunoaiele.

Anghel se ridică:

— Asta e tot ce am ţinut să-ţi spun. De acum veţi face ceea ce veţi găsi de cuviinţă.

Patricia se înălţă pe vârfuri ca să-l poată săruta.

— Îţi mulţumesc.

— Ei asta-i acum! îmi mulţumeşte! Hai, du-te că mai am ceva de scris înainte de şedinţa aia nenorocită. Am ajuns un scribălău…

Devenise deodată morocănos şi grăbit ca şi când ar fi regretat tot ce-i spusese.

Se duse la debara şi scoase o sacoşă de voiaj. Azvârli în ea cămaşa de noapte. Cine ştie unde vor dormi. O colegă mai mare cu un an decât ei le spusese că vreo şapte, opt luni stătuse într-o baracă. Alta, nemăritată încă, locuise nu ştiu cât în camera de oaspeţi a consiliului popular. Două rochiţe. Neapărat jerseul de lână. Măcar atât. Carnetul de cec. Mai avea vreo patru sute economisite din bursele ei. Periuţa de dinţi. Două prosoape. Pieptănul. Peria. Cărţile nu mai încăpeau. Trebuia să ia şi o plasă. Paula plecase atunci, de mult, la Emil, numai cu o plasă şi trei covrigi, parcă aşa spusese. Ea avea mai multe. Ei, de atunci lumea evoluase… Plasa cu cărţi era mai grea. Sacoşa burduşită, dar mai uşoară. Trase fermoarul. Se închidea destul de anevoie, risca să se strice, fermoarele astea se stricau când ţi-era lumea mai dragă. Între camere se opri, cedând unui îndemn nostalgic. Uşile stăteau deschise. Biblioteca, odaia ei, dormitorul Paulei cu patul nestrâns, ca de obicei. Îşi aminti de Tedy, ursuleţul galben de pluş, murdar şi tocit. Se întoarse, îl luă din colţul unde zăcea meditativ şi-l înghesui în plasă, deasupra cărţilor. Era destul, n-avea niciun rost să mai prelungească această despărţire. Ieşi decisă şi încuie. Cheia i-o va trimite Paulei de acolo. Ajunse la gară prea devreme. Aşteptă în holul gălăgios, din ce în ce mai agitată, enervată de toată omenirea aceea care mişuna haotic în jur. În cele din urmă totul se transformă în nelinişte şi avu iar sentimentul acela nefericit de a fi fost părăsită, suspendată între două lumi la fel de inospitaliere. Când îl văzu făcându-şi loc prin mulţime purtând şi el doar

un geamantan mic care semăna mai degrabă cu o trusă de voiaj, se repezi în calea lui şi i se aruncă la piept cu un fel de disperare. Sergiu îi sărută ochii umezi. În gara agitată gestul nu interesă pe nimeni.

— Ce e cu tine?

— Mi-a fost groaznic de frică.

— De ce eşti copil? Credeai că nu mai vin?

— Nu ştiu nici eu ce credeam. M-am prostit de tot…

— Hai, unde ţi-s bagajele? Numai atât? E minunat, nu se poate spune că pluta noastră e supraîncărcată. Timpul e prielnic, doamnă, putem porni în larg. Nu vrei nişte biscuiţi?

Ea îi surâse printre lacrimi:

— Nu. Trebuie să facem economii. Cine ştie când vom căpăta prima de instalare.

— Nici ciocolată?

— Nici.

— Totuşi, atâta ne-am putea permite.

— Deocamdată nu sunt sigură.

— Exagerezi. Ai mâncat?

Ea negă din cap, râzând.

— Noroc că m-am gândit eu să iau ceva de mâncare. Păi ce gospodină eşti tu?

— Nu ştiu. Nu ştiu nimic. Sunt sigură numai că te iubesc.

— Şi eu. Mult de tot. Dar asta ţine loc de prânz?

— Şi de pâine şi de apă.

— Atunci putem într-adevăr să ridicăm pânzele. Uite, ăsta e trenul. Avem vagonul cinci.

Îşi găsiră locurile. Sergiu puse bagajele sus şi se aşează lângă ea. Pe bancheta din faţă şedea o femeie între două vârste. Le surâdea discret şi i se adresă Patriciei cu calmul şi siguranţa pe care le au femeile când vorbesc de ale lor:

— Călătoriţi departe, doamnă?

Doamnă? Era prima fiinţă care i se adresa astfel, făcând-o să se simtă deodată matură şi importantă.

Aşadar… îl privi pe Sergiu. Uite că ne acceptă, e prima care ne acceptă în lumea asta mare şi necunoscută, spuneau ochii ei sclipind triumfător. În definitiv, de ce nu ne-ar accepta? întrebă amuzat gândul lui.